De Flavii Iosephi belli Iudaici scriptoris studiis ...

Alfred Wolff

De Flavii Iosephi belli Iudaici scriptoris studiis ...

Alfred Wolff

DE DISSERTATIONE PROBANDA
AD PHILOSOPHORUM ORDINEM RETTULIT
OTTO KERN

PARENTIBUS CARISSIMIS
SACRUM

Conspectus dissertationis.

Praefatio . . . . p. 1
De Flavii Josephi studiis rhetoricis . . . . „ 3
de argumento . . . . „ 4
de prooemio . . . . „ 4
de orationibus . . . . „ 5
de prooemiis . . . . „ 7
de argumentatione . . . . „ 11
de suasoriis panegyricoque . . . . „ 11
de morte voluntaria . . . . „ 17
de allocutionibus . . . . „ 24
de epilogis . . . . „ 26
de dispositione . . . . „ 27
de descriptionibus . . . . „ 29
de elocutione . . . . „ 44
de verborum delectu . . . . „ 44
de compositione . . . . „ 53
de hiatu . . . . „ 53
de verborum collocatione . . . . „ 55
de enuntiatorum structura . . . . „ 57
de ornatu . . . . „ 66
de sententiis . . . . „ 67
de similitudinibus . . . . „ 71
de tropis . . . . „ 74
de figuris . . . . „ 83

Cum artem rhetoricam et historiam apud Graecos Romanosque coniunctam et conexam fuisse constet, fieri non potuit, quin ei scriptores, qui ex aliena gente orti aliisque rationibus dicendi et cogitandi imbuti Graeca lingua utebantur, se formis et normis Graecorum artis rhetoricae accommodarent.

Quomodo fit, ut Flavius Josephus quoque Judaeus, qui Hierosolymis captis Romam in Vespasiani Titique gratiam venerat, cum id ageret, ut bellum Judaicum sive ad edocendos Graecos et Romanos sive ad celebrandum novum imperium describeret, opus quibuslibet artificiis exornare et expolire conaretur. Quorum se nondum satis gnarum esse ratus adhibuit, ut ipse narrat,[1]) rhetores, quorum opera ei contigit, ut aequalibus probaretur, saepius afferretur, a posterioribus laude afficeretur. Quatenus autem in scriptorum sermonibus et mentibus haeserit, in memoria historicorum imprimis medii aevi[2]) sit versatus,

---

[1]) contra Apionem I 50: *εἶτα σχολῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ λαβόμενος πάσης μὲν τῆς πραγματείας ἐν παρασκευῇ γεγενημένης χρησάμενός τισι πρὸς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν συνεργοῖς οὕτω ἐποιησάμην τῶν πράξεων τὴν παράδοσιν.*

[2]) quamquam facere non possum, quin monstrem, e numero Byzantinorum, qui Iosephum et Philonem *τοὺς ἐξ Ἑβραίων σοφοὺς* nominabant (Georgios Monachos p. 240/1. M. apud Praechter Archiv für Geschichte der Philosophie, Bd. IX. 1896, p. 426. Unbeachtete Philonfragmente), Eustathium descriptionem Aegypti (IV 607) paene ad verbum transcripsisse neque nominasse auctorem; quod cum adhuc, ni fallor, et ab editioribus Eustathii, in cuius indice scriptorum ab Eustathio citatorum (Fabricius-Harless I p. 457) Iosephus non laudatur, et Iosephi praetermissum esse videatur, paucis attingere liceat:

qui descriptiones obsidionum mutuabantur et imitabantur, hoc loco est mihi longum explicare; quanti autem aestimatus sit et quam tritus gratusque fuerit, intelligimus ex Eusebii et Photii testimoniis.[1])

Eustathii commentarii in Dionys. Perieges.

112. *Φάρις ἥτις ἐστὶ νῆσος ἐν δεξιᾷ κειμένη Ἀλεξανδρείας, πύργον ἀνέχουσα* (sic LVRC Lat.) *μέγιστον, ἐκπυρσεύοντα τοῖς καταπλέουσιν.* ~ IV 613.

239. *ἄλλοι δὲ καὶ φυσικῶς ὠχυρῶσθαι ἱστοροῦντες αὐτήν φασι κατὰ γῆν τε δυσέμβολον εἶναι καὶ κατὰ τὰ πρὸς θάλασσαν ἀλίμενον.* ~ IV 607.

254. *περὶ ἧς καὶ τοιάδε τινὰ λέγεται.*

Ἀλεξάνδρεια πόλις πολυάνθρωπος ἧς ὁ λιμὴν ναυσὶ δυσπρόσιτος. στενός τε γὰρ ἐπ' αὐτὸν εἴσπλους, καὶ πέτραις ὑφάλοις τὸν ἐπ' εὐθὺ διακόπτεται δρόμον, καὶ τὸ μὲν ἀριστερὸν αὐτοῦ πέφρακται χειροκμήτοις σκέλεσιν, ἐν δὲ δεξιᾷ ἡ νῆσος Φάρος πρόκειται. πυρσεύουσα τοῖς πλέουσιν πρὸς τὴν δυσχέρειαν τοῦ κατάπλου πέρὶ δὲ τὴν νῆσον μέγιστα καταβέβληται χειροποίητα τείχη, οἷς καὶ προσαρασσόμενα τὰ κύματα καὶ ἀμφιαγνύμενα ἐκτραχύνουσι τὸν πόρον καὶ σφαλερὰν διὰ στενοῦ τὴν εἴσοδον ἀπεργάζονται. ὁ μέντοι λιμὴν ἐντὸς ἀσφαλὴς καὶ τριάκοντα σταδίους ἔνδον ἔχει τὸ μέγεθος ~ Ioseph. b. I. IV 612—615. *δυσπρόσιτος δὲ λιμὴν ναυσὶ καὶ κατ' εἰρήνην Ἀλεξανδρείας. στενός τε γὰρ εἴσπλους καὶ πέτραις ὑφάλοις τὸν ἐπ' εὐθὺ καμπτόμενος δρόμον* (Eustath. *διακόπτεται*).

614. *ἀμφαγνύμενον ἐκτραχύνει καὶ ἀπεργάζεται.* (Eustath. *ἀμφιαγνύμενα ἐκτραχύνει καὶ ἀπεργάζονται*) quibus e verbis facile potest cognosci, Eustathium non ad verbum locos laudare (cf. L. Cohn apud Pauly-Wissowa VI p. 1465).

[1]) Eusebius hist. eccl. 3, 9, 2. *μάλιστα δὲ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων οὐ παρὰ μόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότατος, ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων τιμηθῆναι πόλεως, τοὺς δὲ σπουδασθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι.*

Photius bibl. cod. 47.

πιθανὸς ταῖς δημηγορίαις καὶ ἐπίχαρις κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ, δεξιὸς καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα, καὶ γνωμολογικὸς δ' ὡς εἴτις ἄλλος καὶ πάθη λόγῳ παραστῆσαι ἱκανώτατος καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ πραῦναι ἱκανώτατος.

Rhetoricae autem historiae non modo virtutes didicit, quas esse parvi habendas non censeo, cum scholis rhetorum quaedam facilitas et sollertia cogitandi et conformandi excoleretur, sed etiam vitia ab aequalibus[1]) opprobrio data, quod a veritate penitus recederet.

Quae omnia similiaque cum in genus finesque historici cadere videantur, omitto; mihi autem nunc in animo est explicare et ostendere, Flavium Josephum et arte scribendi et consuetudinibus res tractandi sollemnibus non numero Graecorum scriptorum esse eximendum, sed in ordinem redigendum, quorum operibus multis deperditis ex Josephi libris non tam suum ipsius ingenium quam aetatis et generis explanari et illustrari posse arbitror.

Neque iniuria me hoc in opere, quod de bello Judaico composuit, esse versatum, facile ex eo potest cognosci, quod apud Graecos et Romanos lex illa proposita erat summa atque praeclara, qua sua cuique operi et *εἴδει* forma, sua norma erat praescripta; quomodo fit, ut reliqua opera Josephi alio argumento aliter et rebus et verbis sint composita, velut libri contra Apionem scripti, de quorum genere et argumento cum alii tum nonnulla nunc Geffckenius (Griechische Apologeten p. XXIX—XXXII) disputaverunt, aut *βίος Ἰωσήπου* aut Antiquitates quae numero librorum et titulo Dionysium Halicarnaseum sunt imitatae.

Μίμησις autem, ut hanc quaestionem in unoquoque scriptore huius aetatis disserendam breviter commemorem, versatur in singulis Thucydidis[2]) Demosthenisque[3]) locis dictionibusque, quas idoneo loco quamquam adnotavi tamen cavendum esse existimo, ne nimium *μιμήσει* attribuamus,

[1]) Contra Apion. I 53: *φαῦλοι δέ τινες ἄνθρωποι διαβάλλειν μου τὴν ἱστορίαν ἐπιχειρήκασιν ὥσπερ ἐν σχολῇ μειρακίων γύμνασμα προκεῖσθαι νομίζοντες.*

[2]) cf. Drüner, Untersuch. zu Jos. Diss., Marburg 1896. Kap. 1 Jos. als Nachahmer des Thucy.

[3]) cf. index.

cum iidem loci saepe in scholis pertriti sint, ut is qui iis uteretur, vix lectionem scriptorum ipsorum, a quibus desumpti erant, in memoriam sibi revocaret. Multo magis autem usum et genus dicendi et tractandi adhibitasque formulas Josephi exemplis declarari et explanari posse censeo iis quae e priorum aut posteriorum scriptis et ex illa aetate sunt sumpta. Quomodo fit ut haud quisquam, credo, miretur, quod verba dictionesque argenteae quae vocatur latinitatis afferuntur, qua in re quidem magis est modus quaerendus quam copia.

Quae quoniam in universum de origine et fonte verborum praemittenda mihi esse putavi, nunc transeo ad propositum ipsum, quatenus Josephus et rhetores in condendo componendoque opere artem rhetoricam adhibuerint. Atque cum duabus e rebus constet opus, ex argumento et forma, primum

de argumento

disseram et singulos locos tractabo, qui ab historicis e rebus gestis delecti et inserti scholae praeceptis et usui aptabantur.

Ac primum quidem huc spectat, quod paucis attingere mihi liceat,

prooemium operis (I, 1—30),

quod ex usu omnium fere scriptorum aliter ac reliquas partes operis tralaticia[1]) quadam ratione exstructum esse cum constat tum ex illa dissertatione Lieberichii[2]) potest cognosci, qui quaestionem perscrutatus Josephi quoque bello Judaico adhibito recte quos locos a Thucydidis imitatione, quos ex usu sumpserit, quos novaverit, denique qui ei cum aliis scriptoribus communes sint, eiusmodi ex-

---

[1]) Norden, Antike Kunstprosa p. 432.

[2]) Studien zur Geschichte des griech. Proömiums, München 1898.

ponit, ut non videatur necessarium eandem quaestionem tractare et explicare, sed satis summa afferre:

πόλεμον μέγαν ∾ πόλεμον μέγιστον. ἀκμάζοντες ∾ ἀκμάζον I 4. *κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη ἐγένετο ∾ γενομένου γὰρ μεγίστου τοῦδε κινήματος.* I 4.

Multo maioris autem momenti erant in omnibus operibus rhetorice perpolitis

orationes

quas historicos narrationi ab Herodoti Thucydidisque temporibus inseruisse constat, ut interdum frequentior usus a nonnullis vituperaretur.[1]) Quas orationes etiam in rhetorum scholis declamationum ritu esse tractatas, cum ut personarum mores illustrarent tum ut exempla artis quasi epidicticae praeberent, apparet et ex usu et e veterum testimoniis velut Theonis:

προγυμν. c. 10. II p. 115. rhet. Graeci Sp.

προσωποποιία ἐστὶν προσώπου παρεισαγωγὴ διατιθεμένου λόγους οἰκείους ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀναμφισβήτως οἷον. . . . . τίνας ἂν λόγους στρατηγὸς εἴποι ἂν τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τοὺς κινδύνους . . . . ὑπὸ δὲ τοῦτο τὸ γένος τῆς γυμνασίας πίπτει καὶ τῶν πανηγυρικῶν λόγων εἶδος καὶ τὸ τῶν προτρεπτικῶν. (cf. Theon. II p. 60 et Lucianum *πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν* 58.)

Atque ut inquiramus quas Josephus sit secutus rationes in componendis orationibus apparet eas rhetorice factas et fictas scholam magis sapere quam veritatem redolere. Quod praeterea Niesius (Historische Zeitschrift 1896 N. F. Bd. 40) et Peter (Geschichtliche Literatur der römischen Kaiserzeit p. 303) ex Herodis oratione comprobaverunt, quae cum in primo belli Judaici libro (I 373) exstet, in antiquitatibus quae vocantur, redeat (XV 139), aliter hic ibi est conscripta.

---

[1]) Plutarch. de praecep. rei publ. ger. 6.

Quantum porro Josephus doctrinas scholae sit secutus, vel inde potest cognosci, quod illam consuetudinem[1]) res in utramque partem tractandi et vertendi saepius observavit. Unde fit ut quamquam scriptoris ipsius de rebus sententiam intelligere non possumus, tamen res et rerum causas a diversis personis et variis rationibus expositas et illustratas videamus.

Argumentum autem orationum non modo suasoriis continetur, sed etiam libro primo res iudiciales attingit et oppositis reo Antipatro filio et accusatore Herode patre *λόγους δικανικούς*, et *ἀπολογητικὸν* et *κατηγορικόν*, producit. Sed cum ex orationibus ipsis paucos locos afferat, qui ei ad artes exercendas et animos permovendos aptissimi esse videbantur, argumentationem autem, quae in orationibus iudicialibus maximi ponderis est, omittat et neglegat[2]), (I 629. *Ἡρώδης ἔνευσε Νικολάῳ τινὶ τὰς ἀποδείξεις λέγων.*), dubium esse videatur, utrum hae orationes figuris et incrementis, gradationibus et amplificationibus exornatae atque instructae rerum indole et structura magis naturalem eloquentiam, quam causa et affectus postulent, an artificiosam redoleant. Attamen nonnulla, quae cum doctrinis rhetorum consentiunt, hic afferam, ne praeteriri videantur:

I 622—628 *λόγος κατηγορικός*.

I 622 prooemium ex accusatore et iudice sumptum. Herodes misericordiam iudicis implorat.

---

[1]) cf. Hermogenem II p. 193/4. Sp. qui quaestionem tractat: *ἐὰν μὲν γράφωμεν πολεμεῖν — ἐὰν δὲ καταλύωμεν* et Thucydidis poetarumque *ἀντιλογίας* et ex usu sophistarum Polemonis declamationes.

[2]) quamquam hac in re etiam in scholis saepe pariter esse actum Seneca rhetor ostendit (controv. IX praef. I Norden, Antike Kunstpr. p. 273): qui declamationem parat, scribit non ut vincat sed ut placeat: omnia itaque lenocinia conquirit: argumentationes quia molestae sunt et minimum habent floris relinquit.

I 624 sq. *ἐλέου ἐκβολή* enumeratione beneficiorum cumulata.

I 628 epilogus.

I 630—635 *λόγος ἀπολογητικός*.

I 630 prooemium ex accusatoris verbis sumptum, quo quasi non praeparato censebant rhetores animum moveri iudicis.

I 631 refutatio patris: reus exponit, eandem rem patri utilitati fuisse, sibi ipsi damnum intulisse (Quintil. VI 1, 21.) accedunt, ut vim augeant, figurae dialogi et prosopopoiiae. (Quint. VI 1, 25.)

At multo magis quam in his orationibus, quas contractas et quasi amputatas obiter atque leviter attigi, patet ratio rhetorica in iis quas declamationum modo a se ipso aut aliis quos celebrare aut describere conatur, habitas fingit. Quarum cum argumentum praecipue in genere suasoriarum occupetur, sive de bello paceque agitur, sive de militum animis ad pugnam confirmandis, sive de morte voluntaria disserenda, apertum est, et has orationes cum aliorum historicorum, rhetorum, sophistarum velut Dionysii Halicarnasei Herodiani, Dionis Cassii aut Demosthenis Thucydidisque etiamsi non ad verbum consentire tamen indole et structura, et Josephum ipsum easdem dictiones et formulas saepius adhibuisse quasi tralaticias et ad res elucubrandas aptas.

Quibus repetitis quamquam mihi quidem compositio orationis quadam satietate offendere videtur, tamen ut ostendam, quomodo ipse nec minus alii scriptores conscripserint, quibus locis usi sint, orationes persequar, summa afferam.

Ac primum quidem ut in partibus orationum singulis tractandis de

prooemiis

disseram, incipiunt orationes Vespasiani (IV 40) et Titi (VI 34) a sententia, quam consuetudinem saepius velut a

Sallustio aliis exercitam Ulpianus[1] vituperat, orationes alterius sacerdotis ab exclamatione *ἦ καλόν γε ἦν ἐμοὶ τεθνάναι* (IV 163), alterius (IV 239) figura *πλαγιασμοῦ* praemissa ab enuntiato Demosthenica vel oratoria ratione composito:

IV 239. *εἰ μὲν ἑώρων τὴν σύνταξιν ὑμῶν, οὐκ ἂν ἄλογον τὴν ὁρμὴν ὑπελάμβανον. οὐδὲν γὰρ οὕτως συνίστησι τὰς εὐνοίας ὡς τρόπων συγγένεια. νῦν δέ* .... eandem vero formam prooemii qua inter prius enuntiatum et posterius sententia interponitur, adhibet Josephus in illa oratione panegyrici modo a rege Agrippa, ut Judaeos a bello prohibeat, habita, quae incipit ab his verbis:

II 345. *εἰ μὲν ἑώρων πάντας ὑμᾶς πολεμεῖν Ῥωμαίοις ὡρμημένους καὶ μὴ τὸ καθαρώτατον καὶ εἰλικρινέστατον τοῦ δήμου εἰρήνην ἄγειν προῃρημένους, οὔτ' ἂν παρῆλθον εἰς ὑμᾶς οὔτε συμβουλεύειν ἐθάρρησα. (περισσὸς γὰρ πᾶς λόγος ....) ἐπεὶ δὲ*[2] ...... *ᾠήθην δεῖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας ὑμᾶς συναγαγὼν εἰπεῖν ἃ νομίζω συμφέρειν.*

Quam formam et rationem multis exemplis certam et contestatam cum longum sit explicate explanare, paucos locos appono variorum scriptorum diversorumque temporum:

Livius XXI 13 1/2. si vester .... rettulisset, supervacaneum mihi hoc fuisset, sed cum ... cf. XXII 39, 1. XXXIV, 2, 1. 5, 1. saepius. Curtius Rufus V 8, 6. si cum ignavis fortuna me iunxisset, tacerem potius ...

Isocrates 6, 2.

εἰ μέν τις ἀξίως εἰρηκὼς ἦν, πολλὴν ἂν ἡσυχίαν ἦγον, νῦν δ' ὁρῶν .. ἀνέστην .. ἃ γιγνώσκω.

Lesbonactis *πολιτικός* 1.

εἰ μὲν ἑώρων ...

---

[1]) schol. in Demosth. Olynth. III Volkmann, Rhetorik[2] p. 147.

[2]) de oppositis enuntiatis *εἰμέν νῦνδέ* cf. Rehdantz-Blass Ausgewählte Reden des Demosthenes IV 1 Anm. Hermogenes 3, 148 ~ rhet. Gr. II p. 237 Sp.

Demosthen. *Φιλ* I.

εἰ μὲν . . ., *ἡσυχίαν ἦγον ἄν.* Neque minus Demosthenicum[1]) odorem servant Josephi formulae *εἰπεῖν ἃ νομίζω συμφέρειν* ~ Demosth. Olynth. III 36 et *τὰ δέοντα ποιεῖν* ~ III 3, deinde *προδιόρθωσις*.

II 347. *θορυβήσῃ δέ μοι μηδείς, ἐὰν μὴ τὰ πρὸς ἡδονὴν ἀκούῃ* (cf. Rehdantz-Blaß Ausgewählte Reden index s. v. *προδιόρθωσις*). cui praemunitioni in oratione Josephi (V 376), quae ab Homerismo *ὦ δειλοί* incipit, haec verba respondent:

ἐγὼ μὲν φρίττω τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ λέγων εἰς ἀναξίους ἀκοάς. ἀκούετε δ' ὅμως . . . (cf. Quintil. IV 1, 74 partibus danda praefatio est ut: audite nunc reliqua.)

Reliquae vero omnes orationes prooemio carent, aliae, quod allocutiones ante pugnas habitae quam celerrime in gravissima quaeque argumenta animos inducerent, aliae quod ad praeteritas orationes pertinebant. Quas autem prooemio instruxit, in earum maiorem laborem consumpsit propositione et partitione praecipue accurata (cf. Anonymi [Cornuti] *τέχνη ῥητ.* I p. 428 Sp. *εὐμάθειαν ποιεῖ προέκθεσις ἀνανέωσις μερισμός*).

Huc spectat oratio Titi VI 36.

τὸ δ' ὅτι μάλιστα προσήκει μάχεσθαι τοῖς δυσκόλοις τοὺς ἀρετῆς ἐφιεμένους καὶ ὅτι καλὸν ἐν εὐκλείᾳ τελευτὴ καὶ ὡς οὐκ ἄκαρπον ἔσται τοῖς καταρξαμένοις τὸ γενναῖον, διέξειμι.

Neque minus in aliis orationum partibus hanc tripertitam[2]) eum divisionem, ultra quam propositionem

---

[1]) Quam consuetudinem Demosthenem initio orationum imitandi qui illuderent non defuisse documento sint dialogi Luciani, in quibus Jovi suadet, ut orationem a Demosthenico enuntiato incipiat *σύνειρε ὀλίγα ἐναλλάττων, οὕτω γοῦν οἱ πολλοὶ ῥητορεύουσιν Ζεὺς τραγωδ.* 14/15. *δὶς κατηγ.* 26. Helm, Lucian und Menipp p. 133, 276.

[2]) cf. de triadica quadam compositione Norden, Äneis Buch VI, Commentar p. 370.

extendi nonnulli vetabant (Quint. IV 5, 3), esse secutum, doceant haec verba:

IV 186. *καταπλήσσονται δ' ἴσως οἱ πολλοὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν τόλμαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ τοῦ τόπου πλεονεξίαν,* quae in sequenti argumentatione comprobata fere ad verbum excipiuntur 187 *πλῆθος*, 189 *τόλμα*, 189 *πλεονέκτημα* (cf. I 462).

Multo autem accuratiore partitione utitur Josephus in illa suasoria regis Agrippae (II 345) vel potius panegyrico imperii Romani supra p. 8 commemorato, in quo diligenter componendo et quam pulcherrime exornando eum summam operam consumpsisse, et ex oratione tota et e verbis propositionis potest cognosci:

II 348. *οἶδα μὲν οὖν ὅτι πολλοὶ τὰς ἐκ τῶν ἐπιτρόπων ὕβρεις καὶ τὰ τῆς ἐλευθερίας ἐγκώμια τραγῳδοῦσιν, ἐγὼ δὲ πρὶν ἐξετάζειν τίνες ὄντες καὶ τίσιν ἐπιχειρεῖτε πολεμεῖν, πρῶτον διαζεύξω τὴν συμπλοκὴν τῶν προφάσεων.*[1])

Restat, ut earum orationum, quae de morte voluntaria habitae in utramque partem hanc quaestionem in Stoicorum aliarumque sectarum scholis iterum atque iterum summo

---

[1]) cf. Anaximenes *τέχνη ῥητ.* I p. 184 Sp. *περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου. προφάσεις μὲν οὖν εἰσιν τοῦ πολέμου ἐκφέρειν πρός τινας αὗται . . .*

21. *ἐὰν πόλεμον μέλλοντα γίνεσθαι διακωλύειν ἐπιχειρῶμεν, πρῶτον μὲν διὰ προφάσεων δεικτέον ἢ παντελῶς οὐδεμίαν ὑπάρχουσαν ἢ μικρὰς καὶ ταπεινὰς οὔσας τὰς δυσχερείας, ἔπειθ' ὡς οὐ συμφέρει πολεμεῖν, διεξιόντας τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἀτυχήματα τοῖς ἀνθρώποις.*

14. *περιγίνονται δὲ πάντες ἢ διὰ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν, ἣν εὐτυχίαν προσαγορεύομεν, ἢ διὰ σωμάτων πλῆθος καὶ ῥώμην ἢ διὰ χρημάτων εὐπορίαν ἢ διὰ στρατηγοῦ φρόνησιν ἢ διὰ συμμάχων ἀρετὴν ἢ διὰ τόπων εὐφυΐαν.*

Quae verba tam explicate laudavi, non quod existimem, Josephum et adiutores religiose haec praecepta disponendi observasse, sed ut ex uno exemplo cognoscatur, quam frequentata et pertrita haec propositio in rhetorum scholis fuerit, qui loci similes tralaticia quadam ratione a posterioribus rhetoribus aucti et amplificati in his orationibus sint adhibiti.

studio disputatam et a me infra (p. 17) accuratius explicandam vertunt, propositionem et partitionem quomodo adhibuerit ostendam. Quas orationes quale in genus cadentes intelligi velit, apparet e verbis ante orationes ipsas collocatis:

VII 340. *ἐνεχείρει λόγοις περὶ ψυχῆς ἀθανασίας.*

III 361. *ἤρχετο φιλοσοφεῖν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης*, propositionem ipsam his significat:

VII 345: *συμφορά ἐστιν τὸ ζῆν ἀνθρώποις, οὐχὶ θάνατος.*

III 362. *τί γὰρ τοσοῦτον σφῶν αὐτῶν, ἑταῖροι, φονῶμεν; ἢ τί τὰ φίλτατα διαστασιάζωμεν, σῶμα καὶ ψυχήν;*

Sed haec hactenus de prooemiis, propositionibus, partitionibus; sequitur ut iam ad illa summa veniamus, quae maximi momenti sunt in omnibus orationibus, ad

argumentationem.

Atque ut primum illius orationis, quam ad gloriam populi Romani celebrandam ab Agrippa esse habitam (II 345) saepius commemoravimus, summa persequar, propositionem sequitur hoc enthymema:

II 349. *εἰ μὲν ἀμύνεσθε τοὺς ἀδικοῦντας, τί σεμνύετε τὴν ἐλευθερίαν; εἰ δὲ τὸ δουλεύειν ἀφόρητον ἡγεῖσθε, περισσὴ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἡ μέμψις, καὶ γὰρ ἐκείνων μετριαζόντων αἰσχρὸν ὁμοίως τὸ δουλεύειν* (eandem argumentationis structuram invenis III 364. *εἰ μέν — εἰ δέ — καὶ γάρ.*[1])

Deinceps singula contraria refutantur et refelluntur, sua confirmantur argumentis.

II 350. *σκοπεῖτε δὲ καθ' ἕκαστον ὡς ἐστιν μικρὰ τοῦ πολεμεῖν ἡ ὑπόθεσις,* (cf. illud Anaximenis supra commemoratum) *καὶ πρῶτά γε τὰ τῶν ἐπιτρόπων ἐγκλήματα* (cf.

---

[1]) cf. Emporius de deliberativa materia Rhet. Lat. min. ed. Halm p. 572. „generalis gradus est in quo veluti summatim delibatis partibus quas causa complectitur, sine manifesta ipsarum commemoratione disseremus."

propositionis verba (II 348) *ὕβρεις ἐπιτρόπων* paulum variata), quae tribus partibus redarguit et diluit, sententiis *περὶ ἀδικίας* insertis. (cf. Dio Chrysost. XXII *περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου*: 4. *ἐν ἁπάσαις ταῖς βουλαῖς οὐχ ἥκιστα ἐμπίπτει καὶ τὸ τοιοῦτον, εἰ δίκαιον τοῖς μὴ προαδικήσασι πολεμεῖν.*)

Sequitur pars secunda propositionis

II 355. *ἀλλὰ μὴν τό γε νῦν ἐλευθερίας ἐπιθυμεῖν ἄωρον* (cf. propositionem *τὰ τῆς ἐλευθερίας ἐγκώμια*) quam rem aeque atque antea tribus partibus probât, sententia (355/6), deinde a minore ad maius ducens disputationem profert 356/7 *οἰκεῖον ὑπόδειγμα*, denique *ἀλλότρια παραδείγματα*. Cuius ei argumentationis singula eiusmodi in usum venerunt, ut fere eadem verba cogitataque repetat in oratione obliqua (V 362).

II 354/6. *κινηθέντα δ' ἅπαξ τὸν πόλεμον οὔτε ἀποθέσθαι ῥᾴδιον δίχα συμφορῶν οὔτε βαστάζειν. ἀλλὰ μὴν τό γε νῦν ἐλευθερίας ἐπιθυμεῖν ἄωρον, δέον ὑπὲρ τοῦ μηθ' ἀποβαλεῖν αὐτὴν ἀγωνίζεσθαι πρότερον κτλ.* cf. V 365/6 et II 357 ~ V 368.

Quantum vero Josephus in enumeratione exemplorum, quae rhetores docebant multiplicem delectandi copiam et summa cum auctoritate praebere fidem, scholae cum usu et scriptoribus rhetoribusque illius aetatis et posteriorum temporum cohaereat facile potest cognosci. Nam eadem exempla sua aetate decantata illudit Lucianus *ῥητ. διδάσκ.* 18. *ἐπὶ δὲ πᾶσιν λεγέσθω ὁ Μαραθὼν καὶ ἀεὶ ὁ Ἄθως πλείσθω*[1]) *καὶ ὁ Ἑλλήσποντος πεζευέσθω καὶ Ξέρξης φευγέτω καὶ Λεωνίδης θαυμαζέσθω καὶ ἡ Σαλαμὶς καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ αἱ Πλαταιάι*, quibuscum conferas velim Josephum, qui producit *τὸν ὑπερήφανον Ξέρξην διὰ γῆς πλεύσαντα καὶ διὰ θαλάσσης ὁδεύσαντα* (quod Gorgianum[2]) a rhetoribus persaepe usitatum hoc loco ex Isocrate ipso (panegyr. 89) haustum esse

[1]) quam dictionem Aelius Aristides probat et commendat *τέχνη περὶ σεμνότητ.* rhet. Gr. II p. 461 Sp.

[2]) Norden, Antike Kunstpr. I p. 385/6.

fortasse crediderit quispiam, quia vocabulum *ὑπερήφανος* (paneg. *ὑπερηφανία*) adiungitur.), deinde *τὴν μικρὰν Σάλαμιν* et *Λακεδαιμονίους* et *Θερμοπύλας* et *Πλαταιάς* et *τὸν ἐρευνήσαντα τὴν Ἀσίαν Ἀγησίλαον*.

Agesilaum autem a rhetoribus commendatum esse docet Menander *περὶ ἐπιδειχ.* rhet. Gr. III p. 389 Sp. *χαίρει τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος τῇ γλυκύτητι καὶ τῇ τῶν διηγημάτων ἁβρότητι. παραγένοιτο δ' ἂν ἡ γλυκύτης τῶν λόγων εἰ παραδείγματα λέγοιμεν δι' ὧν ἐμφανιοῦμεν ὃ προαιρούμεθα. οἷον εἰ Ἀγησίλαον λέγοιμεν . . .* (cf. Aelius Aristides *εἰς Ῥώμην* 26, 17 K. *ἐδήλωσε ἡ Ἀγεσιλάῳ δύναμις . .*).

Consentaneum vero est Josephum in heroum enumeratione et populorum producere Macedones et Philippum et Alexandrum [1]), de quibus omnes rhetorum scholas et epidicticos scriptores declamasse e sescentis locis potest cognosci, et cuius *τύχη* quasi proverbio V 465 commemoratur.

Qua prima argumentationis parte (*συμπλοκὴ τῶν προφάσεων*) disserta ad insequentem partem (*τίνες ὄντες καὶ τίσιν ἐπιχειρεῖτε πολεμεῖν*) transit disputatio quae cum priore complectentibus hisce verbis coniungitur:

II 361. *ἄλλα τε ἔθνη μυρία πλείονος γέμοντα πρὸς ἐλευθερίαν παρρησίας εἴκει, μόνοι δ' ὑμεῖς ἀδοξεῖτε δουλεύειν οἷς ὑποτέτακται τὰ πάντα* ∼ V 366. *δεῖν μέντοι καὶ δεσπότας ἀδοξεῖν ταπεινοτέρους οὐχ οἷς ὑποχείρια τὰ πάντα.*

Propositionis autem verba II 36 *ποίᾳ στρατιᾷ ποίοις πεποιθότες ὅπλοις* assertis et urgentibus quaestionibus interpositis comprobantur ea argumentatione, quae formam speciemque panegyrici imperii Romani subit.

Cuius res numerosque in breviario publico esse

---

1) cf. Peter, Geschichtl. Literatur der röm. Kaiserzeit p. 259, Hirzel, Dialog II 71 ff., Norden, Rh. Mus. 1899 p. 468, Helm, Lucian und Menipp p. 207/8, Wendland, Philos Schrift über die Vorsehung p. 20⁶ alii.

positas L. Friedlaender[1]) recte demonstravit, exornatio autem in exemplis et propinquarum et remotarum gentium explicate allatis versatur. Hic enim illum locum a rhetoribus persaepe usitatum invenimus, qui id agit, ut exemplis quam plurimis cumulatis subiectarum nationum magnitudinem imperii Romani (id quod in celebrando imperatore Menander *τὰς πράξεις* nominabat et commendabat) depingat et quandam sublimitatem efficiat. Eadem vero enumeratione sive aucta sive minuta Polybium et Dionysium Halicarnasseum et Aelium Aristidem et Appianum non modo in orationibus, sed etiam in praefatione aliisque operis partibus esse usos Kaibel[2]) demonstravit, quibus addere liceat mihi Philonem (quod deus sit immutabilis 173—176. . . . *εἰ δέ μὴ θέλεις τὰς τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ἐξετάζειν τύχας, χωρῶν ὅλων καὶ ἐθνῶν πρὸς τὸ εὖ καὶ χεῖρον μεταβολάς. ἤκμασέν ποτε ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ Μακεδόνες κτλ.*) qui producit Persas Parthos Aegyptios Aethiopes Carthaginem Libyam Pontum Europam Asiam *καὶ συνελόντι φράσαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην,* et Plutarchum *περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης* 317 F. *ἡ Τύχη καταλιποῦσα Πέρσας καὶ Ἀσσυρίους Μακεδόνων μὲν ἐλαφρὰ διέστη καὶ ταχέως ἀπεσείσατο Ἀλέξανδρον καὶ δι᾽ Αἰγύπτου καὶ Συρίας περιφέρουσα βασιλέας διώδευσε καὶ Καρχηδονίους στρεφομένη πολλάκις ἐβάστασε* et 323 F. — 324 D. ∼ Josephus in illa oratione obliqua, quae summatim argumentum panegyrici repetit et complectitur

V 367. *μεταβῆναι γὰρ πρὸς αὐτοὺς πανταχόθεν τὴν τύχην, καὶ κατὰ ἔθνος τὸν θεὸν ἐμπεριάγοντα τὴν ἀρχὴν νῦν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι.*

Huc quoque spectant oratio Caesaris quam Cassius Dio fingit (38, 37/8) et Velleius Paterculus I 6 et pane-

[1]) index lect. Regimont. 1873 cf. Domaszewski Rh. Mus. 1892, 47 p. 207.

[2]) Hermes XX p. 497. Dionys v. Halikarn. und die Sophistik.

gyricus Augusti (Virg. Aen. VI, 791) quem quomodo Virgilius componeret Norden [1]) explicavit. Quae omnia documento sint et explanent, in quod genus scribendi enumeratio Josephi cadat et quomodo forma et argumentum sint iudicanda.

Qua re in universum praemissa et demonstrata quantum suasoria oratio, quam cum laudativo genere Quintilianus Menander alii docent cohaerere, flosculis rhetoricis sit exornata, certis dicendi luminibus sit illuminata, ut ostendam, singula exempla eligo, quae nimis scholam sapiunt quam ut hoc loco praeterire possim:

illud *ἑτέραν ἐζήτησαν οἰκουμένην ὑπὲρ ὠκεανὸν Ῥωμαῖοι.* II 363 ex imitatione scholae exercitationum et dictionum de Alexandro Magno, Augusto aliis pertritarum sumptum, hoc loco in Romanos transfertur. ~ Velleius Paterculus alterum paene imperio nostro et suo quaerens orbem II 46, 1. [2])

Iam porro ut alia proferam, rhetoricam quoque speciem formamque praebet quod non est ei satis, commemorasse simplicibus verbis populum, sed tetracolica ratione caeli regionibus enumeratis, qui fines includant terram et terminent, exponit. Qua consuetudine rhetoribus probata (Menander *περὶ ἐπιδεικτ.* III p. 343 Sp. *θέσιν τοίνυν χώρας δοκιμάζομεν καὶ κρίνομεν, ὅπως κεῖται πρὸς οὐρανόν, εἰ ἐν δυσμαῖς ἢ ἐν ἀνατολαῖς ἢ ἐν μεσημβρίᾳ ἢ ἐν ἄρκτῳ*) in Romanis (II 363) et Gallis (II 371) describendis adhibita alio quoque loco utitur, ut exercitus Romani confecta descriptione quasi epilogum adiciat:

II 363. *οὐ γὰρ ἐξήρκεσεν αὐτοῖς* [sc. *τοῖς Ῥωμαίοις*] *ὅλος Εὐφράτης ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν οὐδὲ τῶν προσαρκτίων ὁ Ἴστρος*

---

[1]) Rh. Mus. 1899, p. 466 sq.

[2]) cf. Klebs, Philologus 1890 p. 299. Morawski, Zeitschrift für das österreichische Gymnasialwesen 1893. Norden, Ant. Kunstpr. p. 309, Aeneis VI 317.

ἥ τε μεσημβρινὴ μέχρι τῶν ἀοικήτων ἐρευνηθεῖσα Λιβύη καὶ Γάδειρα πρὸς ἑσπέραν ∼

III 107. *τί θαυμαστὸν, εἰ πρὸς ἕω μὲν Εὐφράτης, ὠκεανὸς δὲ πρὸς ἑσπέραν, μεσημβρινὸν δὲ Λιβύης τὸ πιότατον καὶ πρὸς ἄρκτον τε Ἴστρος τε καὶ Ῥῆνος τῆς ἡγεμονίας ὅροι;*

Neque minus sollemnem quendam usum oratorum et tralaticium, qui quasi apparatum usitatis formulis exornabant, docent epitheta gentium et terrarum, quae et de poetis poetarumque carminibus admonent velut *αἱ Σύρτεις καὶ τοῖς ἀκούουσι φοβεραί.* II 381. et in terrarum descriptionibus inveniuntur velut Dionysii libello qui inscribitur *περιήγησις* Dionys. 335/36. *Ἰβήρων, γείτων ὠκεανοῖο* cf. Josephus II 374. *οὐδὲ ἐξήρκεσεν Ἴβηρσιν γείτων ὠκεανός.*

186. *Νομάδων παραπέπταται ἄσπετα φῦλα* ∼ II 381. *Μαρμαρίδαι τὸ μέχρι τῆς διψάδος ἐκτεταμένον φῦλον καὶ τὸ Νομάδων ἄπειρον πλῆθος.*

Huc quoque spectant subiectarum gentium exempla quaedam, quae non ut sua possidere eum, sed ut aliena libasse vel inde potest cognosci, quod eadem verbis fere repetitis redeunt in contione a Tito habita:

II 376. *τίς οὐκ ἀκοῇ παρείληφεν τὸ Γερμανῶν πλῆθος; ἀλκὴν μὲν γὰρ καὶ σωμάτων μεγέθη εἴδετε.*

∼ VI 331. *ἀλκῇ σωμάτων πεποιθότες; καὶ μὴν ἴστε Γερμανοὺς δουλεύοντας ἡμῖν.*

II 376. *σκέψασθε τὸ Βρεττανῶν τεῖχος οἱ τοῖς Ἱεροσολύμων πεποιθότες τείχεσιν, καὶ γὰρ ἐκείνους περιβεβλημένους ὠκεανόν . . .*

∼ VI 331. *ὀχυρότητι τειχῶν; καὶ τί μεῖζον ὠκεανοῦ τεῖχος κώλυμα ὂν περιβεβλημένοι Βρεττανοὶ τὰ Ῥωμαίων ὅπλα προσκυνοῦσιν.*

II 380. *πάντων τὰ Ῥωμαίων ὅπλα προσκυνούντων ὑμεῖς πολεμήσετε μηδὲ τὸ Καρχηδονίων τέλος σκοποῦντες οἳ τὸν μέγαν αὐχοῦντες Ἀννίβαν ὑπὸ τὴν Σκιπίωνος δεξιὰν ἔπεσον.*

∼ VI 332. *καρτερίᾳ ψυχῆς καὶ πανουργίᾳ στρατηγῶν; ἀλλὰ μὴν ᾔδειτε καὶ Καρχηδονίους ἁλόντας.*

Sed haec quidem hactenus; restat ut Josephus propinquis populis commemoratis (*καὶ τί δεῖ πόρρωθεν ὑμῖν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν ὑποδεικνύναι* II 385) et spe sociorum refutata ad extremam partem argumentationis veniat:

II 390. *λοιπὸν οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ συμμαχίαν καταφευκτέον* (cf. Anaxim. *τέχνη* p. 184 Sp. *περιγίνονται πάντες διὰ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν.*)

Quae propositio, quamquam nonnulla verba *περὶ τοῦ νομίμου* facit rhetor, tamen multo accuratius in oratione Josephi ipsius tractatur et comprobatur, quae quasi continuans panegyrici argumentationem disputat his:

V 367/8. *τῶν ἰδίων ἀμνήμονες συμμάχων ὅπλοις καὶ χερσὶν πολεμεῖτε Ῥωμαίοις; τίνα γὰρ οὕτως ἐνικήσαμεν, πότε δ' οὐ θεὸς ὁ κτίσας ἂν ἀδικῶνται Ἰουδαίων ἔκδικος; . . . ἀκούετε . . . ἵνα γνῶτε μὴ μόνον Ῥωμαίοις πολεμοῦντες ἀλλὰ καὶ τῷ θεῷ* et domesticis exemplis causam demonstrat.

Quoniam genus argumentandi quod adhuc tractavimus panegyricis et historiae exemplis continebatur, veniamus nunc ad aliud genus quod in illis orationibus versatur, quas in utramque partem disputans de

morte voluntaria

composuit.

Neque mihi placet quaestionem in philosophorum scholis sectisque persaepe tractatam explicate persequi singulosque locos, partes, causas scriptorum, cogitata afferre, de quibus apud Baumhauerum[1]) res et praecepta Stoicorum accuratius exposita, alios locos laudatos invenies. Attamen ut intelligas qua de causa Josephus tam diligenter duabus orationibus quaestionem tractaverit, non-

---

[1]) de morte voluntaria quid censuerint veteres praecipue Stoici, Traiecti ad Rhenum 1842, cf. Zeller, Philos. der Griechen, Register s. v. Selbstmord nuperrime Hirzel, der Selbstmord, Archiv für Religionsw. 1907, XI, 1 p. 75.

nullos scriptores enumerabo scriptaque, quae variis e partibus propositionem disputabant atque iterum iterumque disserebant. Huc spectant illae fabulae in quibus locum mortis voluntariae quasi artificium narrationis et firmam particulam fuisse recte est demonstratum[1]), huc Vergilii illud Aen. VI 440 et Hygini enumeratio earum, quae se ipsae interfecerunt (fab. 243), declamationesque Ps. Quintiliani[2]) atque Calpurnii (20), e quibus eam rem in rhetorum quoque scholis pertritam fuisse non minus potest cognosci quam ex illis praeceptis, quae posterioribus temporibus rhetor complectens veterum exempla collegit:

Emporius de deliberat. materia Rhet. Lat. min. ed. Halm p. 572/4, „posita sit deliberatio Lucretiae[3]) an propter illatum sibi stuprum semet occidat ...... generaliter est dicendum mortem aut omnino bonum esse aut certe malum non esse; et vitam non nisi salva honestate esse ducendam, et specialiter multas hoc fortes et nobiles feminas dedisse gloriae suae; at ex altera parte mortem ultimum malum esse et natura a petitione humanae mentis alienum ab ipsis quodammodo etiam diis immortalibus adcelerari vetitum."

Quibus exemplis quae haud difficulter augeri possunt praemissis facile animadvertes Josephum quoque in tractanda hac quaestione non tam id egisse ut diceret quid sentiret, quam ut rhetoricis artibus indulgeret.

Argumentum autem orationis quam contra mortem voluntariam habuit ipse, (III 362) formulis Platonicis et dictionibus exornatum esse quamquam apertum est, tamen eum non tam a Platone ipso causas deduxisse quam philosophiae populari debere multa et scholae studiis arbi-

---

1) Rhode, der griech. Roman 80 f. 111, 2. Heinze, Virgils epische Technik p. 135, 129. Hermes 34, p. 497².

2) 337.

3) de qua quaestione declamatum esse Quintilianus V 10, 10 commemorat.

tror, quae in omnium usum venisse constat. Attamen ut ostendam, quomodo componat argumenta, operae mihi pretium esse videtur, singula et gravissima quaeque persequi et exemplis aliis locisque illustrare et explanare.

Morti voluntariae autem primum repugnat, ut ipsius verbis utar, his:

III 369. *ἡ αὐτοχειρία καὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων ζῴων φύσεως ἀλλότριον καὶ πρὸς τὸν κτίσαντα θεὸν ἡμᾶς ἐστιν ἀσέβεια* quibuscum conferas illud Emporii (p. 18) paululum variatum. Quam argumentationem omnino affinem esse diatribae quae vocatur cum Wendlandius attingat[1]), populares ad formulas pertinent verba

III 372. *ψυχὴ δ' ἀθάνατος καὶ θεοῦ μοῖρα τοῖς σώμασιν ἐνοικίζεται;* quam saepe enim corpus et domus sint collata doceat Heinzius[2]) alii. Platonicum autem odorem sententiae et vocabula servant, quae quidem in communem usum venisse supra commemoravimus:

III 372. *εἶτ' ἐὰν μὲν ἀφανίσῃ τις ἀνθρώπου παρακαταθήκην ἢ διαθῆται κακῶς, πονηρὸς εἶναι δοκεῖ καὶ ἄπιστος, εἰ δέ τις τοῦ σφετέρου σώματος ἐκβάλλει τὴν παρακαταθήκην τοῦ θεοῦ, λεληθέναι δοκεῖ τὸν ἀδικούμενον; καὶ κολάζειν μὲν τοὺς ἀποδράντας οἰκέτας δίκαιον νενόμισται κἂν πονηροὺς καταλείπωσι δεσπότας, αὐτοὶ δὲ κάλλιστον βίον ἀποδιδράσκοντες τὸν θεὸν οὐ δοκοῦμεν ἀσεβεῖν; ἆρ' οὐκ ἴστε ὅτι τῶν μὲν ἐξιόντων τοῦ βίου κατὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον καὶ τὸ ληφθὲν παρὰ τοῦ θεοῦ χρέος ἐκτινύντων ὅταν ὁ δοὺς κομίσασθαι θέλῃ κτλ.* cuius *τόπου* argumentum et verba variis e generibus singula exemplis explanentur:

Plato Phaedo 62 B. *οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι.*

---

[1]) Die Therapeuten und die philonische Schrift vom beschaulichen Leben, Jahrb. für klass. Philol. Suppl. 22, 1896 p. 712².

[2]) Lucretii liber III Kommentar p. 154.

C. καὶ σὺ ἂν τῶν σαυτοῦ κτημάτων εἴτι ἑαυτὸ ἀποκτινύοι μὴ σημήναντος ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι χαλεπαίνεις ἂν τῷ αὐτῷ.

οἱ ἐξιόντες τοῦ βίου Stoica et popularis dictio,

de vocabulis χρέος et παρακαταθήκη quae ad contrariam rem comprobandam adhibitae e consolationibus sunt sumptae, conferas velim

Philonem de Abr. 259. καθάπερ δὲ οὐδεὶς ἂν ἄχθοιτο τῶν μετρίων χρέος ἢ παρακαταθήκην ἀποτίνων τῷ προεμένῳ (Wendland, Philo und die kyn.-stoische Diatribe p. 59).

Plutarch. consolatio ad Apoll. 116 A. ἐπελάθου ὅτι ταῦτ' ἔλαβες ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι . ., ἔχομεν γὰρ τὸ ζῆν ὥσπερ παρακαταθεμένοις θεοῖς ἐξ ἀνάγκης.

Antholog. Palat. VII 732. ἐκτίσων Ἀίδῃ χρεῖος ὀφειλόμενον[1]),

[Plato] Axiochus 367 B. κἂν μή τις θᾶττον ὡς χρέος ἀποδιδῷ τὸ ζῆν.

Josephus VI 49. πῶς οὐκ ἀγεννὲς μὴ διδόναι ταῖς χρείαις ὃ τῷ χρεὼν ἀποδώσομεν.

Mentione quoque dignum est, quod Josephus illam consuctudinem ab Aeschine commemoratam attingere videtur

III 377. τοῦτο μεμίσηται παρὰ τῷ θεῷ καὶ παρὰ τῷ σοφωτάτῳ κολάζεται νομοθέτῃ . . . . . παρ' ἑτέροις δὲ καὶ τὰς δεξιὰς τῶν τοιούτων νεκρῶν ἀποκόπτειν ἐκέλευσαν.

---

[1]) de carminibus sepulcralibus Lier, topica carminum sepulcralium, Philol. v. XVI p. 577 „iam quaeritur cur tandem hominibus nulla spes sit mortis effugiendae. Atque opinio enim apud veteres divulgata fuit homines vitam a natura accepisse non propriam sed mutuam; nihil nisi vitae usum fructumque hominibus esse datum. Qua re debitum aequo animo persolvendum esse ubi creditor repeteret. Haec sententia vitam esse quoddam debitum quoddam a natura mutuum datum, in titulis Latinis loci communis vim obtinet."

~ Aeschines III 244. *ἐάν τις ἑαυτὸν διαχρήσηται*[1]) *τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν χωρὶς σωμάτων θάπτομεν.*

At priusquam popularem philosophiae argumentationem subiit, magis rhetorica ratione causas quae pro morte voluntaria proferri possunt, enthymemate refutat, cuius formam et structuram *εἰ μὲν ἀποστρέφομαι . ., ἄξιός εἰμι, εἰ δ' εἰσέρχεται . ., πόσῳ . . εἰσέλθοι; καὶ γὰρ ἠλίθιον . . .* in alia quoque oratione (p. 8) invenimus, deinde sententiis quaestione et altercatione, qua affinitas quaedam diatribae advocatur, interruptis, quarum et acutam formam et argumentum exemplis e variis generibus scriptoribusque repetitis explanaturus sum, non quod existimem, ea ad evolvendum fontem symbolam conferre, sed quod verborum frequens consensus eadem cogitata paululum variata recurrere docet.

III 365. *δειλὸς ὁμοίως ὅ τε μὴ βουλόμενος θνήσκειν ὅταν δέῃ καὶ ὁ βουλόμενος ὅταν μὴ δέῃ* ~

Ammianus Marcellinus XXV 3, 19 aequo enim animo iuxta timidus est et ignavus qui cum non oportet mori desiderat et qui refugiat cum sit oportunum (Weymann, Archiv für lat. Lexikogr. XIV p. 56)

de structura sententiae cf. Seneca Phoeniss. 99. qui cogit mori nolentem in aequo est quique properantem impedit

Exc. VIII 7. non magis crudeles sunt qui volentes vivere occidunt quam qui volentes vivere non sinunt.

de sententiae et sequentium verborum

III 368. *γενναῖον γὰρ ἀνελεῖν ἑαυτόν, φήσει τις. οὐ μὲν οὖν, ἀλλ' ἀγεννέστατον* vi et argumento cf.

Polyb. XXX. 7,8. *οὐ γὰρ ἔλαττόν ἐστιν ἀγεννίας σημεῖον τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα μοχθηρότερον προεξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν αὐτόν, ποτὲ μὲν τὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἀνατάσεων καταπλα-*

---

[1]) cf. Josephus II 395 *τί κωλύει ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν διαχρήσασθαι;*

γέντα, ποτὲ δὲ τὴν τῶν κρατούντων ἐξουσίαν τοῦ παρὰ τὸ καθῆκον φιλοζωεῖν. (Scala, Studien des Polybius p. 212 sq.)

Aristotel. Nicom. Eth. 3,11 p. 1116a [12]. τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἢ λυπηρὸν οὐκ ἀνδρείου ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. (Bernays, Lucian und die Cyniker p. 57.)

Cuius orationis quoniam gravissimi ponderis locos argumentationis attulisse mihi videor, nunc ad contrariam transeamus, qua viris et feminis et liberis qui salutem desperant, ut sibi mortem consciscant, dux suadet et persuadet.

Quam orationem, quam, cum mortem bonum esse demonstrari intersit cum consolationibus (p. 20) cohaerere nobis a Pseudoplatonis Axiocho usque ad Senecam Plutarchum posteriores servatis perspicuum est, Titi verba attingere videntur, qui τὸ ὑμνεῖν τὴν ἐν πολέμῳ τελευτὴν παραλιπών (VI 46), et exponit quae ratio inter mortem pugnae morbique intercedat, et sortem mortuorum celebrat. (cf. de hac re Diels, Elementum p. 73 Anm. 1, de illa differentia [Dionysius] τέχνη ῥητ. p. 29 Us.) ἐπειδὴ οἱ ἐν πολέμῳ τελευτήσαντες ὅμοιοι ταῖς ἡλικίαις, οὐδὲν ἀπὸ τούτων ἕξομεν εἰς παραμυθίαν ἐπιχειρεῖν, πλὴν ὅτι ἐνδόξως ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. κἀθ' οὕτως καὶ ὅτι ταχὺς καὶ ἀναίσθητος ὁ τοιοῦτος θάνατος καὶ ἐκτὸς βασάνων καὶ τῶν κακῶν ἐκ τῆς νόσου . . . et Apollonidas Anthol. Pal. epigr. sepulcr.

233. Αἴλιος Αὐσονίης στρατιῆς πρόμος ὁ χρυσέοισι
στέμμασι σωρεύσας αὐχένας ὁπλοφόρους,
νοῦσος ὅτ' εἰς πυμάτην ὠλίσθανε, τέρμα τ' ἄφυκτον,
εἶδεν ἀριστείην ἐμφανῆ εἰς ἰδίην.
πῆξε δ' ὑπὸ σπλάγχνοισιν ἑὸν ξίφος εἶπέ τε θνήσκων.
αὐτὸς ἑκὼν ἐδάμην, μὴ νόσος εὖχος ἔχῃ

et 234 Philipp. Thessal.

. . . Ἄνδρας Ἄρης κτείνει, δειλοτέρους δὲ νόσος.

Sed ut ad illam orationem pro morte voluntaria habitam, quam Josephus inscribit περὶ ψυχῆς ἀθανασίας

(VII 340) redeam, ad primum propositum *ὅτι συμφορὰ τὸ ζῆν ἐστιν οὐ θάνατος* VII 340 comprobandum illud argumentum profert, quod anima in corpore quasi in carcere vincta sit et inclusa:

VII 344. *ἕως εἰσὶν ἐν θνητῷ σώματι δεδεμέναι ψυχαὶ καὶ τῶν τούτου κακῶν συναναπίμπλανται, τἀληθέστατον εἰπεῖν τεθνήκασι.* cf. de corpore cum carcere collato[1]) Plato Phaed. 67 C. *ἐκλυομένη ὥσπερ δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος* et Lier l. l. p. 602/3 alii, de oxymoro, posteriore enuntiati parte, locos quos Heinzius in comm. ad Lucret. III 1046 p. 196 affert (1045/6 an vero dubitabis et indignabere obire mortua cui vita et prope iam vivo atque videnti.)

Sequuntur verba

VII 347/8. *αἰτία ψυχὴ σώματι γενομένη μεταβολῆς, ἕτου γὰρ ἂν ψυχὴ προσψαύσῃ, τοῦτο ζῇ καὶ τέθηλεν, ὅτου δ᾽ ἂν ἀπαλλαγῇ, μαρανθὲν ἀποθνήσκει,* de quorum vi et notione et imaginibus adhibitis conferas velim Lucretium III 445—448 et Philonem de somn. I 11 *ἀνθεῖ γὰρ ἡ ψυχή . . . ὁπόταν αἱ τοῦ σώματος ἀκμαὶ μαραίνονται.* et epigrammata sepulcralia Graeca, in quibus vocabulum *μαραίνεσθαι* variatur (cf. Kaibel 368 et 471) de forma autem et structura illud Xenophontis Cyrop. VIII 7, 19.

οὐδεπώποτε ἐπείσθη ὡς ἡ ψυχὴ ἕως ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ, ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν.

Neque minus pertritum est argumentum novum quod in affinitate mortis et somni versatur a scriptoribus et poetis pervulgatum.

VII 348. *ὕπνου ὃς ὑμῖν ἔστω τῶν λόγων ἐναργέστατον τεκμήριον, ἐν ᾧ πολλὰ τῶν ἐσομένων προθεσπίζουσι.* ~ Xenoph. Cyrop. VIII 7, 21.

ἐννοήσατε ἐγγύτερον μὲν τῶν ἀνθρώπων θανάτῳ οὐδέν ἐστιν ὕπνου. ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου θειοτάτη κατα-

---

[1]) VII 344. *εἰς τὸν τόπον οἰκεῖον ἀφίησι ψυχάς* ~ Axioch. 365 *εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον ἱδρυθεῖσα.*

φαίνεται καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ. et Philo de somn. II 2, 1. (cf. Cohn, Einteil. und Chronol. der Schriften Philos Philol. Suppl. 1899, p. 402.) alii. Continuat autem disputationem orator exemplo alienae gentis.

VII 351. *ἔδει μὲν οὖν ἡμᾶς ἄλλοις εἶναι παράδειγμα τῆς εἰς θάνατον ἑτοιμότητος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀλλοφύλων δεόμεθα πίστεως, βλέψωμεν εἰς Ἰνδούς,* quod Lucianus in satira *περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς* 25 affert. (Verba autem, quae de Indis facit.

VII 356. *ῥᾷον γὰρ ἐκείνους εἰς τὸν θάνατον οἱ φίλτατοι προπέμπουσι ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕκαστοι τοὺς πολίτας εἰς μηκίστην ἀποδημίαν* aeque atque de Getis Julianus p. 327 Sp. *οὐ γὰρ ἀποθνήσκειν ἀλλὰ μετοικίζεσθαι νομίζοντες ἑτοιμότερον αὐτὸ ποιοῦσιν ἢ τὰς ἀποδημίας ὑπομένουσι*, ad illud Platonicum, quod mors est quaedam quasi migratio commutatioque vitae, spectare videntur.)

Reliquae partes orationis quoniam in domesticis Judaeorum exemplis versantur, epilogi autem indoles, ratio, loci in epilogis disserendis infra tractabitur, nunc in argumentationis generibus formisque perquirendis id ago, ut eruam, quos locos Josephus in

allocutionibus

ante pugnas habitis ut militum animos confirmaret et incitaret adhibuerit. Quas non modo inter se multos consensus habere, sed etiam cum pugnarum descriptionibus saepius convenire, et per se est conspicuum et postea explicatius potest demonstrari; nunc vero maxime frequentatos locos affero, quibus compositis Josephus primum *περὶ τύχης* verbis dictionibusque repetitis declamat, deinde quadam syncrisi virtutes Romanorum et Judaeorum opponit, denique ut subsidium et providentia dei aut Romanis aut Judaeis faveat duces loquentes et petentes fingit.

Quod doceat conspectus:

I) I 374. *οὔτε δυστυχεῖν οὔτε τοὐναντίον ἐν ἀνθρώποις βέβαιον ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν ἐπαμειβομένην εἰς ἑκάτερα τὴν τύχην.*

I 373. *πρός γε μὴν τὰς δαιμονίους πληγὰς ἀθυμεῖν εἰκὸς ἦν, τὸ δ' αὐτὸ πρὸς ἀνθρωπίνην ἔφοδον πάσχειν ἀνάνδρων.*

IV 42. *ὀξεῖα ἐν ἀμφότεροις ἡ τύχη. ὥσπερ ἀπειροκάλων τὸ λίαν ἐπαίρεσθαι ταῖς εὐπραγίαις οὕτως ἀνάνδρων τὸ καταπτήσσειν ἐν τοῖς πταίσμασι.* (cf. locum de fortunae varietate in scholis pertritum apud Senecam rhet. contr. I 8, 16 suas. I 9. Norden, Antike Kunstpr. p. 276. Luetzen, de priorum scriptorum argenteae quae dicitur latinitatis studiis Eschwege Progr. 1907, p. 27.)

II) III 475. *Ῥωμαίων ἐμπειρία καὶ τάξις* ~ IV 45.

III 475. *Ἰουδαῖοι τολμηταὶ καὶ θανάτου καταφρονοῦντες, ἀλλ' ἀσύντακτοι καὶ πολέμων ἄπειροι.*

III 479. *Ἰουδαίων ἡγεῖται τόλμα καὶ θράσος καὶ ἀπόνοια, ἡμῶν δ' ἀρετὴ καὶ εὐπείθεια καὶ τὸ γενναῖον.*

VI 39. *τὰ δ' ἡμέτερα πταίσματα τῆς Ἰουδαίων ἐστὶν ἀπονοίας.*

IV 45. *τὸ ἀπερίσκεπτον ἐν πολέμῳ καὶ ὁρμῆς μανιῶδες*[1]) IV 45 ~ *τῆς ὁρμῆς τὸ ἀταμίευτον* IV 44 ~ *ὁρμὴ ἄσκεπτος καὶ μανιώδης* VI 328 (*νίκην ἐγγυᾶται* VI 45 ~ I 374)

[*Ῥωμαῖοι*] *ἔθιμον ἐν πολέμῳ τὸ κρατεῖν ἔχοντες* VI 38 ~ *ἐκείνῳ τὸ νικᾶν ἔθος* III 482 cf. p. 35.

III) VI 110. *θεὸς ἄρα, θεὸς αὐτὸς ἐπάγει κάθαρσιν.*

VI 39. *τὰ δ' ἐκείνων πάθη ταῖς τοῦ θεοῦ συνεργίαις αὔξεται.*

I 378. *οὐ διαφεύξονται τὸν μέγαν ὀφθαλμὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀνίκητον δεξιάν.*

Quibus e locis cum cognoscas Josephum non operam dedisse, ut in allocutionum argumentatione modum declamatorum declamationumque usitatarum excedere, in

---

[1]) Wölfflin, Archiv für latein. Lexikogr.: zur Psychologie VII, p. 138 furor Judaicus.

epilogis,

quamquam natura rerum multos consensus habet oratio, tamen rem ad gravitatem quandam et affectus motusque concitandos attollit. Huc pertinet praecipue epilogus orationis pro morte voluntaria habitae, quem omnibus artificiis rhetoricae luxuriae et figuris exornat. Quod magis quidem verbis ipsis patebit, quibus ad explanandum genus pauca exempla addidi:

Jos. VII 384. *ἄθλιοι μὲν οἱ νέοι τῆς ῥώμης τῶν σωμάτων εἰς πολλὰς αἰκίας ἀρκέσοντες, ἄθλιοι δὲ οἱ παρηβηκότες* ~

Lesbonax II 6/7. *ἄθλιοι οἱ πατέρες στερηθέντες τῆς ἡμετέρας προσόψεως . . ἀντὶ δὲ καλλίστης ἐλευθερίας εἰς αἰσχίστην δουλείαν καθιστάμενοι, οἰκτραὶ αἱ γυναῖκες καθίστανται.*

Jos. VII 385. *ὄψεταί τις γυναῖκα πρὸς βίαν ἀγομένην, φωνῆς ἐπακούσεται τέκνου.*

382. *ὕβρις καὶ δουλεία καὶ τὸ βλέπειν γυναῖκας εἰς αἰσχύνην ἀγομένας μετὰ τέκνων οὐκ ἔστιν ἀνθρώποις κακὸν ἐκ φύσεως ἀναγκαῖον ἀλλὰ ταῦτα διὰ τὴν αὐτῶν δειλίαν ὑπομένουσιν οἱ παρὸν πρὸ αὐτῶν ἀποθανεῖν μὴ θελήσαντες.*

VII 376. *πρόρριζος πόλις ἐκ βάθρων ἀνήρπασται.*

~ Livius 26, 13, 14. itaque quoniam aliter dis immortalibus est visum, cum mortem ne recusare quidem debeam, cruciatus contumeliasque quas parat hostis dum liber dum mei potens sum effugere morte praeterquam honesta etiam leni posse, non videbo subnixos neque vinctus per urbem trahar nec dirimi incendique patriam videbo nec rapi ad stuprum matres et virgines ingenuosque pueros. . . . . . urbem e fundamentis proruerunt.

Reliquarum vero orationum epilogos ita componit, ut praecepta rhetorum observet complectaturque breviter quaecumque ad confirmandos militum civiumque animos apta esse videntur. Unde fit ut duabus e rebus praecipue constent epilogi, una quod auditores monet orator, pro quibus sit certamen, altera, quod dux promittit se ipsum principem adfuturum esse pugnae.

1) I 378. *ἴτω τις οὐχ ὑπὲρ γυναικὸς οὐδ' ὑπὲρ τέκνων οὐδ' ὑπὲρ κινδυνευούσης πατρίδος ἀλλ' ὑπὲρ τῶν πρέσβεων ἀμυνόμενος* ~ IV 191, V 418, II 400. (cf. de forma et structura Livius 21, 41, 16 alii saepius: unusquisque se non corpus sed coniugem ac liberos parvos armis protegere putet.)

2) I 379. *προκινδυνεύσω κἀγὼ χρώμενος ὑμῖν πειθηνίοις* ~ III 483.

IV 191. *προστήσομαι δ' ἐγὼ γνώμῃ τε καὶ χειρί.*

IV 48. *πειράσομαι δ' ἐγὼ καθάπερ νῦν ἐπὶ πάσης μάχης προάγειν τε ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ τελευταῖος ἀποχωρεῖν.* (cf. de argumento illud Livianum 21, 4.

Hannibal princeps in proelium ibat, ultimus excedebat,

de forma Thucyd. V 9, 10. *ἐγώ τε δείξω οὐ παραινέσαι οἷός τε ὢν μᾶλλον τοῖς πέλας ἢ καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἐπεξελθεῖν.*)

Quodsi omnes orationes multum haberent, quo inter se consentirent, repetitio dictionum et verborum interdum non tam ad inopiam vocabulorum cogitatorumque est revocanda quam ad studium

disponendi

et coniungendi singulas partes. Quae forma cum ad singulos locos argumentationis pertinebat a multis aliis scriptoribus[1]) observata tum in epilogis adhibebatur, qui verba prooemii excipiunt et repetunt

III 363. *καλὸν γὰρ ἐν πολέμῳ θνήσκειν ἀλλὰ πολέμου νόμῳ τουτέστιν ὑπὸ τῶν κρατούντων* et 365 *καλὸν γὰρ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν* ~ 379/81. (III 364. *ἠλίθιον ταῦτα δρᾶν* ~ 381. *ἠλιθιώτερον.*)

IV 163. *ἦ καλὸν ἦν ἐμοὶ τεθνάναι* ~ IV 190.

II 346. *τῆς ἐνίων κακοβουλίας* ~ II 399.

VI 36. *καλὸν ἐν πολέμῳ τελευτή* ~ VI 46.

---

[1]) cf. ut scriptorem sermone moribusque, aetate humanitateque dissonum nominem, Antiphontem (Reuter, Beobachtungen zur Technik des A. Hermes 39, 348 Stichwort).

VI 36. *μάχεσθαι τοῖς δυσκόλοις τοὺς ἀρετῆς ἐφιεμένους* ∾ 39.

VI 36. *ὡς οὐκ ἄκαρπον ἔσται τοῖς καταρξαμένοις τὸ γενναῖον* ∾ 52.

V 376. *ὅπλοις καὶ χερσὶν πολεμεῖτε Ῥωμαίοις* ∾ 380, 382, 386, 387/8, 399, 400.

V 377. *πότε ὁ θεὸς ὁ κτίσας ἂν ἀδικῶνται Ἰουδαίων ἔκδικος* ∾ 407 *πάντα ἐπιτρέπειν τῷ θεῷ* V 382, ∾ 386, 400.

I 373. *πρὸς τὰς δαιμονίους πληγὰς ἀθυμεῖν ἀνάνδρων . ., πρὸς ἀνθρωπίνην ἔφοδον πάσχειν* ∾ 376.

I 373. *οὐ τοσοῦτον ὅπλοις ἢ χερσὶν πεποιθότες ὅσον ταῖς αὐτομάταις ἡμῶν συμφοραῖς* ∾ 378.

III 369. *ἡ αὐτοχειρία καὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων ζώων φύσεως ἀλλότριον καὶ πρὸς τὸν κτίσαντα ἡμᾶς ἐστιν ἀσέβεια* ∾ 370, 373.

IV 186. *καταπλήσσονται δ' ἴσως οἱ πολλοὶ τότε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν τόλμαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ τοῦ τόπου πλεονεξίαν* ∾ IV 187, 188, 189 (cf. I 462).

VII 323. *πάλαι διεγνωκότας ἡμᾶς μήτε Ῥωμαίοις μήτ' ἄλλῳ τινὶ δουλεύειν ἢ θεῷ* ∾ 336, 341.

VII 343. *συμφορὰ τὸ ζῆν ἐστιν ἀνθρώποις οὐχὶ θάνατος* ∾ 358.

Quae omnia quamquam documento sunt quod verba repetita disponendae orationi — nescio an non semper cum consilio atque mente — usui fuerint, tamen non est dubium, quin aliis locis Josephus quadam verborum inopia adductus ad easdem formulas redeat, cf. Niesium praef. p. II., et ex orationibus ut pauca eligam,

VII 394. *διηρπάγη τὸ ἄστυ τοῖς πολεμίοις* ∾ 398.

VII 329. *τὴν ἐλευθερίαν φυλάξαντες* ∾ VII 334.

IV 239. *τῆς μητροπόλεως καλούσης* ∾ IV 243.

Alias vero formas transitus et coniungendi particulas breviter attingendas praebent altercationes et contradictiones velut

II 365. *χαλεπὸν τὸ δουλεύειν, ἐρεῖ τις* ∾ III 367, VII 363.

quas in diatribis quae vocantur frequentatas fuisse nemo nescit. Neque minus ad rationem disponendi aut coniungendi membra pertinent verba et formulae, quibus continuatur oratio, res deducitur:

II 352. *φέρε δ' εἶναι* II 355 ~ II 371 *ἀλλὰ μήν* VI 337 *ἔστω γοῦν*.

III 472. *εἰδῆτε τίνες ὄντες πρὸς τίνας μάχεσθαι μέλλομεν* ~ III 475.

IV 266. *χρὴ σκέπτεσθαι τοὺς διαβάλλοντας καὶ καθ' ὧν* ~ VI 107.

Qua re exposita quoniam satis ostendisse mihi videor, quae artificia Josephus in exornandis orationibus adhibuerit, quem ordinem normasque observaverit, nunc disserturus sum de reliquis operis partibus quasi apparatu et ornamentis, de

descriptionibus

in quarum genus quas res cadere rhetores antiqui existimaverint, ex Hermogenis definitione intelligatur. (cf. Theonem II p. 118 Sp. Aphthonium II p. 46. Nicolaum III 491 Sp.)

Hermog. II p. 16 Sp. *ἔκφρασίς ἐστι λόγος περιηγηματικὸς ὥς φασιν ἐναργὴς καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον. γίνονται δ' ἐκφράσεις προσώπων μὲν ὡς παρ' Ὁμήρῳ, πραγμάτων οἷον ἔκφρασις πεζομαχίας καὶ ναυμαχίας, καιρῶν δ' οἷον εἰρήνης πολέμου, τόπων δ' οἷον λιμένων αἰγαλῶν πόλεων, χρόνων οἷον ἑορτῆς.*

Atque priusquam argumentum et rationem locorum communium attingam, pauca mihi de forma et structura descriptionum sunt commemoranda. Quae cum a continenti narratione in qua perpetuam rerum scriptarum historiam complectitur auctor, secernantur, fieri non potest, quin cum conexu operis certis formulis coniungantur et cohaereant, quibus introducit narrationem, quo facilius animum ad novas et inauditas res advertat, aut concludit, ut scriptor tamquam epilogo quid sentiat dicat.

Illuc vero primum formulae pertinent a quibus somnia aut fabulas aut regionum descriptiones maxime mentione dignas incipit velut

II 114. *ἄξιον δὲ μνήμης ἡγησάμην καὶ τὸ τῆς γυναικὸς ὄναρ.*

I 69. *ὧν τὴν καταστροφὴν ἄξιον ἀφηγήσασθαι* ∼ II 469. I 532. VII 96. VII 132. III 229.

Neque minus huc spectant sententiae et enuntiata artificiose et explicate composita, quae res introducunt et prooemii loco praeparant velut

VI 199/200. *καὶ τί δεῖ τὴν ἐν ἀψύχοις ἀναίδειαν τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἶμι γὰρ αὐτοῦ δηλώσων ἔργον οἷον μήτε παρ' Ἕλλησιν μήτε παρὰ βαρβάροις ἱστόρηται . . . . κτλ.*

I 208. *ἀμήχανον δ' ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν.*

VII 42. *περὶ ὧν ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ συντόμων προειπεῖν ἵνα καὶ τῶν μετὰ ταῦτα πραχθέντων εὐπαρακολούθητον ποιήσωμαι τὴν διήγησιν.*

VI 84. *ἐδιώκετο δὲ ἄρα καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης ἣν ἀμήχανον διαφυγεῖν θνητὸν ὄντα.*

Praetermissis autem formis quae usu vocabuli *τόδε* novam narrationem introducunt, breviter transitus attingo, quibus partes operis simpliciter coniungit:

II 254. *καθαρθείσης τῆς χώρας ἕτερον εἶδος λῃστῶν ἐπεφύετο.* 258. *συνέστη πρὸς τούτοις στῖφος ἕτερον.* 261. *μείζονι δὲ τούτων πληγῇ.* 264. *κατεσταλμένων δὲ τούτων πάλιν ἕτερον μέρος ἐφλέγμαινεν.* 266. *ἑτέρα δὲ ταραχὴ συνίσταται.*

VII 54. *δευτέρα πάλιν συμφορὰ προσέπεσε.*

VII 89. *τῇ προειρημένῃ ἀποστάσει κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας καὶ Σκυθικὸν τόλμημα συνέδραμεν.*

Multo vero magis variati sunt epilogi, quibus quasi clausulis terminat narrationes et descriptiones insertas. Atque primum quidem huc pertinet quod pugnam exsequendo subtiliter numerum caesorum concludit velut

I 151. *Ἰουδαίων μὲν οὖν ἀνῃρέθησαν μύριοι καὶ δισχίλιοι* ∼ IV 333, IV 436, III 531. aut anno, die, mense praecipue obsidionibus confectis velut Jotapatae.

III 339. *Ἰωτάπατα μὲν οὖν οὕτως ἑάλω τρεισκαιδεκάτῳ Νέρωνος ἡγεμονίας ἔτει Πανέμου νουμηνίᾳ* ∼ VI 67, VI 435, V 302, IV 83, III 282, III 306, III 542. aut nominibus militum eorum, qui ceteris omnibus fortitudine praestiterunt,

VI 92. *ἠγωνίσαντο ἐπισήμως κατὰ ταύτην τὴν μάχην Ἀλεξᾶς κτλ.*, quae fere ad verbum repetita invenies VI 148, aut formulis certis particulisque velut *μὲν οὖν* et *τοσοῦτος* aliis.

1. VII 95. *ὁ μὲν οὖν περὶ τὴν Μυσίαν πόλεμος ταχεῖαν οὕτως ἔλαβε τὴν κρίσιν* ∼ IV 485, VII 218, I 673, I 581.

2. III 315. *καὶ τοιαύταις μὲν συμφοραῖς Σαμαρεῖται ἐχρήσαντο.*

VI 442. *τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς Ἱεροσολύμων πολιορκίας* ∼ I 551, VI 162.

3. II 257. *τοσοῦτον ἐπιβουλευόντων τὸ τάχος ἦν καὶ τοῦ λαθεῖν ἡ τέχνη* (quae sententiae magis cadere videntur in genus *τῶν ἐπικρίσεων* id est *λόγου ῥηθέντος ἐπικύρωσις καὶ βεβαίωσις* Schol. Hermog. Ernesti lex. techn. Gr. p. 132.) *οὕτως ἤπειγεν ἡ ἀνάγκη* I 220 ∼ III 246, IV 97.

4. *ταῦτα μὲν οὕτως φύσεως ἔχει* III 521, ∼ III 160, VII 432, I 531, II 265.

5. *τὸ μὲν οὖν ἱερὸν οὕτως ἐπεποίητο* VII 432 ∼ VII 294, III 428, I 273, I 646, VII 74, III 108, VI 156, VI 163, VI 266, V 105, IV 111, IV 120.

6. *καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν ἐν τούτοις ἦν* ∼ IV 587, VI 192.

7. aliam speciem praebent eae clausulae quae sententiarum modo quasi *τὸ ἦθος* exprimentes ostendunt quid scriptor sentiat, „epiphonemata rei narratae vel probatae summae acclamationes“, ut Quintiliani (VIII 5, 11) verbis utar, velut

I 397. *οὐδὲν δὲ οὕτως ἐνῆγεν εἰς τὰς δωρεὰς ὡς τὸ μεγαλόφρον τοῦ λαμβάνοντος*, quas praecipue urbibus expugnatis et viris mortuis adicit:

VI 310. *ταῦτά τις ἐννοῶν εὑρήσει τὸν μὲν θεὸν ἀνθρώπων κηδόμενον καὶ παντοίως προσημαίνοντα τῷ σφετέρῳ γένει τὰ σωτήρια* ~ V 465, V 60.

VI 267. *πολλὰ δ' ἐπολοφυράμενος ἄν τις ἔργῳ πάντων μεγίστην λάβοι παραμυθίαν τὴν εἱμαρμένην ἄφυκτον οὖσαν ὥσπερ ἐμψύχοις οὕτω καὶ ἔργοις καὶ τόποις* ~ VI 176.

V 20. *θνήσκει μέγιστον πένθος ἀπολιτῶν καὶ λύπην, καὶ γὰρ κατὰ χεῖρα καὶ συνέσει διάσημος ἦν* ~ VI 66, I 68, I 43, VII 32, I 77.

VII 4. *τοιοῦτο μὲν οὖν τὸ τέλος ἐκ τῆς τῶν νεωτερισάντων ἀνοίας Ἱεροσολύμοις ἐγένετο, λαμπρᾷ τε πόλει καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις διαβοηθείσῃ* ~ VI 408.

V 257. *φημὶ γὰρ ὡς τὴν μὲν πόλιν ἡ στάσις, Ῥωμαῖοι δ' εἷλον τὴν στάσιν* ~ V 566, IV 312.

II 276. *καθόλου ἡ μὲν παρρησία πάντων περικέκοπτο, τυραννὶς δ' ἦν διὰ πλειόνων, καὶ τὰ σπέρματα τῆς μελλούσης ἁλώσεως κατεβάλλετο* ~ IV 321.

V 442. *καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἐπεξιέναι τὴν παρανομίαν αὐτῶν ἀδύνατον, συνελόντα δ' εἰπεῖν μὴ πόλιν ἄλλην τοιαῦτα πεπονθέναι* ~ VII 274.

8. III 58. *τὰ μὲν περὶ τῆς τε Ἰουδαίων τε καὶ πέριξ χώρας ὡς ἐνῆν μάλιστα συντόμως ἀπηγγέλκαμεν* ~ IV 475, IV 39.

9. II 532. *καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὅ τε πόλεμος ἐπὶ τοσοῦτον μῆκος προὔβη καὶ ἀνήκεστον Ἰουδαίοις συμφορῶν ἀναπλησθῆναι συνέπεσον.*

Quae mihi colligenda erant, ut haberem quibus demonstrarem, quomodo Josephus disponeret et coniungeret partes rerum, quas non modo in orationibus, sed etiam in descriptionibus artificiis esse exornandas putavit; nunc vero redeo ad id, unde proficiscebatur disputatio, atque cum in

descriptionum argumento versaturus sim, primum animum intendo in

pugnarum et rerum militarium

descriptiones.

Quibus in disserendis id potissimum ago, ut appareat, quo modo componat Josephus, quos locos communes saepius adhibeat, quae ei sint communia cum aliis scriptoribus. Quodsi quantum a fide historica recedat mihi non est quaerendum, tamen e formulis repetitis et studio vim efficiendi facile potest cognosci, descriptiones scholam sapere, consuetudinem usumque tralaticium redolere. Quod e singulis patebit:

1) dictiones usitatae

I 335. *οἱ στρατιῶται οὔτε πρὸς τὸ πλῆθος οὔτε πρὸς τὴν ὁρμὴν ὑποδείσαντες* ∾ II 529, IV 34, II 529, II 600, VI 22, VI 62, III 175, III 14, III 452, III 467, III 488, V 90.

VI 59. *ὁρμῇ τινι δαιμονίῳ χρώμενος* ∾ VI 252.

V 75. *ᾄξαντες μετὰ κραυγῆς* ∾ VII 212.

II 225. *λίθους ἁρπάσαντες ἔβαλλον* ∾ II 445.

II 526. *λίθοις παίοντες συνήλασαν* ∾ II 534.

I 352. *στρατιῶται ὥσπερ μεμηνότες* ∾ VII 37.

IV 542. *πολλοὺς χειροκοπήσας εἰσέπεμψε* ∾ V 455.

VII 21. *προσήδρευε πολιορκίᾳ* ∾ VII 75.

III 268. *χειρῶν ἔργα καὶ ψυχῆς ἐπεδείκνυντο* ∾ I 95.

III 433. *διεσώθη γὰρ οὐδὲ ἄγγελος ἀλλ' αὐτομάτη διεκηρύσσετο φήμη τὴν ἅλωσιν οἰκεία φύσει τῶν σκυθρωποτέρων* (cf. Cicero de imp. Cn. Pomp. 25 ad aures imperatoris calamitatem non e proelio nuntius sed ex sermone rumor afferebat.)

V 307. *προσβολαὶ καὶ τειχομαχίαι καὶ κατὰ λόχους ἐκδρομαὶ συνεχεῖς ἦσαν, οὐδ' ἔστιν ἥτις ἰδέα μάχης ἀπελείπετο* ∾ V 10, III 489, III 157.

VI 142. *οὐδέτεροι ἐκοπίων* ∾ V 307.

III 251. *γενναίως ἠγωνίσαντο* ∾ VI 142, IV 429, I 172, I 154, V 162.

III 165. *ἦν πολὺς ὁ ψόφος* ∾ III 247, III 424.

I 34. *κατὰ μνήμην ὧν ἔπαθον* ∾ I 336, III 329, V 41, IV 78.

2) urbs capta *δέχεται μετ᾽ εὐφημίας* et *ἀνευφημεῖ ὡς σωτῆρα καὶ εὐεργέτην* victorem II 511 ∾ III 549, IV 417, IV 113.

3) Titus commemoratur VI 70. *Τίτος πρῶτος ἀναβαίνει.*

III 497. *πρῶτος εἰσέρχεται καὶ μετ᾽ αὐτὸν οἱ λοιποὶ* ∾ III 487, III 324.

V 81. *δοκεῖ τότε ἂν κινδυνεῦσαι τὸ τάγμα πᾶν, εἰ μὴ Τίτος ἐπεβοήθησε* ∾ V 339.

4) opponuntur syncrisi quadam virtutes vitiaque Romanorum et Judaeorum (cf. p. 25) non modo ut nationes ipsas depingat, sed etiam ut quibus causis et affectibus militum animi ad pugnam incitentur exponat.

II 47. *περιῆσαν πολέμου ἐμπειρίᾳ τῶν ἀπείρων* ∾ III 15, V 305.

VI 159. *Ῥωμαίων μὲν μετὰ τῆς ἰσχύος ἐμπειρίᾳ τοῦ πολεμεῖν χρωμένων, Ἰουδαίων δὲ ἀφειδέσι ταῖς ὁρμαῖς καὶ τοῖς θυμοῖς ἀκατασχέτοις* ∾ V 306, III 153, VI 79, II 423.

III 15. *πεζοὶ πρὸς ἱππεῖς* ∾ III 477.

III 113. *γυμνῆτας ὁπλῖται* ∾ III 477, II 512 (cf. Herodianus II 13, 10 *γυμνοὶ πρὸς ὡπλισμένους* et I 12, 7 *ἄνοπλοι πρὸς ὡπλισμένους*).

II 234. *ἀστρατήγητοι καὶ μηδενὶ τῶν ἀρχόντων κατέχοντι πειθήνιον* ∾ II 498 *ἐξ ἔθους τὸ πειθήνιον ἔχοντες* ∾ III 15.

III 112. *ἀδοκήτοις πολλοὶ καὶ πρὸς μάχην ἕτοιμοι καὶ πρόθυμοι.* (Livius 25, 38, 12. praeparati incautos, armati inermes ∾ III 451.)

VI 394. *ἐκράτουν καὶ τούτων Ῥωμαῖοι πλήθει τε καὶ βίᾳ, καὶ τὸ μέγιστον, εὐθυμοῦντες ἀθύμων ἤδη παρειμένων* ∾ IV 197. II 502. *ἐμπειρίᾳ μὲν ἡττώμενοι τῶν στρατιωτῶν, ταῖς δὲ προθυμίαις καὶ τῷ κατὰ Ἰουδαίων μίσει τὸ λεῖπον ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἀντιπληροῦντες* ∾ IV 198.

VI 21. [illegible] ~ VI [illegible]. III 153. V 441. [illegible].

V 441. [illegible] *γνῶσαι* [illegible] *τε καὶ* [illegible] ~ VI 15[illegible]. V 31[illegible].

VII [illegible] *μένων*.

V [illegible] *Σίμωνος* [illegible] *τρατη* [illegible] *τεία καὶ* [illegible] *δὲ Τίτος* ~ VI 14[illegible].

~ III 4[illegible] et III 1[illegible] *ταχέως* [illegible] et VI 3[illegible] *κρατεῖν ἔχοντες*, cf. Herodianus V 5, 10 [illegible] et III 9, 8 [illegible] *γενέσθαι ἥττω* [illegible].

Quam similis autem etsi singulae res variantur, structura aliarum pugnarum gentiumque descriptionum sit, potest cognosci, ut unum exemplum proferam, e Livio X 41. proelium commissum atrox (Jos. *καρτερὰ συρρήγνυται μάχη*) ceterum longe disparibus animis: Romanis ira spes ardor certaminis avidos hostium sanguinis in proelium rapit, Samnitium magnam partem necessitas ac religio invitos magis resistere quam pugnam inferre cogit; nec susti-

---

[1]) cf. Livium III 63, 4 tantumque hos pudor quantum alios laudes excitabant, Lucanum Phars. I 145. solusque pudor non vincere bello (cf. Hosium de imitatione Roman. script. imprimis Lucani v. 145).

[2]) mentione mihi dignum videtur quod huic de Romanis dicto *τοῦ κρατεῖν ἔθος* opponitur illud de Graecis qui sunt *ἀήθεις τοῦ ἄρχειν* (Bernays, Heraklitische Briefe 8, 11 et Aelius Aristides *ἐγκώμιον Ῥώμης*, I p. 342 D. *ἐκεῖνο ἐπιδεικνύναι βούλομαι ὅτι οὔπω πρὸ ὑμῶν* [sc. *τῶν Ῥωμαίων*] *ἦν τὸ ἄρχειν εἰδέναι*.

nuissent primum clamorem atque impetum Romanorum per aliquot iam annos vinci adsueti ni potentior alius metus insidens a fuga retineret.[1])

5) auxilium dei III 293 θεὸς ἦν ἄρα ∾ IV 573, IV 104, IV 370, III 494, IV 26. θύελλα δαιμόνιος IV 76 ∾ VII 318/9.

6) urbe expugnata aut pugna confecta.

VII 1. ἐπειδὴ δ' οὔτε φονεύειν οὔτε διαρπάζειν εἶχεν ἡ στρατιὰ πάντων τοῖς θυμοῖς καταλειπόντων ∾ Liv. 31, 26, 13 postquam non tam ira erat satiata quam irae exercendae materia deerat, et Liv. 22, 59, 8 nec supersumus pugnae nisi in quibus trucidandis et ferrum et vires hostem defuerunt. (Morawski, Zeitschr. für die österr. Gymn. 1893.)

7) ante caedem οὔτε φειδὼ εἰσῄει τινὸς οὔτε ἔλεος III 329 ∾ II 235, VI 253 ἱκετεύοντες καὶ ἀμυνόμενοι. IV 311 ∾ VI 271.

8) de fuga. οὔτε ἦν φυγῆς τόπος οὔτε μένουσι σωτηρία III 424 ∾ IV 434, IV 519, II 549.

9) de angustiarum pugnis

I 352. ἐσφάττοντο δ' ἐν τοῖς στενωποῖς καὶ κατὰ τὰς οἰκίας συνωθούμενοι ∾ V 94, IV 22, III 329/30, IV 312, V 336, VI 257, II 227.

Quibus in proeliis explicandis Josephus in deliciis habet, dictionibus quae magis in genus τῶν ὑπερβολῶν cadere videantur, non pugnam sed caedem describere, id quod iam docuerat schola rhetorica et exercitatione et imitatione (cf. Theon II p. 63 Sp. Quintil. 8, 3, 67); huc spectant

I 338. τοσοῦτον ἐσωρεύθη νεκρῶν πλῆθος ὥστε τὰς ὁδοὺς ἀποφραγῆναι τοῖς κρατοῦσιν ∾ VI 276. οὐδαμοῦ γὰρ ἡ γῆ

---

[1]) cf. de Virgilianis pugnarum descriptionibus Heinze Virg. epische Technik p. 189 sq. de Taciteis Liebenam Jahrb. für klass. Phil. 1892, de aliorum scriptorum Peter, Geschichtl. Literatur der röm. Kaiserz. passim.

διεφαίνετο ἀλλὰ σωροῖς ἐπιβαίνοντες οἱ στρατιῶται σωμάτων ∾ II 30.

VI 272/4. *συνήχει ἡ φλόξ, συνήχει τε Περαία καὶ τὰ πέριξ ὄρη βαρυτέραν ποιοῦντα τὴν βοήν* ∾ III 250 (cf. Curt. Ruf. III 10, 2 redditur clamor, iugis montium vastisque saltibus repercussus) et illud Leonidae saepius velut a Cicerone Tusc. I 101 commemoratum tralaticium quod Lucianus *ῥητ. διδάσκ.* 18 *ὁ ἥλιος ὑπὸ τῶν Μηδικῶν βελῶν σκεπέσθω* illudit, a Suida quoque s. v. *ὑπετέμνετο* allatum a Suidae et a Josephi editoribus neglectum vertit scriptor in suum usum hisce verbis: *ἀφιεμένων ἀπὸ συνθήματος τῶν βελῶν τὸ φῶς ὑπετέμνετο* III 265.[1])

Quibus locis expositis restat ut addam Josephum descriptiones obsidionum et pugnarum *παρέργοις* insertis et narratiunculis variare conari, interrupta narratione aliis pugnis[2]) aut proeliis singularibus non modo Titi Vespasiani celebrandi causa sed etiam Romanorum singulorum et Judaeorum aut ut res per tempora ordineque ut gestae sunt persequatur aut ut variatione animos delectet.

Neque minorem operam in descriptiones famis, pestis, morborum conferebat, quae et in diatribis quae vocantur persaepe esse tractata et a rhetoribus in scholis cum Thucydidis imitatione pestis tum exercitationibus aucta et amplificata constat.[3])

---

[1]) cf. Ausfeld, Alexanderroman II 16 p. 72 et e posteriorum sophistarum numero hanc conformationem

Himerius eccl. V 3: *μή μοι νύκτα ποιεῖ τὴν ἡμέραν τοῖς βέλεσιν, μηδ' ὑποτρεχέτω τὸν ἥλιον νέφος ἐκ τῶν βελῶν τῆς σῆς στρατιᾶς συγκείμενον* et or. II 25 *τοῦ ἡλίου τοξεύων τὸ φῶς ἀπέκρυπτε.*

[2]) obsidio Jotapatae III 110—339, Gamalae IV 1—83, Hierosolymorum V/VI.

[3]) [Dionys.] *τέχνη* p. 120 Us. *αἱ καλούμεναι ἐκφράσεις τὸ πολλαχοῦ τὸν χειμῶνα γράφειν καὶ λοιμοὺς καὶ λιμούς.*

Quo magis autem omnia in promptu sint et accuratius explanentur, utitur Josephus figura quae vocatur Graeca a Servio in Virg. comm. 8, 676[1]), quam ad *ἐνέργειαν* id est paene sub oculos rerum subiectionem maxime idoneam esse et doctrina et exemplis ostendunt rhetores. Quas enim Theon (rhet. Gr. II p. 63 Sp.) ex Aeschine et Demosthene petitas *παραφράσεις τῆς πόλεως ἁλώσεως* exscribit:

ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ταῦτα πάντα οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῃρημένα, χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, γύναια καὶ παιδάρια ὀλίγα καὶ πρεσβύτας . . . κτλ., eas dico invenimus et in orationum epilogis (VII 377/88 p. 26) et mutatis paulum variatisque verbis, argumento repetito, forma figurae servata, in descriptionibus vastatarum urbium.

II 465. *ἦν δὲ ἰδεῖν τὰς πόλεις ἀτάφων σωμάτων* ~ V 352, III 529, multo maiore vi in imaginum et tabularum descriptione, quibus triumphus et fortuna victorum Judaeorum depingitur et exprimitur.

VII 134. *ἀργύρου γὰρ καὶ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐν παντοίαις ἰδέαις κατασκευασμάτων ἦν ὁρᾶν* ~ VII 138, VII 142.

Triumphi autem descriptionem et ea verba, quibus exponit quomodo cives et urbs imperatorem Vespasianum exspectent et recipiant, ex officinis rhetorum prodiisse et in genus *ἐπιδεικτικὸν* et *ἐγκωμιαστικὸν* cadere, e tumida et turgida inflatione potest cognosci, cuius ampullae inscriptionibus iis, quibus subiectae gentes dominos celebrabant, aut *τῷ εἴδει τῶν ἐπιβατηρίων* sunt affines, de quibus Menander III p. 380 et 427 Sp. verba facit. Ut genus autem descriptionis triumphi intelligas, nonnullas dictiones affero:

VII 64. *μακρὰν ἀπόντα ὡς ἥκοντα περιεῖπον, τὴν προσδοκίαν ἐκ τοῦ πάνυ θέλειν ἄφιξιν αὐτοῦ νομίζοντες.*

VII 69. *οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων τις ἠνείχετο τῆς ἐν-*

---

[1]) cf. Wölfflin, Archiv für lat. Lexikogr. II 135/6 est videre.

τεύξεως τὴν ἀναβολήν, ἀλλ' οὕτως ἐξεχέοντο πάντες ἀθρόοι, καὶ πᾶσιν εὐπορώτερον καὶ ῥᾷον ἐδόκει τοῦ μένειν τὸ ἀπιέναι, ὡς καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τότε πρῶτον ἐν ἑαυτῇ λαβεῖν ὀλιγανθρωπίας αἴσθησιν ἰδίαν· ἦσαν γὰρ ἐλάττους τῶν ἀπιόντων οἱ μένοντες.

At ut redeam ad *ἔκφρασιν τοῦ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ*, dilucide et significanter terrores et pavores exprimit et exponit Josephus, cui non satis videtur in universum depingere, sed etiam exemplo matris quae infantem esurit, vim amplificare conatur.[1]) Dictiones autem et cogitata rarius repetit velut

VI 213. *μακαρισμὸς τῶν φθανόντων* ~ II 84, VII 372, IV 385 et *θάπτειν τοὺς προσήκοντας οὐκ ἴσχυον οἱ κάμνοντες* ~ V 514, IV 382, IV 317,

qui loci quos fieri non potest, ut omnes et colligam et enumerem, simili loco Livii complectentis a Josepho quoque adhibitos explanentur:

Liv. XXV, 26,8: *postremo ita adsuetudine mali efferaverant animos ut non modo lacrimis iustoque comploratu prosequerentur mortuos sed ne efferrent quidem aut sepelirent iacerentque strata exanima corpora in conspectu similem mortem exspectantium mortuique aegros, aegri validos cum metu tum tabe ac pestifero odore conficerent.*

Descriptiones autem eas, quas ad delectandos et edocendos lectores inserebat velut regionum et fabularum (IV 529—533) et sectarum (II 119), cum breviter atque obiter attingam, paucis de rei Romanorum militaris descriptione (III 70—109) disseram, quam in numero *τῶν ἐκφράσεων* habendam esse nemo est qui neget si conferat illud Nicolai *προγυμνάσμ.* Rhet. Gr. III p. 491 Sp. *διηγήσεως ἐστιν εἰπεῖν: ἐπολέμησαν, ἐκφράσεως δὲ ὅτι τοιᾷδε καὶ τοιᾷδε ἑκάτεροι παρασκευῇ ἐχρήσαντο καὶ τῷδε τῷ τρόπῳ τῆς ὁπλίσεως.*

---

[1]) de hac re apud Hegesippum diligentius explicata Weyman, Archiv für lat. Lexik. XIV. p. 59. apud rhetores Ps. Quintiliani declamatio XII.

Accedit quod descriptio quasi ad comprobandam propositionem inserta est, quod Romani imperium orbis terrarum virtuti suae, non fortunae debeant; initio enim descriptionis haec dicit:

γνώσεταί τις τὴν τοσῆνδε ἡγεμονίαν αὐτοὺς ἀρετῆς κτῆμα ἔχοντας οὐ δῶρον τύχης.[1]) Neque mihi in animo est hanc *σύγκρισιν ἀρετῆς καὶ τύχης*[2]) explicatius persequi, cuius unam partem Polybius commemorat:

VIII 28,5. *ἵνα μὴ τύχην λέγοντες μόνον μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως καθάπερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰδότες τὰς ἀληθεῖς αἰτίας ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζωμεν κατὰ λόγον ἡγουμένους,* et quam Titus ipse commemorat:

VII 6. *φανερὸν καθιστάντες ὅτι μήτε πλῆθος πολεμίων δύναιντ' ἄν ποτε τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν διαφυγεῖν κἂν εἰς πολλά τινες τὴν τύχην εὕρωνται συναγωνιζομένην,*

praetermitto porro idem propositum antithetico modo a multis scriptoribus de singulis viris adhibitum velut a Tacito saepius et a Cicerone De imper. Cn. Pom. 10: *initia praeclara non felicitati eius, sed virtuti tribuenda esse* et 47: *non solum propter virtutem, sed etiam propter fortunam Maximo saepius imperio mandata esse,* et pro Archia poeta 24: *noster hic Magnus, qui cum virtute fortunam adaequavit.* Satis mihi autem est Plutarchi declamationem quae in eodem proposito versatur afferre et Flori epitomen.

Plutarch. *περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης* 316 C. *αἱ πολλοὺς πολλάκις ἠγωνισμέναι καὶ μεγάλους ἀγῶνας Ἀρετὴ καὶ Τύχη πρὸς ἀλλήλας μέγιστον ἀγωνίζονται τὸν παρόντα, περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας διαδικαζόμεναι ποτέρας γέγονεν ἔργον καὶ ποτέρα τὴν τηλικαύτην δύναμιν γεγέννηκεν.*

---

[1]) huc quoque pertinent

III 74. *ἕπεται δὲ τὸ κρατεῖν ἀεὶ κατὰ τῶν οὐχ ὁμοίων βέβαιον* ~ III 106 de descriptionis epilogo cf. supra p. 16.

[2]) cf. Julian. I 23 B. *δεῖξαι τὴν σὴν ἀρετὴν περιγενομένην τῆς ἐκείνων τύχης φαίην ἂν εἰκότως* et Plutarch. *περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς.*

Flori epit. 1,2. tot in periculis populus Romanus laboribusque iactatus est ut ad constituendum eius imperium contendisse Virtus et Fortuna videantur.

Quod adhuc ex opere Josephi attuli, pertinebat ad res et rerum exornationem et dispositionem; nunc vero ad

descriptionem vitae

morumque transeamus eorum, quos excellentes et mentione dignos esse putavit.

Atque ut primum praecepta veterum perspiciam, Josephi genus dicendi conferam, rarius illud Senecae observasse videtur:

suas. 6,21. *quotiens magni alicuius viri mors ab historicis narrata est, toties fere consummatio totius vitae et quasi funebris laudatio redditur. hoc semel aut iterum a Thucydide factum in paucissimis personis usurpatum a Sallustio T. Livius benignius omnibus magnis viris praestitit. sequentes historici multo id effusius fecerunt; Ciceroni hoc ut Graeco verbo utar ἐπιτάφιον Livius reddidit.*[1])

Quomodo fit ut quamqum urbibus captis saepius adiungit epilogos (cf. p. 32), tamen e numero eorum qui pugnantes primas partes agebant, interdum pugnis singularibus confectis, uno loco autem duobus sacerdotibus interfectis (IV, 318), ut Polybianis verbis utar (Leo l. l. p. 249) ἐπιμετροῦντας καὶ ἐπιδιδάσκοντας λόγους adiciat.

Explicatius autem et accuratius, si omitto nationum descriptiones, quarum naturam rationemque saepius explanantibus verbis notat[2]), tractat Josephus et Vespasianum

[1]) cf. Leo, griech.-röm. Biographie p. 235. de scholae exercitationibus Sen. epist. 95, 65: *Posidonius ait utilem futuram et descriptionem cuiusque virtutis: hanc ethologiam vocat, quidam characterismon appellant, signa cuiusque virtutis ac vitii et notas reddentem quibus inter se similia discriminentur.*

[2]) cf. de genere Wölfflin, Archiv für lat. Lexikogr. XII, p. 26.

et Titum et Domitianum, quibus in disserendis neque ei contigit, ut adulationes vitaret aut dictiones quasi curiales [1]), neque ei propositum erat, ut dilucide et perspicue sub aspectum venirent principes, quandoquidem certae formulae describendi virtutes iam usu perceptae et consuetudinibus rhetorum erant tritae; quae quam saepe a scriptoribus adhibitae sint doceat Menander, cuius verba etsi posterioribus temporibus scripta priore quoque aetate valere apparet.

περὶ ἐπιδ. rhet. Gr. p. 373,7 ff. *ἀρεταὶ* [*τοῦ βασιλέως*] *τέσσαρές εἰσιν: ἀνδρεία δικαιοσύνη σωφροσύνη φρόνησις.*

12. *φρονήσεως ἐστι τὸ στρατηγεῖν καλῶς ἐν τοῖς πολέμοις.*

14. *ἐκφράσεις καὶ λόχους καὶ ἐνέδρας καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἐναντίων κατὰ τοῦ βασιλέως.*

374, 24. *μετὰ τὸ τέλος τῶν πράξεων ἢ καὶ πρὸς τῷ τέλει τῶν πράξεων ἐρεῖς τι καὶ περὶ τρίτης ἀρετῆς, λέγω δὴ περὶ φιλανθρωπίας . . . . . τὸ λείψανον τοῦ γένους σώζεσθαι. ἅμα μὲν ἵνα μνημεῖον τοῦ πάθους τοῦ γεγονότος σώζηται τὸ λειπόμενον, ἅμα δὲ ἵνα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐνδείξηται.* quibus cum verbis velim, conferas Josephi de Tito saepius repetita.

VI 350. *τὰ λοιπὰ σῴζων ἐμαυτῷ* et VI 333. *ἡ φιλανθρωπία* [2]) ~ I 27, V 334 et de fortitudine exempla proeliis singularibus probata, quae quantum Titum laudibus attollant iam mihi dicere non est necesse. [3])

Vespasianum autem inducens non recta oratione facit iudicium, sed primum describit cogitatis Neronis qui

III 4. *εὑρίσκει ἄνδρα ταῖς ἀπὸ νεότητος στρατείαις ἐγγεγηρακότα, προειρηνεύσαντα τὴν ἑσπέραν, προσκτησάμενον τὴν Βρεττανίαν* ~ III 6 deinde sermonibus [4]) militum,

---

[1]) cf. imprimis de Domitiano Germanorum victore VII, 86/8.

[2]) qua virtute nullam aliam regum magis celebratam esse exponit Wendland, die hellenistisch-röm. Kultur in ihren Beziehungen zu Judentum und Christentum p. 77.

[3]) cf. p. 34.

[4]) cf. Tacitus ann. I 9 de Augusto, II 73 de Germanico, Curt. Ruf. III 15, 5 de Alexandro, Norden, Antike Kunstpr. I 304.

IV 592—600 *σωφροσύνη, ἀντὶ ἀπαίδων πατήρ, εἴτε οὖν ἐμπειρίᾳ γήρως*[1]) *προσήκει τὸ ἄρχειν, Οὐεσπασιανῷ, εἴτε νεότητος ἀλκῇ Τίτῳ* denique

VII 65. (66 *ὁ δῆμος* 67 *τὸ στρατιωτικόν*.)

E numero autem reliquorum ducum duos accurata descriptione dignos existimat, Herodem, quem *ἐγκωμίου* modo Nicolai Damasceni libris adhibitis eum tractasse Destinon[2]) recte demonstravit, et Johannem Gischalensem inimicum, quem ut naturam et imaginem quam diligentissime depingat et exprimat cumulatis et assertis enuntiatis non obliqua oratione aliorumque opera, sed recta ipse describit. (IV, 85 ~ IV, 208 ~ II, 585/7.)

Ceteris autem in describendis viris et feminis certis utitur formulis, quibus repetitis paulumque variatis neque quaerit neque significat, quid proprium sit singulorum hominum:

I 123. *Ἀντίπατρος γένος ἦν Ἰδουμαῖος προγόνων τε ἕνεκα καὶ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἰσχύος πρωτεύων τοῦ ἔθνους* ~ VI 201.

I 85. *Ἀλέξανδρος καθ' ἡλικίαν καὶ μετριότητι προέχειν δοκῶν.*

I 120. *Ἀριστόβουλος δυνάμει καὶ φρονήματι προέχων.*

II 476. *ἄξιος ἐλέου διὰ σώματος ἀλκὴν καὶ ψυχῆς παράστημα* 469 *οὐκ ἄσημος ῥώμῃ δὲ σώματος καὶ τόλμῃ διαφέρων.*

II 56. *δι' ἀλκὴν καὶ γένεσιν* ~ III 11, 144, II 482, V 290.

IV 416. *ἀξιώματι καὶ γένει πρῶτος* ~ IV 358.

II 46. *ἡλικίᾳ προέχων καὶ κατ' ἐμπειρίαν.*

VI 54. *Σαβῖνος τοὔνομα γένος ἀπὸ Συρίας ἀνὴρ καὶ κατὰ χεῖρα καὶ κατὰ ψυχὴν ἐφάνη ἄριστος* ~ IV 359, I 47, IV 36, I 324.

---

[1]) quo loco Vespasiani et Titi senectutem et iuventutem opponendi qui pertritus illis temporibus fuisse videtur, postea Philostratus Ap. VI 30 p., 244 K. utitur: *νεότητος δὲ γήρᾳ ἅμα εἰς τὸ ἄρχειν ἰούσης . . . πρεσβυτέρα γὰρ συμβήσεται νέοις ἐξ ὧν καὶ γῆρας ἰσχύσει καὶ νεότης οὐκ ἀτακτήσει.*

[2]) Die Quellen des Josephus 1882.

II 278. *Γέσσιος Φλῶρος ἦν μὲν ἐν ταῖς ἐξουσίαις ὠμότατος, ἐν δὲ ταῖς αἰσχροῖς ἀναιδέστατος.*

VI 81. *οὐκ ἄσημος ὢν ἀνὴρ ὅπλων τε ἐμπειρίᾳ καὶ ἀλκῇ σώματος καὶ ψυχῆς παραστήματι πάντων ἄριστος* ~ II 60. II 57.

VI 169. *ἀνὴρ σῶμα βραχὺς καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος. γένους θ' ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἄσημος.*

VII 196. *τολμῆσαι θρασὺς καὶ κατὰ χεῖρας δραστήριος.*

VII 232. *νέοι καὶ πολέμων ἔμπειροι καὶ ῥώμῃ σωμάτων διαφέροντες.*

VII 399. *φρονήσει καὶ παιδείᾳ πλείστων διαφέρουσα.*

IV 225. *ἀνὴρ ὃς δὴ καὶ πανουργότατος ἐδόκει τῶν ἐν αὐτοῖς νοῆσαι τὰ δέοντα καὶ τὰ νοηθέντα πρᾶξαι.*

IV 503. *Σίμων τὸ γένος Γερασηνὸς νεανίας πανουργίᾳ μὲν ἡττώμενος, ἀλκῇ δὲ σωμάτων καὶ τόλμῃ διαφέρων.*

Quoniam igitur in priore dissertationis parte satis ostendisse mihi videor, quomodo Josephus res et argumentum tractaret, exornaret, componeret, nunc ad

elocutionem

transeo, quae quanti ab antiquis rhetoribus scriptoribusque aestimata sit iam mihi dicere non est necesse.

Ac primum quidem ut delectum verborum attingam, verba poetica novata composita Hebraismos Latinismos Guilelmus Schmidt [1]) tractavit, pauca Niesius in praefatione addidit, de Latinismis qui vocantur Hahn [2]) disseruit.

Restat ut nonnulla suppleam, verba praetermissa praecipue composita adiciam et poetica, quae quamquam cavendum esse arbitror, ne poeticis vocabulis attribuamus

[1]) de Flavii Josephi elocutione observationes criticae, Jahrbücher für klass. Phil. Suppl. 20, 1894, p. 509—528.

[2]) Rom und Romanismus p. 207/8. 238/9.

ea, quae prioribus temporibus lumen atque splendorem habuerunt, posterioribus ita in usum communem venerunt et pertrita et pervulgata, ut colores amitterent, tamen et hoc loco et in translationibus infra disputandis affero.

1) verba[1]) quae praepositione *πρό* composita sunt:

προκατεπείγω I 383. *προανασκευάζω* I 268, 297. *προαναγιγνώσκω* II 25. *προκατεύχομαι* II 131. *προανέχω* II 275, V 225, III 216. *προδυσωπεῖν* II 297 *προεξαγγέλλειν* II 635. *προδιαρπάζειν* II 496. *προεξασθενεῖν* III 158. *προκληδονίζεσθαι* III 6. *προανίστημι* V 107, III 173. *προεκλύω* III 236. *προαλίζειν* III 261. *προαπαντᾶν* III 290 ~ V 560. *προκατορθοῦν* III 482 ~ IV 89, V 225. *προανίσχω* III 54. *προδιίστημι* IV 129. *προεξαναλοῦν* IV 137. *προαποκόπτω* IV 280. *προκαταστρέφω* IV 413. *προκοιτεῖν* IV 306. *προσυντάττω* V 1. *προεντυγχάνω* V 270 ~ 285, VII 68. *προκατακλίνω* V 272. *προκαταπίνω* V 434. *προδιασαφεῖν* VII 122. *προαπογεύομαι* VII 131. *προεκδέχομαι* VII 191. *προσυντιθέναι* V 528.

2) *πρός*.

προσεπιτείνω VII 50. *προσυπερβάλλω* VII 260. *προσαποσκευάζω* IV 335. *προσδιαφθείρω* IV 405. *προσλιπαρεῖν* V 118. *προσεισάγω* V 12. *προσεξευρίσκω* V 35. *προσχειρουργεῖν* IV 464. *προσκατασκευάζω* IV 580. *προσεπιρρώννυμι* I 138. *προσεπιτυγχάνω* I 195. *προσεπιψεύδομαι* I 519. *προσδιατρίβω* II 200. *προσαποστρέφω* II 224. *προσαπολέσθαι* V 438. *προσεκκαίω* V 424. *προσφιλονεικεῖν* V 464. *προσαντιβολῶ* VI 97.

παρά.

παρανοίγω V 99. *παρεισπέμπω* V 100. *παρεισδύω* IV 571. *παραναγιγνώσκω* IV 617. *παραμίγνυμι* I 495. *παραπόλλυμι* I 434 ~ II 6, II 237. *παρυπαντᾶν* I 614. *παραγηρᾶν* I 588. *παρακινεῖν* II 221. *παραπολαύειν* II 346. *παρανίστασθαι* II 585.

---

[1]) Grosspietsch, de vocabulorum *ΤΕΤΡΑΠΛΩΝ* genere quodam. Breslauer phil. Abhdlg. VII 5, p. 49, 67 passim.

[illegible] II [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] II [illegible]. [illegible] II 31[illegible].

σύν.

[illegible] I 471. [illegible] I 474. [illegible] I [illegible]. [illegible] I 44[illegible]. [illegible] I 47[illegible]. [illegible] I 4[illegible]. [illegible] I 436. [illegible] I 3[illegible]. [illegible] II 242. [illegible] II 25[illegible]. [illegible] II 134. [illegible] II 81. [illegible] II 81. [illegible] II 103. [illegible] II 3[illegible]. [illegible] II [illegible]. [illegible] II 524. [illegible] II 42[illegible]. [illegible] IV 547. [illegible] IV 431. [illegible] IV 517. [illegible] VII 102. [illegible] VII 3[illegible]. [illegible] VII 344. [illegible] VII 42[illegible]. [illegible] VII 441. [illegible] V 64. [illegible] V 2[illegible]. [illegible] V 3[illegible]. [illegible] V 58. [illegible] I 4[illegible]. [illegible] I 4[illegible]. [illegible] III 69. [illegible] III 92. [illegible] III 272. [illegible] 285. [illegible] III 355. [illegible] III 397. [illegible] IV 65. [illegible] IV 115. συμπερίειμι IV 209. συναναστρέφεσθαι IV 253. [illegible] IV 310. συμμεταβάλλειν VI 114. συμπαρίστημι I 243. συγκατασκευάζω I 245. συνεξορμᾶν I 364. συμμετέχειν I 365.

ἐπί.

ἐπανάγω VII 416. ἐπεκτρέχω VII 197 ~ III 267. ἐπαναχωρεῖσθαι II 394. ἐπισυλλέγω III 23. ἐπεκθέω III 117 ~ 227. ἐπαφίημι III 167. ἐπανέχω III 262. ἐπαναβαίνω III 314. ἐπανατείνω 360. ἐπισυγκροτεῖν I 47. ἐπεισπίπτω VI 431. ἐπανατέλλω VI 407. ἐπανίστημι I 4.

κατά.

καταπροΐεσθαι II 443 ~ IV 594. καθυφίημι II 401. καταπροδιδόναι III 137.

ὑπό.

ὑπονήχομαι II 556. ἀποθρύπτειν III 243. ἀποδειλιᾶν VII 338. ἀπανίστημι I 17 ~ 57.

ἀντί.

ἀντεπαινεῖν III 225. ἀντικαταλλάττω III 204. ἀντιπαρα-

τάττω III 155 ~ I 366. *ἀντεπιβουλεύω* IV 59. *ἀντιπαρεκτείνω* V 130. *ἀντιπαρηγορεῖν* I 296. *ἀντεπιστέλλω* I 398.

διά.

διανίστημι II 600. *διεκπίπτειν* III 491 ~ VI 277. *διαναπαύω* III 253 ~ 494.

ἐν.

ἐναποδεικνύναι III 268. *ἐναπολαμβάνω* III 526. *ἐναποσφάττω* IV 379.

ὑπό.

ὑπονήφω V 255. *ὑπαπαντᾶν* II 475. *ὑπεκλύειν* VII 311. *ὑπεξάγω* I 231.

ὑπέρ.

ὑπερανίστημι VII 1. *ὑπερανίσχω* VII 168. *ὑπερεκχεῖν* I 407.

2) verba aliter composita, novata, poetica:

νεοσύστατος II 148. *δολοφονεῖν* I 216. *ἀκροτομεῖν* II 184. *ἐργολαβεῖν* II 293 ~ I 520. *ἐχεμυθεῖν* I 468. *λευχειμονεῖν* II 123. *ἐμπαιδοτριβεῖν* II 159. *ἰδιόξενος* II 103. *δουλοφανής* II 107. *παλινδρομεῖν* III 23. *γυναικομανεῖν* I 439. *φιλοψυχῶ* I 357 ~ IV 162. *ξενοδοχῶ* VI 47. *συνευγνωμονεῖν* II 324. *ἐκδιδύσκω* II 278. *ἐκπυρσεύω* IV 613. *συγχαρτικός* IV 620. *παλλακίς* I 98. *φαρμακᾶν* I 195. *ῥαΐζω* I 647 (ab Atticistis commendatum Schmid Atticismus IV p. 639).

διαπρύσιος II 6. *ἀπατεών* II 259. *λεωφόρος* IV 109. *ἀγυρτικός* IV 386.

συνοδία II 587. *προθεσμία* II 633. *εὐποιία* I 392. *ἀμεριμνία* I 627. *κακουργία* II 272. *ἀδυναμία* V 335. *λογοποιία* IV 386. *ἀγωνία* III 238. *ἀγρυπνία* IV 318.

μήνυσις I 535. *οἴησις* I 214. *ἀπόλειψις* III 203 ~ II 212. *νῆψις* II 133. *συνάσκησις* III 69. *συνείδησις* IV 193. *ὑπέρθεσις* IV 101. *ὑποχώρησις* IV 124. *ἔπειξις* II 8.

ἀρρώστημα I 647. *πανούργευμα* I 618. *ψύγμα* I 475. *κακούργημα* II 567. *μήρυγμα* IV 480. *αἴτημα* II 4. *βάδισμα* IV 563. *προτέρημα* I 430. *παρανάλωμα* IV 315. *νᾶμα* III 37.

στοχαστής IV 269. *ἐπιρράπτης* IV 249. *βεβαιωτής* IV 184. *ἀρκετής* III 129.

Quibus proprietatibus substantiva clausulis -*μα* et -*της* formata adhibendi addimus neutra adiectivi cum genetivo pro substantivis collocata et pluralem substantivorum abstractorum, quae in reliquis scriptoribus hic illic saepius repetita nunc exemplis explanentur:

τὸ ἀκμαιότατον II 410. *τῆς ὁρμῆς τὸ ἀταμίευτον* IV 44. *τὸ τῆς προφάσεως ἄλογον* II 412. *τὸ ἀνώμαλον* I 92. *τὸ ἀμήχανον τοῦ τόπου* I 310. *τὸ τῆς δεισιδαιμονίας ἄκρατον* II 174. *τὸ ἀκμάζον καὶ τὸ χρήσιμον* V 415. *τὸ ἀνέλπιστον τῆς ἐφόδου* VII 90. *τὸ ἀφανὲς καὶ ἀδιάκλειστον* V 208.

τὸ βίαιον II 597.

τὸ γνωριμώτατον II 301.

τὸ δύσαρκτον καὶ δυσπειθές II 92. *τὸ δραστήριον* IV 392. *τὸ τοῦ τόπου δυσάλωτον* VII 177.

τὸ ἕτοιμον II 583. *τὸ εὔκολον* I 503. *τὸ εὐκάτοπτον* VI 135. *τὸ εὔκρατον* III 516. *τὸ ἰσότιμον* IV 319.

τὸ καθαρώτατον καὶ εἰλικρινέστατον τοῦ δήμου II 345. *τὸ καρτερώτατον* V 130. *τὸ κακόηθες* I 464. *τὸ κακόφημον* VI 302.

τὸ ληστρικόν I 11.

τὸ μεγάλαυχον IV 477. *τὸ μυχαίτατον* II 612. *τὸ τῆς ὁρμῆς μανιῶδες* IV 45. *τὸ μαχιμώτατον* II 58. *τὸ μεγαλόψυχον* V 162 ~ I 422. *τὸ μεγαλόνουν* V 238 ~ I 408. *τὸ μάχιμον* IV 63 ~ V 248. *τὸ μισοπόνηρον καὶ φιλελεύθερον* IV 335.

τὸ νεωτερίζον καὶ τῶν ὅπλων ἐπιθυμοῦν IV 113 ~ I 4.

τὸ ξενικόν I 88.

τὸ ὀχυρόν IV 90. *τὸ ὀξύρροπον* I 504.

τὸ παράλογον V 114. *τὸ πρόθυμον* IV 88 ~ 616, 621, II 3, 466. *τὸ πιθανόν* IV 338. *τὸ πειθήνιον* II 300. *τὸ πιστόν* II 467. *τὸ περιαλγές* VII 201. *τὸ πανοῦργον* I 505 ~ V 113, IV 60, VI 117, I 223.

τὸ φύσει στασιῶδες II 225 ~ II 511, II 320, IV 86. *τὸ συνεχές* VI 165. *τὸ στασιάζον* V 248. *τὸ σωφρονικόν* I 208.

τὸ φύσει φιλάνθρωπον VI 324. *τὸ φιλότιμον* IV 211 ∾ I 403, 408.

τὸ τοῦ δήμου τὸ μὴ χαῖρον II 274.

τὸ τῆς ὠμότητος I 97.

τὰ σφαλερὰ τῶν πραγμάτων VI 35. *τὰ κρυπτὰ τῶν ἁμαρτημάτων* V 482.

pluralis substantivorum abstractorum *ἀνάγκαι* III 7. *εὐπραγίαι* III 9 ∾ IV 42. *εὔνοιαι* VI 240. *συνεργίαι* VI 39. *ἐπαναστάσεις* II 238. *θόρυβοι* II 69 ∾ I 4, 5, 106, 172, VI 238. *κοπετοί* II 6. *φιλοφρονήσεις* II 298 ∾ I 511. *μεγέθη* II 376. *τόλμαι* II 274. *φόβοι* IV 441 ∾ I 374. *φόβοι καὶ θυμοί* VI 138. *ὠμότητες* VII 274. *τύχαι* VII 115. *ὀχυρότητες καὶ μεγέθη καὶ ἀλόγιστοι τόλμαι καὶ θηριώδεις ἀγριότητες* VII 7. *ὀχυρότητες* VII 143. *εὐσέβειαι* I 518. *εὐωχίαι* 511. *ἀτυχίαι* I 28. *ἀπολαύσεις καὶ δυσχέρειαι* I 111. *ἵμεροι* I 390. *κακοήθειαι* I 460. *στοργαί* I 460. *ὀδυρμοί* I 12. *καιροί* I 4.

Puritatem autem ut peteret operam dedisse Josephum et perspicuitatem et ex observationibus Guilelmi Schmidtii potest cognosci et quod ad nomina propria Hebraica quae et ad personas et ad regiones significandas inserit commentationes addidit quae interpretarentur quid ab intellectu Romanorum alienum esse videretur: velut

V 151. *ἐκλήθη Βεζεθὰ τὸ νεόκτιστον μέρος ὃ μεθερμηνευόμενον Ἑλλάδι γλώσσῃ Καινὴ λέγοιτ' ἂν πόλις* ∾ II 425, II 42, III 367, II 503, IV 11.

Restat ut cumulationem verborum duorum pluriumve synonymorum et in idem rerum genus cadentium aut vi et notione contrariorum iuncturamque, ut unam rem exprimant, commemorem, quae quantum apud varios scriptores valuerit doceant et oratores Attici[1]) et posteriores.[2]) Cuius cumulationis varia genera formaeque sunt

[1]) Blass. Attische Beredsamkeit passim.

[2]) Schmid Atticismus; de Aelio Aristide Keil, Nachrichten der Göttinger Ges. der Wiss., phil.-hist. Klasse 1905 p. 395; de aliis Vahlen, opusc. I p. 423. Lobeck ad Soph. Aiacem v. 145,

distinguendae: una quod ea quae idem significant et speciem tautologiae prae se ferunt, vocabula coniunguntur et copulantur, quo uberiorem reddant orationem atque exornationem. Multae autem iuncturae ita erant pervulgatae, ut et fixa quodammodo verborum consecutio formaretur et verba affectuum nominaque, quae imprimis geminationi erant subiecta[1]), ab arte et consilio plurimum distarent, naturam magis et cotidianum sermonem saperent.

In aliis vero iuncturis pars altera diversam vim habet, aut ut explicando inserviat aut ut novi aliquid adiciat, rem suppleat. Quibus formis autem Josephus usus sit et particulis, ex his exemplis magis eluceat:

κατάπληξις καὶ μετάνοια III 127. *ἔκπληξις καὶ δέος* III 1 ∾ 237, II 553. *ἀθυμία καὶ κατάπληξις* III 188. *οἶκτος καὶ δέος* I 58. *δέος καὶ ἀπειλαί* II 296. *δέος καὶ ταπεινότης* II 300. *πίστις καὶ δέος* I 485. *ὠμότης καὶ ὀργή* IV 535. *κάματος καὶ δέος* V 284. *κάματος καὶ ὕπνος* III 327. *ἀγανάκτησις καὶ βλασφημία* III 439. *ἀνακοπὴ καὶ δέος* II 269. *κάματος καὶ κατάπληξις* VI 244. *οἰμωγὴ καὶ δέος* VI 119. *κάματος καὶ ταλαιπωρία* VI 151. *ἐπικουρία καὶ ἔλεος* II 134. *θαῦμα καὶ οἶκτος* II 198. *βάσανος καὶ λύμη* VII 418. *ἡμερότης καὶ κοινωνία* VII 264. *κρότος καὶ χαρά* VI 403.

φρόνησις καὶ παιδεία VII 399. *ἐγκράτεια καὶ σύνεσις* IV 373. *ἀλκὴ καὶ σύνεσις* III 11. *προθυμία ἢ σύνεσις* II 569. *προθυμία καὶ λαμπρότης* VII 63. *προθυμία καὶ ἐλπίδες* I 184.

ὀδυρμοὶ καὶ δάκρυα VI 111. *φρίκη καὶ παρέκστασις* VI 120. *παρακοπὴ φρενῶν καὶ μανία* I 507.

κατήφεια καὶ σιγή VI 98. *τὰ ῥήματα καὶ τὸ αὐθάδες* VI 172.

Paralip. I p. 57; Weymann, Archiv für lat. Lexik. XIV p. 53. de Philone Cumont Philo *περὶ ἀφθ. κόσμ.* p. XVIII. Cohn de op. mundi praef. p. LIX. Wendland, Philos Schrift über die Vorsehung p. 115.

[1]) cf. Lobeck in Soph. Aiacem v. 145.

χεῖρες καὶ τόλμα III 152. *φρόνημα καὶ χεῖρες* I 589. *χεῖρες καὶ ψυχή* III 268. *ὅπλα καὶ χεῖρες* V 376. *ὅπλα καὶ βία* III 188. *ἰσχὺς καὶ πανοῦργον* I 223.

πόνος καὶ λῆμμα III 495. *λήμματα καὶ δίκη* I 16.

κραυγὴ καὶ θόρυβος III 493. *γέλως καὶ παίγνιον* VII 373. *ἦχος καὶ κτύπος* IV 20.

καθ' ἡλικίαν καὶ τρόπῳ I 131.

ταραχὴ καὶ πόλεμος ἐμφύλιος I 216 ~ IV 131. *ταραχὴ καὶ θόρυβος* V 294. *στάσις καὶ ταραχή* IV 407. *στάσις καὶ πόλεμος ἐμφύλιος* IV 545. *ἐμφύλιος πόλεμος καὶ διχόνοια* IV 375. *εὐταξία καὶ ἀσφάλεια* III 85. *ἡσυχία καὶ κόσμος* II 325 ~ III 85.

μέθη καὶ κάματος V 23. *πλῆθος καὶ ὀχυρότης* IV 105. *φόνος καὶ τροπή* VI 259. *σκέψις ἢ μέλλησις* IV 356. *πῦρ καὶ αἷμα* III 63. *πόλεμος καὶ μῖσος* IV 105. *πάθος ἢ συμφορά* III 63. *ῥοῖζος καὶ βία* IV 233. *ὀλιγότης καὶ ἀσθένεια* III 317. *οἰκονομία καὶ τάξις* I 15. *ὀδμὴ καὶ ὄψις* III 530. *κίνδυνος καὶ σωτηρία* I 332. *εὐωχίαι καὶ φιλοφρονήσεις* I 511. *τρυφαὶ καὶ πράξεις* I 525. *ἐπίνοια καὶ τόλμα* V 274. *ἐπίνοιαι καὶ λογοποιίαι* IV 150.

σχῆμα καὶ εἰρώνεια IV 340. *χλεύη καὶ παιδιά* IV 157. *ὠμότης καὶ παρανομία* IV 134. *ὠμότης καὶ ὀργή* IV 535. *φρουρὰ καὶ δεσμοί* III 408. *εὐφημία καὶ φιλοφροσύνη* III 410. *τὸ μισοπόνηρον καὶ φιλελεύθερον* IV 335. *ἀνάλωμα καὶ πόνος* I 16 ~ V 36. *σωτὴρ καὶ εὐεργέτης* IV 146 ~ II 71.

adiectiva:

πετρώδης καὶ δύσβατος I 368. *εἰκαῖος καὶ ἀσύμφωνος* I 1. *στασιώδης καὶ ἐχθρός* I 282. *ἀμείνων καὶ χρησιμώτερος* I 407. *πιστὸς καὶ εὔνους* I 441. *βαρεῖς καὶ χαλεποί* I 483. *εὐδαίμων καὶ μακάριος* I 490. *νωθὴς καὶ ἀτονώτερος* I 203. *καθαρὸς καὶ εἰλικρινής* II 345. *ἄκληρος καὶ ταλαίπωρος* II 295. *ἐπιχώριος καὶ συνήθης* II 570. *γνώριμος καὶ συνήθης* III 346. *ἔνεργος καὶ συνεχής* III 44. *ἔρημος καὶ τραχύς* III 44. *ἑδραῖος καὶ ἀσφαλής* IV 44. *λυσιτελὴς καὶ σύμφορος* IV 177. *στασιώδης καὶ λῃστρικός* V 53. *ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος* VI 172. *μεγάλη καὶ δυσδιάθετος* VII 241. *ἄνανδρος καὶ φιλόψυχος* VII 378.

adverbia:

καλῶς καὶ ἐλευθέρως VII 325. ὁλοσχερῶς καὶ κατὰ κράτος I 21. παραλόγως καὶ μεγάλως IV 49. ἡσυχῇ καὶ μετὰ κόσμου III 93. λάθρα καὶ μεθ' ὑποστολῆς II 277. λάθρα καὶ μετ' αἰδοῦς II 351. εὐπορώτερον καὶ ῥᾷον VII 68.

verba:

χεῖρας ὀρέγεσθαι καὶ καταντιβολεῖν I 58. τύπτειν καὶ σπαράττειν I 59. ἀπειλεῖν καὶ βιάζεσθαι I 83. καθομιλεῖν καὶ παροξύνειν I 475. μεταβάλλειν καὶ ταπεινοῦν I 7. διώκειν καὶ κατάγειν I 111. ἀνακτᾶσθαι καὶ διαφυλάττειν I 226. λύειν καὶ δεσμεῖν I 111. οἰκτείρειν καὶ συναλγεῖν I 518.

χαίροντες καὶ τεθυμωμένοι II 549. κακίζειν καὶ διαπειλεῖν II 608. διαπειλεῖν καὶ κατονειδίζειν II 628. ἄρχεσθαί τε καὶ παύεσθαι II 131. αἰκίζεσθαι καὶ διαφθείρειν II 312.

ὑπερηφανεῖν καὶ προσοργίζειν III 1. μειλιξάμενος καὶ προθεραπεύσας III 7. κυκλούμενοι καὶ περιελαύνοντες III 17. βιάζεσθαι καὶ πείθειν III 61. φιλοφρονούμενος καὶ διέπων III 408.

αἰκίζεσθαι καὶ διαφθείρειν IV 541 cf. II 312. θανατῶσι καὶ λελυσσηκόσι IV 371. ζῶ καὶ φιλοψυχῶ IV 163. ἐνῆγε καὶ συνεκρότει IV 85. ταμιεύεσθαι καὶ συμφυλάττειν IV 123. καθελεῖν καὶ θάπτειν IV 317. μαστιγοῦν καὶ στρεβλοῦν IV 329. ἱκετεύοντες καὶ ἀμυνόμενοι IV 311. πολεμούμενος καὶ συμβαλὼν IV 250.

ἐπιστρέφεσθαι καὶ θεᾶσθαι V 416. βλασφημεῖν καὶ βάλλειν V 393.

εἰρηνεύεσθαι καὶ εὐθηνεῖν VI 300. ὀλοφύρεσθαι καὶ καταστενάζειν VI 7. ἀγανακτεῖν καὶ κεκραγέναι VI 108. ἀνασκιρτᾶν καὶ ματαΐζειν VI 174. λοιδορεῖν καὶ καταρᾶσθαι VI 203. μαραινόμενοι καὶ μεμυκότες VI 274.

ἁρπάζειν καὶ περιελαύνειν VII 254. ποτνιᾶσθαι καὶ δακρύειν VII 339. τῆς γνώμης στοχάζεσθαι καὶ γινώσκειν VII 327. ἀμυνόμενοι καὶ οὐ προέμενοι VII 372. μετέωρον εἶναι καὶ κραδαίνεσθαι VII 79. ὑπαντᾶν καὶ δέχεσθαι VII 119. ἄγειν καὶ φέρειν VII 91 (cf. Lobeck paralip. Gr. p. 62).

coniungunt vocabula *οὔτε-οὔτε*.

οὔτε δειλία οὔτε λιπανδρία III 42. *οὔτε ἁρπαγὴ οὔτε αἰκία* II 277. *οὔτε ἰσχὺς οὔτε σύνεσις* III 276. *οὔτε φυγῆς οὔτε διώξεως* VI 144. *οὔτε παραίνεσις οὔτε ἀπειλὴ* VI 257. *οὔτε ἔλεος οὔτε αἰδὼς* II 496. *οὔτε φειδὼ οὔτε ἔλεος* III 329. *οὔτε μαλακία οὔτε ἀγένεια* II 373. *οὔτε βουλὴ οὔτε πρᾶξις* IV 214. *οὔτε νύκτωρ οὔτε μεθ' ἡμέραν* III 62. *οὔτε οἰκέτην οὔτε θεράπαιναν* I 585. *οὔτε ἀρετὴ οὔτε εὐτολμία* VII 342. *οὔτε τεκμήριον οὔτε ἔλεγχος* IV 336. *οὔτε ἀσφαλὲς οὔτε πρέπον* IV 33 ∾ 64.

οὔτε κωλύειν οὔτε νουθετεῖν VI 335. *οὔτε κλαίειν οὔτε θάπτειν* IV 331. *οὔτε φονεύειν οὔτε διαρπάζειν* VII 1. *οὔτε ἱκετεύω οὔτε δακρύω* VI 304. *οὔτε θύειν οὔτε προσκυνεῖν* II 414. *οὔτε προστιθεὶς οὔτε ἀποκρυπτόμενος* I 26.

ἢ-ἤ.

ἢ μῖσος ἢ δέος II 478. *βέλος-σχεδία* III 527. *μέμψις-κατηγορία* I 30. *πείσειν-συναναγκάσειν* IV 98. *ἢ μεῖζον ἢ φοβερώτερον* VI 272.

Quibus rebus expositis, quae quidem magis in genus grammaticum quam rhetoricum cadere videantur, et delectu verborum tractato nunc veniamus ad

compositionem verborum et enuntiatorum,

quam normis firmis legibusque constitutam apud alios quoque scriptores valere per se patet.

Ac primum quidem

hiatum

a Josepho in bello Judaico etsi non semper severe atque religiose esse vitatum, Benselerus[1]) in universum recte intellexit, pauca Niesius in praefatione addidit, in singulis autem qua ratione usus sit nunc exponam.

---

[1]) De hiatu in oratoribus Atticis p. 557.

Excusatur hiatus ante et post monosyllabas *καὶ ἢ οὐ μὴ ἐν τε γε δὲ ἄν*, ante et post articuli formas et relativi pronominis, interpunctione velut *συνηγμένη, ἀλλὰ* VII 284, nominibus propriis velut *πολιορκίᾳ Ἀριστόβουλον* I 64, post *περὶ πρό*.

Effugit autem concursum vocalium crasi et *ν ἐφελκυστικόν* et *οὕτως* pro *οὕτω*, *μέχρις* pro *μέχρι*, *καθάπερ* pro *ὥσπερ* et *ἕνεκεν* pro *ἕνεκα* et verborum collocatione. Elisione vero in codicibus ipsis *ι* et *α* tolluntur velut *τάχ' ἂν* V 361, *ἔτ' ὄντος* VII 240 aut ex usu aliorum possunt tolli hi hiatus:

ι πεσόντι ἐπιχλευάζειν IV 343. *α πολλὰ ἀνέσκαπτον* VII 115. *αι ἠρεμοῦσαι ἐν* V 388. *ε ποτὲ αὐτῷ* I 498. *ο ἤρξαντο ὠμότητος* VII 262.

Graviores hiatus in quorum numero neque sunt habenda ea vocabula, quae in unum verbum tamquam coaluisse recte dicit Niesius (praef. p. V *τοῦ ἐνδοτέρω ἱεροῦ* IV 305) neque esse videntur *ἑξακισχίλιοι ἑπτακόσιοι* numeri (III 531), post longas vocales et diphthongos extant et offendunt; huc pertinent:

1) ante praepositiones:

συμποσίῳ ὑπὸ I 54. *πελέκει ὑπὸ* I 185. *ἐπολέμει ὑποφεύγων* II 55. *αὐτῷ ὑπήντα* II 617.

ἀθυμίᾳ ἐπιπεσόντων I 647. *αὐτοῦ ἐπὶ* II 9. *αὐτοῦ ἐπετέλει* IV 618.

φυγῇ εἰς II 183. *φειδὼ εἰσῄει* III 329. *ἐμπηδῆσαι εἰς* IV 435.

φωνὴ ἀπὸ VI 301. *βουλὴ ἀπεκρίνατο* II 209.

ἤδη ἐνεστῶτα VI 109. *κινδύνου ὑπὲρ* IV 291. *ἐκείνου ἀνῄρουν* IV 654.

2) post praepositionem:

ἄνευ ἀνάγκης II 1.

3) post nomina propria.

Τωβία υἱοὺς I 31. *Σωσᾶ υἱοὺς* VI 92. *Λιβάνου ὄρος*

III 57. *Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονία* VI 435. *Σαμαρῖται ἐχρήσαντο* III 315. *Ἰουδαῖοι ἐλαίῳ* II 591.

4) ante monosyllabas:

πολλοῦ οὖν (cf. adn.) IV 57. *τρέπονται οὖν* VII 212. *τοσαύτη ἦν* III 246.

5) post, *αι*, *οι*.

τελευταῖοι ἄπειρον II 543. *δίκαιοι ἱκέται* V 403. *μέντοι ἀσφάλτου* IV 479. *ὑπέρκειται αὐτῇ* IV 452. *γίνονται ἀνδρῶν* VI 425. *καίτοι ὀκτωκαίδεκα* V 380.

6) ante augmentum:

χῶρον ἔδει V 198. *στρατιᾷ ἔλεγε* VII 6.

7) *πρώτου ἱεροῦ* V 238. *κοινοῦ ἱεροῦ* IV 311. *ναοῦ ὄντος* IV 209. *ἤδη ὄντος* IV 415. *αὐτοῦ ὀπίσω* VI 361. *φανεροῦ οἷον* I 263. *παραβόλου ἀγωνίσασθαι* VII 212.

δαιμονίῳ ὁρμῇ τινι χρώμενος VI 252 (sed cf. *ὁρμῇ τινι δαιμονίῳ χρώμενος* VI 59) *πολέμου οὔτε* (excusatum quod verbo *πολέμου* membrum concluditur) I 8.

8) loci suspecti et corrupti:

ναοῦ ἀπολουμένου ἀμείνω V 458 (cf. adn.) *σύμμαχοι ἐκόπησαν* I 21. *φειδέσθω ὀλοφυρμός* I 635. *καλεῖται ἀνδρῶν* II 503.

Neque minus ponderis hiatu habet ac momenti apud veteres scriptores

verborum collocatio,

cuius insolentis et ab usu communi abhorrentis et alienae omnes causas ut penitus percipiam, et ostendam, quas formas observaverit, fieri posse non arbitror, quia saepius ordo verborum immutatur quam ut certis legibus constringantur; attamen ex exemplis cognoscitur Josephum id potissimum egisse ut vocabula natura coniuncta interpositis vocabulis separaret, aut hiatu adductus aut numero quodam aut studio singula verba efferendi; quam corruptam et perversam verborum collocationem apud alios quoque aetatis scriptores magnopere valuisse, et

testimonia doceant quae Schmidius (Atticismus passim) affert et Longini illud: I p. 308 Rhet. Gr. ed. Sp. *ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις ἡ μετάθεσις τῶν λεγομένων ὅταν τῆς συνήθους χώρας κόσμον περιάπτῃ.* Ex opere autem Josephi enumero haec exempla formasque:

1) in fine enuntiati vel periodi extra ordinem, quo eminentior res fiat, nomen proprium ponitur I 3. *ἀνέπεμψα πρότερον ἀφηγήσασθαι Ἰώσηπος* I 625. *ἀποκόψας ἐλπίδας δι' Ἀντίπατρον,*

aut subiectum VII 288. *τὴν γὰρ κορυφὴν . . . ἀνῆκεν εἰς γεωργίαν ὁ βασιλεύς,* imprimis substantiva abstracta cum articulo coniuncta.

II 348. *περισσὴ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἡ μέμψις* . . . aut adverbia:

VII 56. ... *ἀπεχθῶς.* V 426. ... *αὐτίκα.* I 479. *ἐπιμελῶς.*

2) articulus et substantivum interposito enuntiato separantur.

II 346. *τὸ παρὰ τῶν ἀσθενεστέρων, ἐὰν τὰ πράγματα συγχυθῇ κέρδος* et

VII 406. *τὴν ἐν τοσούτοις ἄτρεπτον ἐπὶ τῶν ἔργων ἐθαύμασαν τοῦ θανάτου καταφρόνησιν.*

3) verbum et subiectum enuntiato interposito separantur.

II 464. *προεκαλεῖτο ἐπὶ τὰς σφαγὰς .... ἡ φιλοτιμία.*

4) substantivum et attributum interposito vocabulo separantur aut verbo.

II 1. *νέων ἦρξε θορύβων* aut pronomine *ποικίλαις αὐτὸν εὐφημίαις* II 1 aut adverbio *ἰδίας ἤδη σάρκας* V 5; qui usus est cum apud omnes posteriores scriptores frequentissimus (cf. Schmid Atticismus IV, p. 516) tum adhibetur in fine membrorum aut periodorum, ut longa syllaba numerusque quidam orationem terminet:

II 372. *ὅλην ἐπικλύζοντες τὴν οἰκουμένην.* (quo loco commemorare mihi liceat non modo adiectiva *ὅλος* et

ἀθρόος postponi ponderis causa (II 12. *τὴν δὲ στρατιὰν ἐπαφίησιν αὐτὴν ὅλην, τοὺς μὲν πεζοὺς διὰ τῆς πόλεως ἀθρόους.*) sed etiam *μέγιστος* I 1. *ἐπειδὴ τὸν Ἰουδαίων πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον συστάντα μέγιστον*).

5) si duo substantiva et unum adiectivum coniunguntur, adiectivum ad prius substantivum apponitur.

VI 75. *τὰ βέλη ἦν ἀμφοτέροις ἄχρηστα καὶ τὰ δόρατα.*

6) duo substantiva coniuncta separantur subiecto VI 62. *καταπλαγέντες τὴν δύναμιν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὸ παράστημα* aut pronomine II 63. *σῖτα οὗτοι καὶ ὅπλα.* aut verbo II 452. *πρὸς τὸ πλῆθος ὑποδείσας καὶ τὰ φρονήματα.*

7) si duo verba et unum substantivum coniunguntur, interponitur substantivum II 312. *ᾐκίζοντο τοὺς ἁλισκομένους καὶ διέφθειρον.*

8) genetivus cum substantivo coniunctus verbo interposito separatur II 28. *σκιὰν αἰτησόμενος βασιλείας.*

Restat, cum de rhythmis[1]) non sim disserturus, (quibus quidem orationem exornatam fuisse credas, si numerosam verborum collocationem et figuratam membrorum conformationem perspicias) ut exponam, quas rationes in

enuntiatorum structura

observaverit. Sed priusquam in interiores ambituum partes descendam et quaeram, quid voluerit quid sit assecutus, breviter eas formas dicendi attingam, quibus unitas periodorum cogitatorumque interrupta et turbata esse videtur,

parentheseis.

Quae cum non modo dilatent orationis cursum, sed etiam, ut Quintiliani verbis utar, medio sermone aliquem

[1]) cf. de Josephi libellis contra Apionem Crönert zur griech. Satzrhythmik. Rh. Mus. 54, p. 593.

inserant sensum[1]), et forma et argumento et structura varia sunt genera distinguenda: aliae non exstant nisi ad explananda aliena et abhorrentia a lingua Graeca vocabula[2]), aut numerum caesorum et captivorum addunt; aliae non munere interpretum funguntur, sed aut scriptoris de praemissis rebus iudicium faciunt, quarum argumentationem et documentum rarius ferunt, aut aliquid novi adiciunt, quod in nexum seriemque orationis continuae iniungi non poterat. Quibus sunt affines eae parentheseis, quae neque cum primaria sententia sunt coniunctae neque a certis verbis cogitatisque pendent, sed liberae et solutae et in se positae aut γνώμην significant aut id quod sequitur praeparant.

Argumento autem formae quoque parentheseon efficiuntur, quarum aliae non coniuncta sed quasi asyndetica ratione sunt insertae, aliae a pronomine demonstrativo οὗτος similibusque adverbiis incipiunt, aliae particulis γὰρ et καὶ et δὲ introducuntur.

Structura autem est eiusmodi, ut unum membrum raro excedant, anacoluthos vitent, contractae et quasi amputatae esse videantur in iis verbis singulis et dictionibus, in quibus nulla vis inest neque pondus velut ὅπερ ἦν VI 154, 303. οἶμαι I 8, IV 277. τὸ δὲ μέγιστον VI 13. τὸ δὲ τούτων φοβερώτερον VI 300. τὸ πάντων αἴσχιστον V 122.

Sescentis parentheseon ex exemplis quae omnia afferre et longum et supervacaneum est ad explanandas formas pauca elegi:

introducuntur particula γάρ, cui praemittitur aut verbum γέγονε γὰρ II 21. κατεάγησαν γὰρ VI 402 aut pronomen οὗτος γὰρ VII 31. aut praepositio ἀπὸ γὰρ VI 79. aut οὐ

[1]) Quint. 8. 2, 15. Parenthesis interiectio qua oratores et historici frequenter utuntur, cf. Alexander rhet. Graeci III, p. 38. Sp. qui parentheseis in numero τῶν ὑπερβάτων habet, et de scriptoribus posterioribus Schmid, Atticismus passim.

[2]) Blass, Grammatik des neutest. Griech. p. 275.

V 5. aut adiectiva *δεινὸν γὰρ* IV 31; deinde *δὲ* velut *σημαίνει δὲ* V 51. *ταῦτα δὲ* VII 184. *πόλις δὲ* I 321. *ἡ δὲ φιλοτιμία* III 31; tum *οὕτω* II 42 et *οὗτος*: *πατὴρ ἦν οὗτος* VI 137. denique asyndetica ratione *Ἐσσαῖος ἦν γένος* I 342.

Sed priusquam de enuntiatorum structura paucis disseram, breviloquentiae cuiusdam exempla quamquam magis in res grammaticas cadunt commemoranda esse videntur velut IV 252 . . . . . *εἰ μὲν ἡμᾶς, εἰπάτωσαν.* VI 120. *εἰ δὲ μὴ*[1]) et ellipsis verbi *εἶναι*, quae praecipue in sententiosa oratione invenitur, *περισσὸς γὰρ ὑπὲρ τοῦ τὰ δέοντα ποιεῖν πᾶς λόγος* II 345. et in descriptionibus morum et sectarum et regionum; rarius autem alia verba sunt supplenda II 627. *προσεῖχεν* [sc. *τὸν νοῦν*] VI 343. *πάλιν οἱ πολέμιοι Ἰουδαῖοι, καὶ πρεσβεῖαι ἐπὶ νεωτερισμῷ περίβολοι δὲ κοινοί, στάσις καὶ φιλονεικία,* cui exemplo affinis est figura *ζεύγματος* quam Josephus adhibet.

I 414. *ἀνέθηκεν τῇ μὲν ἐπαρχίᾳ τὴν πόλιν, τοῖς ταύτῃ δὲ πλοϊζομένοις τὸν λιμένα, Καίσαρι δὲ τὴν τιμὴν τοῦ κτίσματος.* II 506. *κατασκευάζειν ἑαυτὸν δακρύοις καὶ ἐσθῆτι.*

Quibus rebus praemissis restat ut de enuntiatorum structura ipsa disputem. Neque in animo habeo Josephi artem scribendi et membra componendi cum ratione conformandi ab aliis scriptoribus adhibita comparare (quamquam mihi est persuasum, Josephum qui in rebus tractandis non modo doctrinas rhetorum sed etiam exempla et usum tralaticium scriptorum nobis deperditorum priorum temporum observavit et continuavit, multum ad elocutionis periodorumque compositionis gradus quasi et processus paulatim mutatos intelligendos et explanandos posse conferre[2]), praesertim cum scriptores huius aetatis nobis ser-

---

[1]) *Ἀττικαὶ ἐλλείψεις* schol. Aristoph. Plut. 469. Schmid Attic. III 328.

[2]) Wilamowitz commentariol. grammat. III ind. lect. Gotting. 1889, p. 19.

vati velut Dio Chrysostomus et Musonius aliud argumentum, aliam scribendi formam praebeant.

Satis igitur mihi est in hoc uno opere versari et varia componendi genera variis narrationibus accommodata disquirere, quae ut unum e multis rhetoribus afferram, Aelius Aristides his verbis est complexus.

τέχνη ῥητ. II p. 508 Sp. *ἡ μὲν συνεχὴς καὶ λελυμένη λέξις ἔργοις καὶ πάθεσι πρέποι ἄν, ἡ δὲ κατὰ περίοδον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς καὶ προοιμίοις καὶ ἐνθυμήμασιν.*

Perscrutantibus autem nobis varias formas componendi necesse videtur, a minore ad maius ascendere, a sententiis simpliciter exstructis, in quarum conformatione nulla ars inest, ad periodos summis artificiis exornatas, quas ut diligenter componeret, vim efficeret et augeret, verba et membra et cogitata disponeret, operam navavit.

Atque satis est commemorasse simplicissimam formam et verba et membra coniungendi, quod enuntiata singula particulis *καὶ* et *οὐδέ* asseruntur, eodem subiecto copulantur; quam dictionem paratacticam veteres, ut verbis Aquilae [1]) utar, praecipue historiae et descriptioni convenire docuerunt.

Aliam vero formam paratacticae orationis praebet studium [2]), priori sententiae per *καὶ* posteriorem adiungendi subiecto mutato, qua nova res adicitur; qua in ratione praecipue in sententiosa dictione adhibita persaepe prius enuntiatum in duas partes dividitur, quae aut particulis *μὲν-δέ* inter se opponuntur aut alio modo iuxtaponuntur. velut

II 351. *ὅταν δὲ τῶν μικρῶν ἁμαρτημάτων τοὺς ἐξονειδισμοὺς ποιῆσθε μεγάλους, καθ' ἑαυτῶν τοὺς ἐξονειδιζομένους ἀπελέγχετε, καὶ παρέντες τὸ βλάπτειν πορθοῦσιν φανερῶς·* et

---

[1]) rhet. Lat. min. p. 27 ed. H., de perpetua compositione quam Graeci *λέξιν εἰρομένην* vocant.

[2]) Schmid Atticismus IV, p. 546.

οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ φέρειν ἀναστέλλει, καὶ τὸ ἡσύχιον γίνεται διατροπή.

Magis in periodorum genus eae verborum continuationes cadunt, quae modo dilemmatis exstructae per *καὶ* adiciunt concludentem sententiam velut

III 364. *εἰ μὲν ἀποστρέφομαι σίδηρον, ἄξιός εἰμι . ., εἰ δ' εἰσέρχεται φειδώ, πόσῳ δικαιότερον εἰσέλθοι; καὶ γὰρ ἠλίθιον ταῦτα δρᾶν* ∾ II 349.

Quomodo autem Josephus in descriptionibus et pugnarum et regionum et morum genus paratacticum adhibuerit aut mutaverit variaveritque, certos usus dicendi et membra componendi repetiverit et observaverit, magis quam doctrina posse cognosci arbitror exemplis ipsis quae nunc appono.

1) pugnarum descriptiones.

III 247. *τῶν ὀργάνων φοβερώτερος ὁ ῥοῖζος,*
τῶν δὲ βαλλομένων ἦν ὁ ψόφος.
ἐπάλληλοι δὲ ἐκτύπτουν . . νεκροί·
καὶ δεινὴ μὲν κραυγὴ ἠγείρετο,
συνήχουν δὲ οἰμωγαί,
αἵματι δ' ἐρρεῖτο πᾶς ὁ περίβολος,
καὶ προσβατὸν τὸ τεῖχος ἐγίγνετο.
φοβερωτέραν δ' ἐποίουν τὰ ὄρη
καὶ οὐδὲν
οὔτε εἰς ἀκοῆς
οὔτ' εἰς ὄψεως κατάπληξιν ἀπελείπετο.
πλεῖστοι μὲν ἔπεσον,
πλεῖστοι δὲ ἐγένοντο τραυματίαι,
καὶ μόλις τὸ τεῖχος ἐνδίδωσιν,
οἳ δὲ ἀντωχύρωσαν.

VI 76 (∾ III 276, III 314, VI 257, V 286).
συρρήγνυται μάχη κρατερά,
τῶν μὲν εἰσβιαζομένων,
τῶν δὲ ἐξωθούντων,

καὶ τὰ πλήθη μὲν ἠρέμα,
σώματα δὲ συνεπέπλεκτο.
καὶ ἄκριτον ἦν
πεφραγμένων μὲν τῶν ὅπλων,
τῆς δὲ ὀργῆς προπιπτούσης.
ἀεὶ δὲ ἐφ' ἑκάτερον ἔρρεπε ὁ πόλεμος.
παρακέλευσις μὲν ἦν τῶν πλεονεκτούντων,
οἰμωγαὶ δὲ τῶν τρεπομένων.
οὔτε αἱ φυγαὶ τόπον εἶχον
οὔτε αἱ διώξεις,
ἀλλὰ ῥοπαὶ . . ἐγίνοντο.
τοῖς δ' ἔμπροσθεν γινομένοις
ἢ τοῦ θνήσκειν
ἢ τοῦ κτείνειν ἀνάγκη ἦν.
οἱ γὰρ . . κατέλιπον.
πλεονεκτούντων δὲ τῶν Ἰουδαίων
καὶ κλινομένης τῆς παρατάξεως
(ἀπὸ γὰρ . . . ἐπολέμουν.)
οἳ μὲν ἀθρόοι . . .
Ῥωμαῖοι δὲ μέρει τῆς δυνάμεως.
(οὔπω γὰρ . . ἐπαναβεβήκει.)
καὶ ἐκείνοις ἐπανεῖχον.

descriptio tumultus. V 29.

κατάπληξις ἦν τοῖς γνησίοις,
καὶ οὔτε βουλῆς καιρὸς εἰς μεταβολήν,
οὔτε συμβάσεως ἐλπίς,
οὔτε φυγὴ τοῖς ἐθέλουσιν,
ἐφρουρεῖτο γὰρ πάντα,
καὶ . . . ἀνῄρουν
καὶ . . . ὡμονόουν.
καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀδιάλειπτος ἦν κραυγή,
δεινότεροι δὲ ὀδυρμοί,
καὶ θρήνων μὲν προσέφερον,
τὰς δὲ . . ἐνέκλειε,
φιμούμενοι δὲ . . . ἐβασανίζοντο.

καὶ οὔτε αἰδὼς ἦν
οὔτε πρόνοια.

descriptio regionum

III 35. δύο δ' οὔσας τὰς Γαλιλαίας,
τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω . . .
περιίσχει μὲν ἡ Φοινίκη,
διορίζει δ' ἀπὸ μὲν δύσεως ἡλίου Πτολεμαΐς,
τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων,
νῦν δὲ Τυρίων ὄρος,
ᾧ προσίσχει Γαβαά . . . .
ἀπὸ δὲ μεσημβρίας κτλ.

descriptio morum.

II 585. παρανίσταταί τις ἐπίβουλος ἀνὴρ ἀπὸ Γισχάλων,
πανουργότατος μὲν ἐν πονηρεύμασιν,
πένης δὲ πρῶτα . . . καὶ σχὼν κώλυμα
ἕτοιμος μὲν ψεύσασθαι
δεινὸς δ' ἐπιθεῖναι πίστιν τοῖς ἐψευσμένοις,
ἀρετὴν ἡγούμενος τὴν ἀπάτην
καὶ ταύτῃ χρώμενος,
ὑποκριτὴς φιλανθρωπίας
καὶ δι' ἐλπίδα φονικώτατος κτλ.

descriptio sectarum:

II 120. οὗτοι τὰς μὲν ἡδονὰς ἀποστρέφονται,
τὴν δ' ἐγκράτειαν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσιν,
καὶ γάμου μὲν ὑπεροψία,
τοὺς δὲ . . παῖδας ἡγοῦνται,
καὶ τοῖς ἤθεσιν ἐντυποῦσιν·
τὸν μὲν . . . ἀναιροῦντες,
τὰς δὲ . . . φυλαττόμενοι,
καὶ μηδεμίαν πεπεισμένοι τηρεῖν πίστιν.

Quam structuram membrorum investigantibus nobis conspicuum est Josephum id potissimum egisse ut antithetico modo sive vero sive simulato res divideret et opponeret. Quod studium res quam uberrime exhauriendi

et in singula discerpendi complures formas non modo utiles, sed etiam ineptas protulit et effecit; progrediente enim oratione ad adiuvandam rem et oppositionem efficiendam multa verba inania funduntur, supervacanea enuntiata supplendi causa inseruntur, sive rei praemittit auctor, quae saepe formam figurae *κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν* praebet, sive adiungit et idem argumentum verbis variatis bis repetit.[1])

Quae ratio coniungendi enuntiata aut initio aequo aut fine adiuvatur, quibus figuris anaphorae et paromoioseos et homoiotelenti infra explicatius disserendis hoc loco id mentione dignum est, quod non modo aequabilitas saepeque numerus aequus syllabarum petitur, sed etiam consensu membrorum et sonitu quaedam eurhythmia efficitur.

Tricolicae et tetracolicae autem orationis, quae magis in genus figurarum quadrare videantur, exemplis praetermissis nunc ad asyndeticam structuram venio, qua ab aliis scriptoribus ad docendum et monendum apta habita[2]), cum vim augere brevibus minutioribusque membris et pressa cumulata coacervata oratione studeat, Josephus utitur, ut animos concitet et affectus.

Quomodo fit, ut et in quaestionibus urgentibus (II 361) epilogisque orationum (VII 380, 385) et in illa Titi oratione adhibeatur, qua qualis in Judaeos fuerit imperator singulis rebus factisque exponit et disserit.

VI 344. *ἧκον ἐπὶ τὴν πόλιν ἐγώ,*
τὸν δῆμον ἀκούσας . . . ἥσθην.
ὑμᾶς . . παρεκάλουν,
. . . πολεμούντων ἐφειδόμην,
δεξιὰς ἔδωκα,
καταφυγοῦσιν-ἐτήρησα,
πολλοὺς . . . ἠλέησα κτλ.

---

[1]) cf. p. 8 illud Hermogenis.

[2]) Blass, Gramm. des neut. Griech. p. 272.

Qua ratione conformandi cum singula membra iuxta ponantur, in aliis enuntiatis periodice compositis, in quibus summa lex et gravissima est unitas argumenti, ea res, ad quam disputatio spectat et trahere vult attentionem, in fine ponitur, cui praeparando et explicando inserviunt sententiae praemissae. Quo componendi genere, quo sententiae variatae, quae a suo principio deflectuntur et liberius vagantur, ad unum rei caput referuntur et redeunt, utitur Josephus imprimis eo consilio, ut Romanos ad maiorem vim rhetoricam efficiendam cum aliis gentibus comparet, virtutes fortitudinem magnitudinem explicate describat et celebret gentium subiectarum, victores opponat Romanos brevi enuntiato numerumque copiarum parvum velut

II 358. *καὶ Ἀθηναῖοι μὲν οἱ περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας παραδόντες ποτὲ καὶ πυρὶ τὴν πόλιν, οἱ τὸν ὑπερήφανον Ξέρξην διὰ γῆς πλεύσαντα καὶ διὰ θαλάσσης ὁδεύσαντα καὶ μὴ χωρούμενον μὲν πελάγεσιν, πλατυτέραν δὲ τῆς Εὐρώπης τὴν στρατιὰν ἄγοντα, οἷα δραπέτην διώξαντες περὶ δὲ σμικρᾷ Σαλαμῖνι τὴν τοσαύτην Ἀσίαν κλάσαντες νῦν δουλεύουσιν Ῥωμαίοις* (cf. II 359, II 360, 368, 369 etc. ex aliis scriptoribus Velleium Paterculum II 106:

omnis eorum iuventus, infinita numero, immensa corporibus, situ locorum tutissima, traditis armis una cum ducibus suis, septa fulgenti armatoque militum nostrorum agmine . . . . ante imperatoris tribunal procubuit.)

Restat ut prooemium perspiciam, quod et usum tralaticium Thucydideamque imitationem redolens in initio operis positum summis exornavit Josephus artificiis ut ostenderet quantopere componendis libris operam daret, et quod cum mente et consilio in quam plurimas particulas divisit quo magis uberior oratio evaderet et alia res ex alia nexa, omnes inter se aptae et colligatae viderentur; quod vero latius patebit e prooemio ipso.

A I 1.

I. ἐπειδὴ τὸν Ἰουδαίων καὶ Ῥωμαίων πόλεμον συστάντα μέγιστον.
   1. οὐ μόνον τῶν καθ' ἡμᾶς
   2. σχεδὸν δὲ καὶ ὧν ἀκοῇ παρειλήφαμεν
      a) ἢ πόλεων πρὸς πόλεις
      b) ἢ ἐθνῶν ἔθνεσι συρραγέντων,

II. οἱ μεν
   1. οὐ παρατυχόντες τοῖς πράγμασιν,
   2. ἀλλ' ἀκοῇ συλλέγοντες

II. εἰκαῖα καὶ ἀσύμφωνα διηγήματα ἀναγράφουσιν,

III. οἱ παραγενόμενοι δὲ
   1. ἢ κολακείᾳ τῇ πρὸς Ῥωμαίους
   2. ἢ μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους

III. καταψεύδονται τῶν πραγμάτων,

IV. περιέχει δὲ αὐτοῖς
   1. ὅπου μὲν κατηγορίαν
   2. ὅπου δὲ ἐγκώμιον

   IV. a) τὰ συγγράμματα,
       b) τὸ δ' ἀκριβὲς τῆς ἱστορίας οὐδαμοῦ,

B. I. προυθέμην ἐγὼ
   1. τοῖς κατὰ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν Ἑλλάδι γλώσσῃ μεταβαλὼν
   2. ἃ τοῖς ἄνω βαρβάροις τῇ πατρίῳ πρότερον συντάξας ἀνέπεμψα

   I. ἀφηγήσασθαι Ἰώσηπος Ματθίου παῖς ἐξ Ἱεροσολύμων βασιλεύς,
   1. αὐτός τε Ῥωμαίους πολεμήσας τὰ πρῶτα
   2. καὶ τοῖς ὕστερον παρατυχὼν ἐξ ἀνάγκης.

Quoniam ex adhibitis exemplis explicatisque satis esse demonstratum arbitror, quibus artificiis et rationibus

operam daret Josephus, ut orationem conderet, periodos componeret, membra disponeret, iam hinc transeamus ad

sententias,

quas Graeci vocant *γνώμας* et veteres rhetores ad causam apte accomodatas orationem et pleniorem et iucundiorem et uberiorem reddidisse docuerunt.

Distinguentibus autem nobis sententiarum quoque res et formam, apparet argumentum sententiarum paucos locos complecti et quasi tralaticios; quicumque enim paulum historiam gnomologiae perspexerit, non ignorabit et usu consuetudineque scriptorum et scholarum exercitationibus rem eo deductam esse, ut eaedem sententiae eademque proposita non modo apud omnes scriptores posteriorum temporum aut variata aut deflectentia ad contrarium versa redirent, sed etiam ea potissimum probarentur et placerent, quae iterum atque iterum repetita ita erant pervulgata et sermone trita, ut paene in usum proverbii venirent, dummodo nova ratione et novis facetiis tractarentur.

Quomodo fit ut Josephus quoque nobis *τύχην* et *τύχης μεταβολάς* et *φθόνον* similiaque [1]) producat et aptis et ineptis dictionibus, quae si quis reliquias scriptorum Latinorum illius aetatis nobis servatas mente comprehenderit apud alios recurrere inveniet. Quamquam vero neque conatus est neque ei contigit, ut id quod ipse videret aut ei occurreret, e propria rerum contemplatione in sententias omnibus perspicuas fingeret et formaret, quae in omnes partes valerent et vigerent et penitus haererent in memoria, tamen a posterioribus sive a Photio laudatur [2]) sive a Stobaeo aliorumque florilegiis affertur.

---

[1]) Luetzen l. l. p. 27.

[2]) supra p. 2.

Sequitur ut pauca de forma sententiarum dicam in qua differentia facile potest cognosci Senecis Asianisque qui [illegible] qui [illegible] quod nimis acutas sententias et vibrantes et concinnas componerent. Iosephum non esse [illegible] nisi forte huc illa pertinent quae verbis *οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπών* introducta breviter presseque res expositas concludunt et complectuntur velut

III 75. *[illegible] οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν [illegible] μελέτας [illegible] μελέτας* ~ V 4, I 470. *[illegible] οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τις εἰπὼν [illegible]*

Collocantur autem sententiae saepius in fine modo clausularum quasi epimetro quibus praemittit verba *πολλὰ δ' ἄν τις ἐννοῶν* et *καταμάθοι τ' ἄν τις* et *ἔνθα δὴ* et *οὐδὲν γὰρ ὡς*, rarius in initio orationis[1], aliae in parenthesibus in quibus ellipsim verbi *εἶναι* adhibet, aliae denique particula *γὰρ* coniunguntur aut asyndetica ratione inseruntur.

περὶ τύχης καὶ μεταβολῶν.

ὀξεῖα μὲν πολέμου ῥοπή, τῶν δ' ἀνθρωπίνων οὐδὲν βέβαιον III 396.

οὔτε τὸ δυστυχεῖν οὔτε τοὐναντίον ἐν ἀνθρώποις βέβαιον, ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν ἐπαμειβομένην εἰς ἑκάτερα τὴν τύχην. I 374.

ἀλλὰ γὰρ οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τὸ χρεὼν διαφυγεῖν οὐδὲ προορωμένοις VI 314 ~ VI 395, IV 40, IV 42, VI 63, VI 176, III 440, I 373, VI 267, V 461, I 208.

τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἀδήλων ἐπιπεσοῦσιν δεινοῖς τὸ γοῦν ἐλεεῖσθαι περίεστιν, ὁ δ' εἰς πρόδηλον ἀπώλειαν ὁρμήσας καὶ προσονειδίζεται. II 396.

(cf. Polybium II 7, 1. *τὸ μὲν γὰρ ἀνθρώπους ὄντας παραλόγως περιπεσεῖν τινι τῶν δεινῶν οὐ τῶν παθόντων, τῆς τύχης δὲ καὶ πραξάντων ἐστὶν ἔγκλημα, τὸ δ' ἀκρίτως καὶ προφανῶς*

---

[1]) supra p. 7.

περιβαλεῖν αὐτοὺς ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς ὁμολογούμενόν ἐστιν τῶν πασχόντων ἁμάρτημα. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐκ τύχης πταίουσιν ἔλεος ἕπεται μετὰ συγγνώμης κἀπικουρία, τοῖς δὲ διὰ τὴν αὐτῶν ἀβουλίαν ὄνειδος κἀπιτίμησις συνεξακολουθεῖ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν.)

de rebus virtutibusque militaribus.

II 355/6. *ἡ γὰρ πεῖρα τῆς δουλείας χαλεπή, καὶ περὶ τοῦ μηδὲ ἄρξασθαι ταύτης ὁ ἀγὼν δίκαιος. ὁ δ' ἅπαξ χειρωθεὶς ἔπειτα ἀφιστάμενος αὐθάδης· δοῦλός ἐστιν οὐ φιλελεύθερος* ∾ V 365.

III 149. *οὐδὲν γὰρ ἀνάγκης ἐν πολέμῳ μαχιμώτερον.*

III 209. *οὐδὲν γὰρ ἀλκιμώτερον εἶναι τῆς ἀπογνώσεως* ∾ III 271.

II 582. *διοικεῖσθαι γὰρ κάλλιστα τοὺς πολέμους παρ' οἷς ἂν ἀγαθὸν τὸ συνειδὸς ἔχωσιν πάντες οἱ στρατευόμενοι, τοὺς δὲ οἴκοθεν φαύλους οὐ μόνον τοῖς ἐπιοῦσιν ἐχθροῖς ἀλλὰ καὶ τῷ θεῷ χρῆσθαι πολεμίῳ.*

III 204. *καλὸν εὐκλείαν ἀντικαταλλαξάμενον τοῦ βίου καὶ δράσαντά τι γενναῖον εἰς μνήμην ὀψιγενῶν πεσεῖν.*

V 79. *μάλιστα δὲ τοὺς ἐν ἔθει συντάξεως ὄντας καὶ μετὰ κόσμου καὶ παραγγέλματος πολεμεῖν εἰδότας ἀταξία φθάσασα θορυβεῖ.*

I 509. *μαλακωτέρας γὰρ γίνεσθαι τὰς τόλμας πάθεσιν οἰκείοις περισπωμένας.*

III 495. *οὐδὲν γὰρ τῶν μεγάλων φιλεῖ δίχα κινδύνου κατορθοῦσθαι* ∾ V 501.

III 478. *κατορθοῖ δὲ τοὺς πολέμους οὐ πλῆθος ἀνθρώπων κἂν ᾖ μάχιμον, ἀνδρεία δὲ κἂν ἐν ὀλίγοις.*

περὶ διαβολῆς καὶ φθόνου.

I. *πᾶσαν εὔνοιαν καὶ φύσιν κόπτει διαβολὴ καὶ οὐδὲν οὕτως τῶν ἀγαθῶν παθῶν ἰσχυρὸν ὃ τῷ φθόνῳ μέχρι παντὸς ἀντέχει.* (cf. Stobaei ecl. II 55 ∾ 79.)

I 208. *ἀμήχανον ἐν εὐπραγίαις τὸν φθόνον διαφυγεῖν.*

περὶ ἐλπίδος.

VI 287. *πείθεται δὲ ταχέως ἄνθρωπος ἐν συμφοραῖς ὅταν δ' ἤδη καὶ τῶν κατεχόντων δεινῶν ἀπαλλαγὴν ὁ ἐξαπατῶν ὑπογράφῃ, τόθ' ὁ πάσχων ὅλος γίνεται τῆς ἐλπίδος.*

I 373. *σφαλερὰ δ' ἐλπὶς οὐκ ἐξ οἰκείας φύσεως ἀλλ' ἐξ ἀλλοτρίας ἠρτημένη κακοπραγίας.*

περὶ ἀδικίας.

IV 222. *τῶν μὲν ἀδικησάντων πολλάκις διὰ μίσους γίνεσθαι τὴν ἀμέλειαν, τοῖς δ' ἀδικηθεῖσιν τὰς ὀργὰς ἐπ' ἐξουσίας χαλεπωτέρας.*

II 351. *οὐδὲν δὲ οὕτως τὰς πληγὰς ὡς τὸ φέρειν ἀναστέλλει, καὶ τὸ τῶν ἀδικουμένων ἡσύχιον τοῖς ἀδικοῦσιν γίνεται διατροπή.*

varia:

οὐδὲν γὰρ οὕτω συνίστησιν τᾶς εὐνοίας ὡς τρόπων συγγένεια IV 240 (cf. Demosth. Olynth. II 9. *ὑπ' εὐνοίας συστῇ τὰ πράγματα*).

II 345. *περισσὸς γὰρ ὑπὲρ τοῦ τὰ δέοντα ποιεῖν πᾶς λόγος, ὅταν ᾖ τῶν ἀκουόντων πάντων πρὸς τὸ χεῖρον ὁμόνοια.* cf. Nilum episcopum et martyrem, *κεφάλαια ἢ παραινέσεις* 231 (Orelli, opuscula sententiosa et moralia p. 350, 1). *περισσὸς πᾶς λόγος πρὸς διόρθωσιν, ὅταν ἡ τῶν ἀκουόντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίνασα σπουδὴ τοῖς κατὰ συμβουλὴν λεγομένοις ἐναντίως διάκειται* et eclog. Maximi et Antonii 31. *περὶ ἀβουλίας καὶ βραδύτητος.*)

V 558. *κατεφρόνει φιλοχρηματία πάσης κολάσεως, καὶ δεινὸς ἐμπέφυκεν ἀνθρώποις τοῦ κερδαίνειν ἔρως, οὐδέν τε οὕτως πάθος πλεονεξία παραβάλλεται.*

V 429. *πάντων μὲν δὴ παθῶν ὑπερίσταται λιμός, οὐδὲν δ' οὕτως ἀπόλλυσιν ὡς αἰδῶ. τὸ γὰρ ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον ἐν τούτῳ καταφρονεῖται.*

II 350. *θεραπεύειν γὰρ οὐκ ἐξετάζειν χρὴ τὰς ἐξουσίας.*

I 503. *διὰ τῶν τοιούτων [οἳ ἀναπείθουσιν καὶ τὸ τῆς ἡλικίας εὔκολον ἐπὶ κακῷ μεταχειρίζονται] ἐξαπατᾶσθαι μὲν οὐκ ἐφήβους*

μόνον ἀλλὰ καὶ γέροντας, οἴκους δὲ λαμπροτάτους καὶ βασιλείας ὅλας ἀνατρέπεσθαι.

V 329. *τὸ γὰρ ἀπηνέστερον ἧττον ὑποπίπτειν τῷ πανούργῳ.*

VII 34. *οὐδὲ γὰρ διαφεύγει πονηρία θεοῦ χόλον, οὐδὲ ἀσθενὴς ἡ δίκη, χρόνῳ μέτεισι τοὺς εἰς αὐτὴν παρανομήσαντας καὶ χείρω τὴν τιμωρίαν ἐπιφέρει τοῖς πονηροῖς, ὅτι καὶ προσεδόκησαν αὐτῆς ἀπηλλάχθαι μὴ παραυτίκα κολασθέντες.*

VI 34. *τὸ μὲν παρακελεύειν ἐπὶ τὰ μὴ φέροντα κίνδυνον αὐτόθεν τοῖς παρακελευομένοις ἀκλεές, ἀμέλει καὶ τῷ παρακελεύοντι φέρει κατάγνωσιν ἀνανδρίας.*

Idem vero quod de inveniendi facultate sollertiaque vix parumve exculta in sententiis adhibitis erat dicendum, de

similitudinibus

est faciendum iudicium, quas subtilius perspicientibus apparet non tam e vita quam e schola librisque esse sumptas plerasque.

Argumentum enim imprimis in iis rebus versatur, quae et a philosophis diatribarum et a rhetoribus sunt adhibitae, in medicinae et bestiarum comparatione et theatri. Quae quamquam saepius cum scriptoribus priorum temporum et poetis consentiunt, tamen mihi a vera ratione aberrare vehementer videatur, qui credat verba repetita e lectione ipsa poetarum et principum prosae orationis esse hausta; quod fieri potuit, non debuit, cum schola et usus magnum numerum exemplorum exhibuerint quibus scriptores iterum atque iterum utebantur. Quomodo fit, ut satis mihi videatur addere hic illic locos similes, supervacaneum autem unius cuiusque exempli fontem et originem attingere et persequi, cuius semper conscium sibi fuisse scriptorem non opinor.

Forma autem in singulis verbis ad explanandum adiunctis versatur aut enuntiatis sive membrum unum continentibus sive versus modum excedentibus, quae explicate

et accuratius res interpretantur. [illegible] vero similitudines tralatis verbis quae eadem ab aliis scriptoribus observata invenies: *καθάπερ, ὥσπερ, ὡς, οἷα, [illegible], παραπλήσιος, ἐοικέναι, [illegible] ὁ [illegible] ἄλλο ἔτι . . . εἰκάζειν, ὅμοιος*; genera varia formasque similitudinum ipsarum doceant exempla:

1) argumentum e corpore, medicina similibusque sumptum.

I 557. *ἐν γὰρ ταῖς [illegible] ὥσπερ ἐν [illegible] σώμασιν ἀεί τι μέρος φλεγμαῖνον ὑπὸ τοῦ [illegible] ὅπερ ἀποκόπτειν μὲν οὐ χρῆναι, θεραπεύειν δὲ πειρᾶσθαι* ~ II 264, VII 437, V 27, V 549.

III 54. *ἄστυ Ἱεροσόλυμα ὥσπερ ἡ κεφαλὴ σώματος* (cf. Menandrum *περὶ ἐπιδεικτ.* III p. 350 rhet. Gr. ed. Sp. . . . *εἰ δὲ πρὸς τέλει, ὅτι ἀντὶ κεφαλῆς ἀντίκειται ταῖς ἄλλαις χώραις.*)

III 270. *καθάπερ ἐνὶ σώματι πάσῃ τῇ φάλαγγι ἀνωθοῦντες* ~ VI 359.

III 72. *ὥσπερ συμπεφυκότες τοῖς ὅπλοις* ~ VI 155.

VI 337. *καθάπερ ῥήγματα ἢ σπάσματα* (cf. Demosth. XVIII 198 Olynth. II 21) *ἐν τῇ μείζονι νόσῳ διεφάνητε* ~ VI 164, IV 406, VI 398. (*ὥσπερ ἐμμανεῖς* IV 233 ~ VII 57, I 352, V 295, V 323 colorem similitudinis amisisse videntur.)

2) e publicis rebus et privatis.

II 154. *τὰ σώματα ὥσπερ εἱρκταί* (cf. VII 348 et philosophiam popularem a Platonis Phaedone deductam).

VI 428. *ὥσπερ εἰς εἱρκτὴν συνεκλείσθη τὸ ἔθνος* ~ VI 428, VI 366, V 486, VI 160.

πόλις ὡς νεώς VII 71.

πόλις ὡς πορνεῖον IV 562.

ἐπείχθη στρατηγὸς καθάπερ ἐφ' ἕρμαιον I 127.

τὸ ἔνδον τῷ μὲν παντ' ἔχειν τὰ χρειώδη πόλις εἶναι δοκεῖν, τῇ πολυτελείᾳ δὲ βασίλειον V 241.

χαρίζομαι τὸ ζῆν ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ πρᾷος δεσπότης τὰ μὲν ἀνήκεστα κολάζων, τὰ δὲ λοιπὰ σῴζων ἐμαυτῷ VI 350.

3) e natura

ὥσπερ σκηπτὸς ἐμπεσὼν τοῦτο ἐτάραξεν Ἡρώδην I 440 ∾ VI 288.

περισβέννυσθαι τὰς ὁρμὰς ἀπορουμένας ὥσπερ ὕλης τὸ πῦρ III 209.

ὡς εἰκάζεσθαι καμήλῳ τὸ σχῆμα IV 5.

δίκην τῶν ἀτιθασεύτων ἑρπετῶν τοῖς σαίνουσιν τὸν ἰὸν ἐναφήκατε VI 336. (cf. Wendland, Philos Schrift über die Vorsehung s. v. *ἰόβολος*.)

ἧς καὶ παρὰ θηρίοις στοργαὶ μένουσιν I 465 ∾ V 367, IV 174, IV 425, V 85.

εἶρεν τὸν σίδηρον ἀπὸ τῆς σφαγῆς, ὥσπερ τὰ κυκλωθέντα τῶν θηρίων ἀεὶ πρὸς τὸν καθαπτόμενον ἀντιστρεφόμενος III 385.

ὥσπερ κύνες V 196 ∾ V 526.

καθάπερ ἐξ ἀγελῶν ζώων ἀλόγων ἑλκομένου τοῦ κρατιστεύοντος ἀεὶ θύματος IV 170.

καθάπερ ὑπὸ τῶν ἀκρίδων κατόπιν ὕλην ἔστιν ἰδεῖν ἐψιλωμένην πᾶσαν, οὕτως ἐρημία κατελείπετο IV 536.

καθάπερ τὰ τρωθέντα τῶν θηρίων ἐπειδὴ τοὺς τρώσαντας οὐ κατέλαβεν, ἐφ' οὓς εὗρεν τὸν θυμὸν ἠφίει IV 540.

τὸν λαὸν ὥσπερ ἀνοσίων ζώων ἀγέλην ἐπιόντες ἔσφαζον IV 326.

καθάπερ λυσσῆσαν θηρίον ἐνδείᾳ τῶν ἔξωθεν ἐπὶ τὰς ἰδίας ἤδη σάρκας ὁρμᾷ, οὕτως V 4.

4) ex artibus.

ἦν ὥσπερ πολέμου θέατρον VI 146 ∾ IV 91, V 73, IV 368 (cf. Appian. b. c. II 33 *καθάπερ ἀγῶνα πόλεμον θεώμενοι* et Lib. 71 f *ὁ δὲ Σκιπίων ἐθεᾶτο τὴν μάχην ὥσπερ ἐκ θεάτρου*).

ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἀλλοτρίῳ κατεκόσμουν προσωπείῳ IV 156 ∾ IV 336.

αἱ παρατάξεις καθάπερ ἑορτή IV 231.

τὸν τοῦ ζῆν χρόνον ὥσπερ ἀναγκαίαν τινὰ τῇ φύσει λειτουργίαν VII 352.

ὥσπερ εἴδωλα V 513.

θεὸς ὥσπερ χορηγός II 131.

τὴν διάθεσιν καὶ φωνὴν Τίτου ὥσπερ ἐπιτάφιον λαμπρὸν VI 184.

5) e rebus militaribus

ναῦς ὥσπερ φάλαγξ III 469. *ὥσπερ ἐπιτείχισμα* I 448. *ὥσπερ φρουρίῳ* IV 511. *ὥσπερ διὰ παρατάξεως φόνῳ μυρίῳ γεγυμνασμένης* V 12.

6) e rebus navalibus

ὡς ἔγωγε καὶ κυβερνήτην ἡγοῦμαι δειλότατον ὅστις χειμῶνα δεδοικὼς πρὸ τῆς θυέλλης ἐβάπτισεν ἑκὼν τὸ σκάφος III 368.

ὥσπερ χειμαζομένης νεὼς εἰς ἣν ἐν γαλήνῃ παρῆλθεν III 195.

καλὸν ἕως ἔτι ἐν ὅρμῳ τὸ σκάφος προσκέπτεσθαι τὸν μέλλοντα χειμῶνα μηδ' εἰς μέσας τὰς θυέλλας ἀναχθῆναι II 396.

τοῦτο δ' ὥσπερ τελευταία θύελλα χειμαζομένους ἐβάπτισε τοὺς νεανίσκους I 535.

πολλοὶ ὥσπερ βαπτιζομένης νηός ἀπενήχοντο τῆς πόλεως II 556.

quas dictiones e vita navali haustas praecipue Athenienses velut Demosthenem [Olynth. III 69 de cor. 194] excoluisse, deinde rhetores scriptoresque posteriores adhibuisse nemo nescit.

Similitudinibus autem sunt non modo genere, quod in utroque aliae res ad comparandum adhibentur, sed etiam argumento affines

translationes,

quae cum ex iisdem fere fontibus atque similitudines sint haustae, saepe et cum posterioribus scriptoribus quorum exempla a Schmidio (Atticismus) collecta sunt, et cum prioribus consentiunt, quos ad explanandum Josephum

proferre longum est; genera vero translationum ipsarum doceat conspectus.

1) id quod de rebus animalibus proprie dicitur in exanimas transfertur:

ἡ τύχη ἐνεμέσησε I 431. *ἐπαμειβομένη* I 374. *μεταβέβηκεν* II 360. *κατορθοῖ* II 373. *μεταβέβηκεν* III 454. *παρείπετο* III 24. *συνείπετο* V 548. *διοδεύει* III 389. *προσχωρεῖ* IV 622. *πανουργεῖ* IV 591. *συναγωνιζομένη* VII 7. *παλίμπους παρίσταται* IV 40. *κατέχεεν λήθην* III 359. *ἡ εἱμαρμένη στρατηγεῖ* IV 297. *περιάγει τὸ κρατεῖν* IV 622.

ὁ καιρὸς ἀνέπειθεν I 5 ∾ II 55. *ἐβράβευε* VII 194. *παρακαλεῖ* VII 358. *ὁ χρόνος ἐκκρούει* I 79. *βραβεύει* IV 229.

τὸ χρεὼν ἐπεγέλα I 233. *ἐφθάκει* I 275. *ἐκράτει* V 355. *παρῆν* V 572.

τὰ πράγματα κάμνει I 23. *προχωρεῖ* I 66. *συνήνεγκε* IV 622.

τὰ τοῦ τέλους ῥέψει III 136.

ὁ φθόνος ἐγείρει I 67. *φθάνει* I 184. *πλάζει* VI 398.

τὸ δέος καθάπτεται I 373. *ἐχώρει* II 187. *ὁ φόβος διδάσκει* I 374. *ἔθραυσε* I 428. *ἐφρούρει* II 632. *βραβεύει τὰς τόλμας* VI 143.

τὸ μῖσος ἤκμαζε VII 46. *δυσμένεια ἐμφωλεύει* I 634.

οἶκτος ἅπτεται V 282. *ἔκλασε* III 204.

πίστις ἐκράτει VI 231.

διαβολὴ συνέδραμε I 480.

τίσις περιέρχεται I 72. *ποινὴ μετέβαινε* I 582. *περιῆλθεν* I 531. *κόλασις κατασκήπτει* VII 72.

ἀπόνοια ἥψατο VII 437. *συνακμάζει* V 424.

αἰδὼς ὑπέστρεφε V 94. *ἐπόνωσε* V 488. *ἐστρατήγει* VI 160. *ἐνίκα* IV 285.

ἐλπὶς ἐβουκόλησε VII 380 (cf. Schmid Atticismus Register s. v. *βουκολεῖν* l. c.).

βάσανοι καὶ ἐπιστολαὶ ἐκεκράγεσαν I 606. *αἱ βίβλοι παρῆσαν πολλὰ βοῶσαι* I 499.

ἀγανάκτησις συνήγαγε II 42.

μεταμέλεια ἐνσκήπτει I 81.

τόλμημα συνέδραμε V 424 ~ VII 89. *τόλμα καὶ θράσος καὶ ἀπόνοια ἡγεῖται* III 479.

τὸ βούλευμα ἔρρεψε I 366.

πάθος ὑπηγόρευε I 544. *ἐγείρει* III 22. *παρατήρησις ἐπέτεινε* I 570.

ἡ ἀλήθεια προστέθνηκεν I 81.

προδοσία ἔκλασε III 296.

τὸ φιλότιμον διέβη I 403. *ἐχώρει* IV 211. *ἡ φιλοτιμία ἔτεινε* V 503. *τὸ φιλόνεικον ἥπτετο* IV 132. *τὸ γενναῖον ἀκμάζει* III 479.

ψυχὴ προμαντεύεται I 610. *προσψαύει* VII.

τάχος ἡττᾶται πίστεως V 509, 348.

νόμοι κελεύουσι VII 387. *στενάξειαν* III 356.

ἔρως ἐκκαίει I 436. *συνήργει* I 436. *ἵμεροι φιμοῦσι* I 438.

διάθεσις συνηνδροῦτο I 445.

ὁ θυμὸς ἀποσκήπτει I 590. *ἐκσείει* II 517. *ἐστρατήγει* VI 257. *ἐνίκων οἱ θυμοὶ καὶ τὸ μῖσος* VI 263.

ἀνάγκη ἦρξε II 1. *κελεύουσι* III 7. *ἤπειγε* I 220. *παρώξυνε* IV 434. *παραινεῖ* V 427. *ἦγε* VI 197.

ὀργὴ σφαδάζει IV 591. *νικᾷ* I 394.

ἀρετὴ στενάζει IV 325.

ἰσχὺς ἀκμάζει IV 369. *προυξένει* II 60. *ἐπεκράτει* VII 149.

μανία παρημιλλήσατο VII 267.

χρησμὸς ἐπιρρέπει ἤδη ἐνεστώς VI 109.

εὐσέβεια ἐστρατολόγει V 395.

τὸ θεῖον ἔφευγε καὶ ἔστηκε V 395.

ὁρμὴ ἐλύσσησε II 312.

ἡγεμονία σαλεύεται IV 502. *προσφεύγει* VI 342. *βασιλεία σαλεύεται* I 612.

μνήμη φέρει βάσανον V 183. *ἀνάμνησις εἰσέρχεται* III 351. *ἀγωνοθετοῦσα* I 427.

φήμη διεκήρυσσεν III 433. *ἦρεν θράσος* I 371. *ἔσπευσε* IV 255.

τριβὴ ἔθρεψεν V 359.

ἡ κραυγὴ τῶν ἀκοῶν, ὁ κονιορτὸς τῶν ὀμμάτων ἐπεκράτει V 487.

ἡ νόσος διατρέχει II 11.

ἡ νίκη ἔρρεψε I 86. *τὸ κρατεῖν ἔρρεψε* IV 497.

ἡ στάσις ἅπτεται I 88. *συναπῄει* I 467. *κατασκήπτει* IV 388. *ἀνακμάζει* I 502 ~ V 2, I 370. *περιίσταται* V 105.

πόλεμος χωρεῖ διὰ παθῶν I 6. *λωφᾷ* V 98. *προσέρπων καὶ κορυφούμενος* VI 164. *ἀκμάζει* I 370. *πλησιάζει* III 129. *διελέγχει ψυχάς* II 152.

ῥοπὴ προυξένει V 66.

λιμὸς ἤπειγε VI 157. *ὑφέρπει* V 343.

κίνδυνος ἀπετέμνετο τὰς ἐξετάσεις I 493.

χειμὼν ἀκμάζει IV 298. *τὴν οἰκίαν μετέβαινε περὶ τὴν ἐκείνου κεφαλὴν ὅλος ἐπηρείσατο* I 488.

2) translatio fit per substantivum, quod praedicati loco ponitur:

σίδηρος ὑπηρέτης VI 49 ~ III 364.
ἓν σῶμα στρατιά III 104.
πόλις τάφος, ναὸς πολυάνδριον V 19.
δῆμος ἆθλον V 251.
πλῆθος παρανάλωμα IV 315 ~ V 15.
ὅρος τῆς φυγῆς θάνατος I 98.
Ἀλεξάνδρεια κέντρον ἀποστάσεως II 385.
τὸ παίειν κέντρον συμφορῶν III 440.
ἑκάτερος πολέμου ῥοπή II 52 ~ II 470.
πάθος προοίμιον II 454.
κίνδυνος ἐφόδιον ἀνδρείας VI 80.
σύμβουλος ὀργή VI 204.
παῖς ἐρινύς VI 207.
δοῦλοι τῆς πλεονεξίας ὑπηρέται II 41.
ἀγώνισμα τῆς παρανομίας I 226.
ὕδωρ χορηγός IV 464.
τροφὴ πόλις V 21.
λείψανα τῆς φιλοτιμίας III 465.

3) id quod de quibusdam exanimis rebus et animalibus dicitur proprie, in alias res transfertur:

a) *θεὸς ἔθετο τὴν ψῆφον* VII 359. *ἐκύρωσε* IV 362. *ἐπεσκότει* V 343.

βραβεύει ῥοπάς I 215. *τιμωρίαν* VII 270. (cf. Wendland, Philos Schrift über die Vorseh. p. 66 [4] et p. 103 deus rector ac munerarius certaminis, *ἀγωνοθέτης*) *ἐμπεριάγει τὴν ἀρχήν* V 367.

b) *τοῖς σώμασιν ἀντιτειχίζειν* V 346. *ἀποφράσσειν* VI 19. *τὰς ὁδοὺς ἀπεφράξαντο νεκροῖς* VI 406.

c) *καταφλέξαντες τὰ νεῦρα τῆς πόλεως* II 428. (cf. Demosthenem ed. Rehdantz-Blass index s. v. *νεῦρα*.)

σβεννύναι τὸ φρόνημα I 385 ~ II 318, II 296, III 209, VI 31. *ὑπεκκαίειν θυμόν* I 480.

ἐκριπίζειν πόλεμον II 293 ~ 343, III 9, I 67, I 591, III 9, II 265.

τυφοῦν ὠμότητα III 442 ~ VII 80. *ταῖς ἐλπίσιν αὐτούς* (cf. Wendland, Philos Schrift über die Vors. (p. 111/2).

d) *θάλπειν τὰς ἐλπίδας* IV 432 ~ 221, IV 172.

ψύχειν πλεονεξίαν II 331. *ἐλπίδα* V 472 ~ I 66. *ψυχρὰ ἐλπίς* I 357 ~ I 202.

θερμὸν ψεῦδος V 546 ~ I 39. *ψύγμα* I 475.

θερμότεροι = *θρασύτεροι* IV 292, V 491, II 286. *θερμότης* I 109 ~ I 117.

e) *ἀποκόπτειν ἐλπίδας* I 480 ~ I 625, I 558, I 567, VI 20, II 324, I 299, V 24.

διακρούεσθαι ἀπειλήν I 499 ~ I 483, III 405, I 393, 279, II 281, I 507.

ἀποστέλλειν ἀνάγκην VII 387 ~ II 269. *καταστέλλειν τὰ νοσοῦντα τῆς ἀρχῆς* IV 443 ~ III 22.

συνάγειν ἀλήθειαν III 247.

ἐπισείειν σκιὰν ἀδικήματος I 215 ~ IV 302, II 412, IV 421.

σπᾶν ἀπόνοιαν V 34 ~ VII 228. *περισπᾶν πάθος* I 508 ~ II 283.

κλᾶν τὴν ἐλπίδα III 187 ∾ III 296, I 214, VII 234, VII 339.

θήγειν θυμούς VI 234 ∾ IV 174.

θραύειν ἐλπίδα VI 12 ∾ I 323.

ἀποφράττειν τὰς λογοποιίας I 482.

χαλινοῦν Αἴγυπτον II 387.

διαζευγνύναι συμπλοκὴν προφάσεων II 348.

διακλείειν τὰς ὁρμάς IV 426.

ἐφεδρεύειν ταῖς ἐλπίσιν I 517.

καταπατεῖν θεσμόν IV 386.

ἀπερείδεσθαι ὀργήν II 462.

διελέγχειν ψυχῆς θόρυβον III 2.

ἀρτᾶν ἐλπίδα I 373 ∾ IV 496.

ἀρτύειν τὴν ἐπιβουλήν II 614.

ἐπιτείνω τὸν φθόνον II 614 ∾ VII 447, VI 336, VII 49.

συνάπτειν τόλμαν IV 187 ∾ IV 278.

ἐκφέρω μῖσος VII 445.

ἐπιστρέφω λογισμόν IV 658 ∾ IV 180.

ἀποπληροῦν μῖσος VII 363 ∾ IV 198, II 502.

f) *κορεννύναι τῶν κακῶν* VI 328 ∾ IV 314. *φέρειν τὸν κόρον* I 624 ∾ VI 336, IV 92.

λιμὸς βαθύνας ἑαυτὸν ἐπεβόσκετο V 512.

γεύεσθαι τῆς καταδρομῆς IV 260 ∾ V 461, IV 362, VI 97. *τῆς σοφίας γευσαμένοις ἄφυκτον δέλεαρ καθέντες* II 158.

πίνειν τὸ τῆς πόλεως αἷμα V 344 ∾ II 85.

ἐν τοῖς εὐτυχήμασιν νήφειν IV 42. *πρὸς τὴν πρώτην ὑπονήψαντες ἐκδρομήν* V 255.

τροφὴν τῷ πυρὶ λείπειν II 425 ∾ II 10. *τρέφειν πόλεμον* V 371 ∾ V 306, II 587, IV 434. *ὑποτρέφειν σώματα καὶ πρόθυμον* IV 88. *ἐπιτρέφειν τόλμαν* VI 240.

ὑποβλαστάνειν τὰς τῆς ὕδρας κεφαλάς I 588.

g) *τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας κατασκευάζειν ἴδιον* I 16.

σπέρματα τῆς μελλούσης ἁλώσεως καταβάλλειν II 276 (Demosth. 24, 154).

παρασπείρειν τὸ γένος VII 343.

φανταζόμενοι Φίλιππον καὶ τὴν σὺν Ἀλεξάνδρῳ παρασπείρουσαν αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκουμένης ἡγεμονίαν II 360 (cf. eadem translatio de Alexandro usurpata Plutarch. *περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς* 328 E. et 332 A.).

σκιὰν βασιλείας αἰτησάμενος ἧς ἥρπασεν αὐτῷ τὸ σῶμα II 28. *ἓν σῶμα γίγνεσθαι* V 279.

ἐνόσει τὰ οἰκεῖα I 4 ∾ III 3, IV 84, IV 376, V 255, III 443.

h) *ἐξοκέλλειν εἰς τοσοῦτον ὠμότητος* IV 381 ∾ II 251.

πόλεμος βρίθει VI 77 ∾ IV 34.

πόλιν βαπτίζειν IV 137.

διαχεῖν ἔλεον I 637 ∾ II 278. *ὑφίστασθαι ὀξεῖαν ῥοπὴν ἐν ᾧ σαλεύεται τὰ πάντα* V 88.

τὰς πηγὰς ὡς ἄν τις εἴποι τῆς εὐδαιμονίας ἐπιχωρίους ἔχοντες καὶ τοῖς ἀγαθοῖς σχεδὸν ὅλην ἐπικλύζοντες τὴν οἰκουμένην II 372 (quam translationem in similitudinis genus paene cadentem quasi veritus ne paulo durior esset praepositis verbis mollivit). cf. *ἦν ὁρᾶν τὸ πλῆθος . . . ὡς ἄν τις εἴποι ποταμὸν ῥέοντα* VII 134.

h) *ἀνεχαίτισεν εἰς ἐλευθερίαν* II 370 ∾ V 389 Demosth. Olynth. II 9. dictio a rhetoribus commendata velut [Cornut.] Anonym. *τέχνη ῥητ.* I p. 347 Sp.) *πόλεμον μνηστεύεσθαι* II 414.

ὅτου ἂν ψυχὴ προσψαύσῃ, ζῇ καὶ τέθηλεν, ὅτου δ' ἂν ἀπαλλαγῇ, μαρανθὲν ἀποθνήσκει VII 348.

i) *τραγῳδεῖν τὰς ὕβρεις* II 348.

τὰς ὁδοὺς τεχνικωτάτας ἐποιεῖτο πάντα δραματουργῶν προσωπεῖον ἐπικείμενος I 471.

προοιμιάσασθαι τὴν βασιλείαν φόνῳ II 89.

ἐκδέχεσθαι τὸ τέλος τοῦ δράματος I 543.

δραματουργὸς τοῦ μίσους I 530.

ᾠδεῖν τὴν ἀσθένειαν III 308.

θεατὰς ἀποκαθῆσθαι τῶν κινδύνων I 609.

μεγάλα προστραγῳδεῖν VII 443.

πένθος καθυμνεῖν I 609 ∾ VI 46.

τὸ σχῆμα καὶ εἰρώνειαν τοῦ δικαστηρίου παίζειν IV 340.
πομπεύειν παρανομίαν II 277.
συντιθέναι σκηνὴν πανουργίας II 591.
σοφίζεσθαι τὴν βίαν III 222.

βέλη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης χορηγούμενα VI 23 ∾ IV 348 (cf. Schmid, Atticismus IV p. 718. Wendland, Philos Schrift über die Vorsehung p. 113).

Sequitur ut metonymias et antonomasias quibus res pro alia re ponitur, paucis tractem, quae rarius inventa breviter complectens attingam:

pro Hierosolymis dicit: *ἐπὶ τὴν ῥίζαν* [*δραμεῖν*] VI 339.

pro hominibus: *σῶμα ἀναιδέστατον* I 84. *δυσσεβεστάτη κεφαλή* I 618. *πατροκτόνος κεφαλή* I 500. *μιαρός* pro *υἱὸς* I 622 ∾ I 627, VII 267, VI 124. *θηρίον* I 586 ∾ I 589, I 624, I 627, IV 262. *θύματα καὶ καθάρματα* pro *ζηλωταί* IV 241. *σύγκλυδες καὶ νόθα φθάρματα* V 444. *θύματα* pro *πρέσβεις* I 378. *γενηθέντες ἐν τῇδε τῇ χώρα καὶ τραφέντες ὑπὸ τοῖς ἡμετέροις ἔθεσι* pro Judaeis IV 183.

alia.

πόλις ἡγεμονίς pro Athenis II 358. *πολιορκία* pro *πολιορκούμενοι* I 10. *δυσώπημα* pro *γυνή* I 509. *πόλις* pro *πολῖται* VII 200. *προσκυνούμενος χῶρος* pro *ἱερόν* IV 262. *πόλεις προσκυνοῦσι τὰς ὑπατικὰς ῥάβδους* pro *Ῥωμαίους* II 366. *κέχηνε τὸ στόμα καὶ λέλιται ἡ γλῶσση* I 16 pro loqui. *νόσος* pro *στάσις* II 11. *ἀλιτήριοι* VI 126 pro Judaeis. *σιδήρειοι* V 416 (cf. Aeschin. III 166). *Ἰουδαία* pro *Ἰουδαῖοι* II 85. *γηρῶντες ὑπὸ κράνεσιν* IV 593. *αὐθαίρετος εἱρκτὴ* pro *πόλις* III 144. *νόσος* pro *ἔρως* I 484. *φῶς* pro *βίος* I 520. *Γαλιλαία πολλοῖς ἱδρῶσι προγυμνάσασα Ῥωμαίους* IV 120. *Ῥωμαίους ὑπόπτας πεποίηκεν ἡ ὑποχείριος Γαλιλαία* IV 249. *Συρία μετέωρος ἦν* I 542. *αἱ ψυχαὶ αὐτῶν* pro *ἄνδρες* III 296.

Restat ut ceteras tropos commemorem, quas non modum usitatum sollemnemque excedentes satis mihi esse videtur enumerare:

λιτότης.

οὐκ ἄσημος V 6 ∾ III 469, I 241, V 419. *οὐκ ἀποίητος* VII 141. *οὐκ ἀκίνδυνος* IV 368 ∾ V 357, II 523. *οὐδὲν ἀπροβούλευτον* III 98. *οὐκ ἀσύνετος* VI 170. *οὐκ ἀφύλακτος* VI 381. *οὐκ ἄγνωστος* V 261. *οὐκ ἄστοχος* IV 579. *οὐκ ἀπρονόητος* III 31. *οὐκ ἄκαρπος* VI 36. *οὐκ ἀγεννής* VI 49 ∾ VII 380. *οὐκ ἄδοξος* III 380. *οὐκ ἀνόητος* VII 350. *οὐκ ἄλογος* IV 240. *οὐ πολύς* VI 42 ∾ I 253. *οὐκ ἐλάσσων* II 378. *οὐκ ὀλίγος* I 112 ∾ II 242. *οὐκ ἀπαρρησίαστος* IV 338. *οὐκ ἀπείρατος* V 364. *οὐκ ἀθεώρητος* V 212. *οὐκ ἀφανής* VII 411. *οὐκ ἄκων* II 475. *οὐ μέτριος* IV 125. *οὐκ ἀναιμωτί* II 495. *οὐ μετρίως* II 631. *οὐκ ἀσκόπως* III 52. *μὴ ἀδίκως* I 497. *οὐκ ἀπορεῖν* III 387. *οὐκ ἀπιστεῖν* IV 388. *οὐκ ἀγνοεῖν* IV 100 ∾ IV 193, III 14, I 608, III 352. *οὐκ ἀπέχρη* IV 143. *οὐκ ἀδοξεῖν* II 385.

Oxymoron.

Ξέρξην διὰ γῆς πλεύσαντα καὶ διὰ θαλάσσης ὁδεύσαντα II 358 cf. p. 12. *ἐκεῖνοι* [sc. *οἱ νεκροί*] *στρατηγήσουσι τοῦ πολέμου τῶν ζώντων ἄμεινον* I 378. *αἱ ψυχαὶ ἐν σώματι δεδεμέναι τἀληθέστατον εἰπεῖν τεθνήκασι* VII 344 cf. p. 23. *κακῆς ὁμονοίας κατήρχοντο* V 72. *πένθος ἑορτή* II 227. *βασιλεὺς ἐρημίας* I 355 ∾ II 213 (cf. Ael. Aristidem *εἰς Ῥώμην*. 26, 93 K. *καὶ δὴ καὶ φαίη τις ἂν ἐκείνους οἷον ἐρμίας βασιλέας γεγονέναι*) *διὰ νεφῶν ὁδεύσαντες τὰ ὄρη* II 374. *τὸ σῶμα κέκραγεν αὐτοῦ σιωπῶντος* I 197 (cf. Wendland, Philos Schrift über die Vorsehung p. 23 [5] Philo de Cherub. 11 p. 145. *καίτοι φωνητηρίων ὀργάνων ἀμοιροῦσαι τὴν δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ῥήξουσι φωνήν*).

Periphrasis.

ποιεῖν χθαμαλόν V 108 ∾ V 281, VII 256. *τὰς φυλακὰς ἐπιμελεστέρας* VII 319. *εὔστοχον τὴν ἀπόκρισιν* VII 108. *παρέχειν φαντασίαν* VI 140 ∾ VII 177. *πόλεμος ὄψιν αὐτοῦ πα-*

ρεῖχεν VII 142. *ἔχοντες εὔνοιαν* VII 64 ~ VII 119, III 384. *καθιστάναι φανερόν* VII 7. *χορηγὸν κατέστη* IV 464. *ἦν ἐν ἐρμίᾳ τὰ φρονήματα* IV 284. *αἴσθησις τῆς ἁλώσεως* III 326 ~ VII 404. *εἰσέρχεται ἀνάμνησις* III 351 ~ 394. *λαμβάνειν τὴν κρίσιν* VII 95 ~ 453. *φθορὰ ἐγένετο* II 223 ~ IV 551. *βία Ἀριστοβούλου* I 31 ~ I 238, 317. *ἡ Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκάνου μανία καὶ ἔρις* V 396. *ὑπέδειξαν τὰ νῶτα* I 383. *τὸν ἥλιον ὁρᾶν* III 357 ~ VII 378. *οἱ ὑφ' ἡλίῳ πάντες* II 365 ~ 380. *ὅσον ἦν περιέχον* VII 2. *οὐ διαφεύξονται τὸν μέγαν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνίκητον δεξίαν* I 378 ~ III 473. *ἡ Σκιπίωνος δεξιά* II 380. *ἐπιδώσω τὴν ἐμαυτοῦ ψυχήν* II 201 ~ IV 163.

Hyperbole.

τὴν τρίτην τῆς οἰκουμένης μοίραν, ἧς οὐδὲ ἐξαριθμήσασθαι τὰ ἔθνη ῥᾴδιον II 382. *οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων τις ἠνείχετο τῆς ἐντεύξεως τὴν ἀναβολὴν ἀλλ' ἐξεχέοντο πάντες ἀθρόοι καὶ πᾶσιν εὐπορώτερον καὶ ῥᾷον. ἐδόκει τοῦ μένειν τὸ ἀπιέναι, ὡς καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τότε πρῶτον ἐν ἑαυτῇ λαβεῖν ὀλιγανθρωπίας αἴσθησιν ἰδίαν. ἦσαν γὰρ ἐλάττους τῶν ἀπιόντων οἱ μένοντες* III 69. *ἡ πόλις στενωτέρα τοῦ πλήθους ἠλέγχετο* IV 657. *πολλὰ καὶ τῶν φλεγομένων σβεννύναι φόνῳ* VI 406. *λόφον ἄν τις ἔδοξε ἀπὸ ῥίζης βράττεσθαι* VI 275.

Ironia.

πλὴν εἰ μή τις ὑπολαμβάνει κατὰ συνθήκας πολεμήσειν II 397. *ὁ ὑπερασπιστὴς δ' ἐμὸς, ὁ σωματοφύλαξ* I 627. *πάνυ γοῦν νῦν ἐσμὲν ἐλεύθεροι* III 367. *πάνυ γὰρ ἐπὶ σφαγὰς ἐσπεύδομεν* IV 276 ~ VI 99.

Neque minus pondus, ut et orationes et narrationem operis a vulgari genere dicendi secernat, inest in

figuris,

quibus praefationem facere mihi non videtur necessarium, cum et per se pateat, eum id egisse ut omnibus quibus-

libet artificiis libros exornaret, et ex exemplis quas rationes sit secutus possit cognosci:

Σχήματα λέξεως.

ἀναδίπλωσις.

καλὸν ὦ φίλοι καλόν II 396 (epilogus). *θεὸς ἄρα, θεὸς* VI 110 (epilogus). *φέρετε δή, φέρετε* IV 171.

ἀναφορά . .

οὗτος 3 × I 627 ∼ V 417. *ταῦθ' ἡμᾶς — ταῦθ' ἡμᾶς-τούτων* VII 387 polyptoton ∼ VI 289/90, I 633. *μέχρι τοῦ* I 84. *ποῦ* II 361 ∼ I 500. *οὐ* II 362 ∼ VI 125, V 377. *ποίας ποίας-ποία* VII 266. *ἡ μεγάλη πόλις, ἡ τοῦ παντὸς Ἰουδαίων γένους μητρόπολις, ἡ τοσούτοις ἐρυμνὴ τειχῶν περιβόλοις, τοσαῦτα φρούρια προβεβλημένη, τοσαύτας μυριάδας* VII 375. *πλείστους-πλείστη* III 397. *πολὺς-πολλή* III 424 ∼ VI 365, I 126, I 12. *πάντα* VII 371 ∼ I 473. *τάχα* I 616. *ἑτέρους-ἑτέρους* II 462. *καλόν-κάλλιον* VII 8/9. *ὅτε* 4 × V 408. *τί* VI 126. *πάρειμι* I 634. *ὁμοῦ* VII 391. *συνήχει-συνήχει-συνεβόα* VI 272. *σπεύσωμεν καλῶς ἀποθανεῖν, ἐλεήσωμεν* VII 380. *ἑάλω-ἁλοῦσα* VI 435. *σωφρονῶν* II 36. *μαρτύρομαι* VI 127. *παραδίδωσι* VI 389. *συνήδεσθαι* V 320. *ἄπειρον* VI 282. *ψευδῆ* III 358. *ἄθλιοι* VII 384. *πρίν* VII 379. *λιμός-λιμοῦ* VI 204. *νοῆσαι-νοηθέντα* IV 225. *κατέγνωσμαι-κατεγνωσμένος* I 635.

ἀντιστροφή.

τὴν μὲν πόλιν ἡ στάσις, Ῥωμαῖοι δ' εἷλον τὴν στάσιν V 257. *σιδήρου-σίδηρος* V 225. *ἐλευθερίαν-ἐλευθέροις* IV 508. *πορίζειν-πορίζοντος* II 609. *ψεύδεσθαι-ἐψευσμένοις* II 586. *θυγατέρα-θυγατρί* I 565. *αὐτή-αὐτῆς* I 112. *τυραννίδος-τυράννοις* IV 166.

ἐπάνοδος.

πατέρα τὸν ἐμὸν κἀμὲ καὶ ὑμᾶς, εἰ τῶν μὲν προκατωρθωμένων ἐκεῖνος, ἐγὼ δ' ἐκείνου παῖς, στρατιῶται δ' ὑμεῖς ἐμοῦ III 482. *εἰς κατάπληξιν καὶ μετανοίας καιρὸν τοῖς πολεμίοις*

διδούς. μετάνοιαν πολλοῖς ἐνεργάσαιο, κατάπληξιν δὲ πᾶσιν IV 127/8 ∾ IV 186/7, I 461.

κύκλος.

ὑπὸ μὲν Καίσαρος ἐφιλεῖτο μετ' Ἀγρίππαν, ὑπ' Ἀγρίππα δὲ μετὰ Καίσαρα I 400 ∾ IV 384. *φέρει βάσανον μνήμη ἀναφέρουσα* V 182. *τὸ μὲν εὑρεῖν ἐκοπία, πανταχόθεν ἄπορον ἦν ἤδη τὸ εὑρεῖν* VI 204. *ποιήσομαι-ἐποιησάμην* I 30. *τὴν μὲν πόλιν αὐτῷ, τὸν δὲ ναὸν τῇ πόλει* V 334 ∾ III 379, V 440.

ἐπαναστροφή.

στρατιώτης μὲν δεκαδάρχην, δεκαδάρχης δ' ἑκατοντάρχην, οὗτος δ' ἐσπούδαζεν ἀρέσασθαι χιλίαρχον, τῶν δὲ χιλιάρχων ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας ἡ φιλοτιμία ἔτεινεν, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐβράβευε τὴν ἅμιλλαν Καῖσαρ V 503. *Ἡρώδης μὲν ὁ Ἀντιπάτρου Σόσσιον, Σόσσιος δὲ Ῥωμαίων στρατιὰν ἤγαγεν* V 398 ∾ V 451, V 245. *ἐγὼ φρίττω λέγων εἰς ἀναξίους ἀκοάς, ἀκούετε δ' ὅμως* V 378 ∾ V 369, 413/4, V 438, 236, 568. *ἐβούλετο Ῥωμαίοις Ἰουδαίους σώζεσθαι, Ἰουδαίοις ἱερόν* II 421 ∾ I 173. *προκινδυνεύοντος-προκινδυνεύσω* III 483. *ἔπταισεν, καὶ ἐν πταίσματι* I 430. *ἀδικούμενοι, ἀδικεῖσθαι* I 124 ∾ I 430, III 107, VI 342/3. *πᾶν ἦν παρ' Ἀντιπάτρῳ καὶ ἀπ' Ἀντιπάτρου* I 469 ∾ I 573.

ἀσύνδετον.

ἀκαταιτίατοι ἄκριτοι IV 169. *οἷον ἄστυ οἷον ἱερὸν ὅσων ἐθνῶν ἱερά* V 416. *τίς οὐκ οἶδεν τὴν παντὸς θηρίου καταπλησθεῖσαν Αἴγυπτον, τὴν ἄκαρπον γῆν; τὸν ἐπιλείποντα Νεῖλον, τὰς ἐπαλλήλας δέκα πληγάς, τοὺς διὰ ταῦτα . . . προπεμπομένους πατέρας ἀναιμάκτους ἀκινδύνους* V 383 (de enuntiatorum asyndetica structura cf. supra p. 64).

Quo loco mihi

de tetracolis et tricolis

disserendum est, quorum iam mentionem feci (p. 64), nunc exempla affero, e quibus maxime quam diligenter rhetoricas artes observaverit et adhibuerit potest cognosci.

tetracola:

πεπατῆσθαι τὸ δίκαιον,
ἀπολωλέναι τὴν ἀλήθειαν,
συγκεχύσθαι τὴν φύσιν,
ἀνομίας γέμειν τὸν βίον I 544.

εἰ πάντα κρατήσειαν,
πανουργία μὲν ἀρετῆς,
ἀπόνοια δ' ὅπλων,
πλῆθος δ' ἐμπειρίας,
Ἰουδαῖοι δὲ Ῥωμαίων VI 20 ∾ II 135.

(cf. quattuor verborum coniuctio velut *Σισύφους τε καὶ Ταντάλους, Ἰξίονάς τε καὶ Τιτυούς* II 156 ∾ II 152, I 111.)

ὑμεῖς πλουσιώτεροι Γαλατῶν,
ἰσχυρότεροι Γερμανῶν,
Ἑλλήνων συνετώτεροι,
πλείους κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐστὲ πάντων II 364.

ἐξ ἀνατολῆς μὲν ταῖς Ἄλπεσιν,
πρὸς ἄρκτον δὲ Ῥήνῳ ποταμῷ,
μεσημβρινοῖς δὲ τοῖς Πυρηναίοις ὄρεσιν,
ὠκεανῷ δὲ πρὸς δυσμῶν II 372 ∾ II 363, III 107·

οἱ μὲν ξένους,
οἱ δὲ συγγενεῖς,
οἱ δὲ φίλους ἐθρήνουν,
τὸν δε Ἰώσηπον πάντες III 436 ∾ V 213, V 82, V 408, VI 215, VI 13.

tricola:

πεφονευμένου τοῦ δήμου,
κεκαυμένου δὲ τοῦ ναοῦ,
φλεγομένου δὲ τοῦ ἄστεως VI 364.

(cf. *Ἡνιόχους τε καὶ Κόλχους καὶ τὸ τῶν Ταύρων φῦλον Βοσπορανούς τε καὶ τὰ περίοικα τοῦ Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος ἔθνη* II 366.)

ταύτην τὴν ἡμέραν ἡ πόλις ἑώρταζεν,
ἐπινίκιον μὲν τῆς κατὰ τῶν πολεμίων στρατείας,
πέρας δὲ τῶν ἐμφυλίων κακῶν,

ἀρχὴν δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας ἐλπίδων VII 157 ∾ IV 364, III 477, II 4.

dicolon et tricolon.

οὕτως αὐτῶν ἀσφαλεῖς μὲν αἱ τάξεις,
εὔστροφοι δ' εἰσὶν αἱ περιαγωγαί
ὀξεῖαι δ' ἀκοαὶ μὲν παραγγέλμασιν,
ὄψεις δὲ σημείοις,
ἔργοις δὲ χεῖρες III 105.

πολυσύνδετον.

καὶ γὰρ ὅπλα καὶ τείχη καὶ κατασκευαὶ καὶ φρόνημα VII 370. *οὔτε-οὔτε-οὔτε* II 155 ∾ VI 3, V 29, I 8. *μήτε-μήτε-ἤ-ἤ-καὶ* VII 7. *παραδόσεις-καὶ-τε-καὶ-τε-καὶ-καὶ* II 579. *λοιδορίαι καὶ-καὶ-καὶ* I 540. *τε-καὶ-καὶ-καὶ* VI 13 ∾ VI 17, III 477, VI 40, I 422, II 581. *ἤ-ἤ-ἤ* VII 132. *οὔτε-οὔτε-οὔτε-τε-καὶ-καὶ* II 381.

παρονομασία.

παρήχησις.

λοιμὸς καὶ λιμός I 376 ∾ IV 361. *λοιμώδης φθορά, λιμός* VI 421. *φίλον φῦλον* VII 327. *μένων εὐμενής* VII 328. *κολακεύειν ἄξιον κολάσεως* II 276. *τῷ λαῷ καὶ τῷ ναῷ* VI 309. *χρείαις-χρεῶν* VI 49. *ἑτέρας συμφορᾶς τέρας* I 377.

aeque assonantia:

παύσασθαι πρὸ πολέμου παρεκάλουν VI 345. *κατὰ χεῖρα καὶ χρήμασιν* I 4. *παραδόντες ποτὲ πυρὶ πόλιν* II 358. *πᾶσι πανταχοῦ παρατυγχάνων* V 310. *τότε ταπεινοὺς τρέμοντας* VI 395. *τὸ νεωτερίζον τότε τεταραγμένοις* I 4. *πᾶσα πλησθήσεται πόλις* II 399. *ἄλλως ἀνελεῖν ἀσθενοῦντες* VI 187. *γενεὰν γεγονέναι γονιμωτέραν* V 442. *ἐνεργὸν ἕξειν ἔμελλον ἐπέχοντας* II 634. *περιθεὶς διάδημα δόγματι διεσήμαινεν τὴν δωρεάν* I 393.

aeque concludentia.

δεῖν εἰπεῖν συμφέρειν II 347. *σώζειν κοσμεῖν ἀπολαβεῖν* VII 67.

figura etymologica.

ὑπουργίαν ὑπουργησάτωσαν VII 386. *καταπλήσσειν ἐν τοῖς πταίσμασιν* IV 42. *νικᾶν νίκην* I 540. *πληγὴν ἐπλήγησαν* IV 70. *εὐτακτότερον ἐτέτακτο* I 348. *ἀπειρίας πεπειραμένοι* VII 67. *συντελῶν πολυτελεῖς* VII 96. *γενεαλογοῦσα εὐγένειαν* I 476. *τελέω ἐντολάς* II 495.

verba simplicia et composita quibus una vocabuli pars est communis.

ἀναίμακτος ἀκίνδυνος V 383. *ἀκαταιτίατος ἄκριτος* IV 169 ~ VI 14, VII 334, IV 293, IV 453, V 220, VI 134, VI 159, I 459, VI 259, II 208, IV 148, IV 123 (*ἀσθενὴς καὶ ἄνοπλος*) (cf. de Philone et Plutarcho Wendland, Die Therapeuten und die Schrift vom beschaulichen Leben. Jahrb. für klass. Phil. Suppl. 22, p. 724).

ἀπειρία καὶ ἀνανδρία VII 67.

εὐεπίβατος εὐδιάλυτος VI 51.

συμπολιορκεῖσθαι ἢ συμπολεμεῖν II 73. *σύμβουλος σύμμαχος* I 389 ~ II 88, II 621, IV 408, V 285, II 324, I 533.

φιλόδουλοι-φιλοδέσποται IV 175.

μισότεκνος-μισάδελφος I 589.

δύσαρκτος δυσπειθής II 92.

διεκπαίεσθαι καὶ διαφεύγειν VII 207.

ἀπαιτεῖν ἀπάγειν I 297.

ἀντιβοᾶν ἀντολοφύρεσθαι IV 309.

προσιόντων-προσελθόντων IV 64 ~ I 522, I 471.

προορᾶν προφητεύειν I 69 ~ I 430.

2) *θάνατον ἀθανασίας* I 58. *μένειν ὑπέμενον* II 634 ~ VII 100. *ἐνεργοὺς ἤργουν* II 392. *οἰκουμένη καὶ ἀοίκητος* V 218. *δίδοται-ἀποδώσομεν* VI 49. *ἐξονειδισμούς-ὀνειδίζεσθαι* II 351. *μάχεσθαι σύμμαχον* V 377. *θανεῖν προτέθνηκεν* I 79.

3) *ὑπερβῆναι-παραβῆναι* IV 182. *προηρημένους-ἀνῃρημένων* I 607. *προτροπὴ ἀποτρέπον* VI 37 ~ II 156. *πα-*

τροκτονία ἀδελφοκτονία I 612. *ἀδικῶν-ἔκδικος* V 377. *ἀποκόπτειν προκόπτειν* VI 166. *ἀπέβη προέβη* VII 213. *καταστρεψάμενος ὑπέστρεψε* IV 588. *ἄδηλος πρόδηλος* I 612. *ἀφαιρήσεσθαι προαιρουμένους* II 264. *παρόντος ἀπουσία* I 612. *μεταγενέστεροι προγενεστέρων* II 150, eadem verba variis formis repetita.

τιμήσαντι τιμή I 199. *δικαστήριον δικαστής* I 618. *κτῆμα κτησάμενος* III 109. *παρακελεύειν παρακελευομένοις* VI 34 (cf. de activo et passivo coniunctis. Archiv für lat. Lexik. XII 345) ∾ II 351, II 36, V 545, IV 100, I 493, IV 332, IV 517, IV 589, I 365, VII 381, I 510, III 276, V 12, IV 540, VI 163. *κοινὸν κοινήν* V 277. *παρελθεῖν παρελθόντων* V 342. *λύτρα λυτρουμένου* I 274. *ἐπίβουλον ἐπιβουλαῖς* I 255. *τολμῆσαι τολμήμασι* IV 257. *ἀποστῆναι ἀποστάντας* IV 248. *τυραννεῖσθαι τυραννουμένους* IV 278. *κατάρξαι κατάρξαντα* II 342. *φυλάττειν φυλαξόντων* V 450. *τεῖχος-τείχεσιν* II 378 ∾ IV 127. *δύσεργον δυσεργότερον* V 496. *δήμους τε δήμοις πόλεσι πόλεις* IV 263 ∾ I 1. *τέκνων τέκνοις* I 541. *βασιλίδος βασιλίδι* I 517. *πάντα καὶ πανταχοῦ* I 630 ∾ V 310. *πολλοὺς πολλαχοῦ* I 53 ∾ I 424. *κρατοῦντι κρατῆσαι* I 354 ∾ I 374.

παρομοίωσις et *παρίσωσις* saepe coniuncta cum homoiotelentis.

οὐ περισκέψεσθε τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν; οὐ μετρήσετε τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν II 362 ∾ III 3. *διὰ γῆς πλεύσαντα καὶ διὰ θαλάσσης ὁδεύσαντα* II 358 ∾ VII 224, VI 199, VII 226, VII 377. *ἀλλὰ ταῦτα πρὸς βραχὺν χρόνον ἐπαρκέσαντα καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἡμᾶς ἐπάραντα, μειζόνων ἀρχὴ κακῶν ἐφάνη* VII 371 ∾ VII 383, VII 386. *ταυθ' ἡμᾶς οἱ νόμοι κελεύουσι, ταῦθ' ἡμᾶς γυναῖκες καὶ παῖδες ἱκετεύουσι* VII 387 ∾ I 11, II 345, VII 167, VII 326, VII 335, VII 369, V 425, I 624, II 278, I 20, I 452, I 481, I 503, II 89, III 247, III 370, IV 163, IV 182, IV 183, IV 489, V 566, V 351, V 429.

ἀντίθετα.

1. in eodem membro

a) sine paronomasia.

τέλος ἀεὶ τῶν κακῶν αὖθις ἀρχή III 440 ∾ VI 9, VI 403, I 105. *ὀλίγοι πρὸς ἀθρόους* III 523 ∾ III 304, II 358, I 8, I 4, V 178. *γυμνῆτες ὁπλίταις* III 477. *ἱππεῖς πρὸς πεζούς* III 15 ∾ III 477. *ζῶντες νεκροί* IV 384. *ἐν κακοῖς ἀγαθόν* V 2 ∾ VII 270. *κόρος λιμῷ* V 521 ∾ IV 464, V 549. *κοινὸς ἴδιος* IV 226. *ἀλλόφυλον οἰκεῖος* IV 275. *γηράλεος νεανικώτερον* I 52 ∾ IV 133. *λαθραῖος φανερώτερον* II 625. *πολέμιος ἀντὶ φίλων* I 202. *ἀντὶ κηδεμόνος δεσπότης καὶ ἀντὶ βασιλέως τύραννος* I 202 ∾ IV 596. *ὄνομα βασιλέως ἔχων ἔρημος ἐξουσίας* I 209. *ὑπὸ μὴ βλεπομένων καθορώμενοι* III 241 ∾ I 354. *λόγῳ ἔργα* V 457 ∾ VII 323. *μιαροὺς φιλοστοργότατος* I 622 ∾ I 596. *ἔξωθεν ἔνδον* V 211 ∾ II 85, V 98, V 28. *τοῦ διὰ τῶν ὅπλων σφαλεροῦ τὸ μετὰ ἡσυχίας κατόρθωμα* IV 372 ∾ IV 131. *ἡρωικὴ ψυχὴ ἐν λεπτῷ σώματι* VI 55. *ἰσχὺς ἀσθενείας ἐπεκράτει* VII 419. *τοῦ παθεῖν τὸ διαθεῖναι* V 315. *ἑαλωκότων νενικηκότων* VI 352. *πρὸς βίαν ἑκουσίως* II 264. *προπέτεια εὐπειθείᾳ* V 127. *τὸ παρὸν πταῖσμα εἰς τὸ μέλλον* V 127 ∾ V 66.

b) cum paronomasia.

προτροπὴ τὸ ἀποτρέπον VI 37. *εὔποροι ἀπόρους* II 427. *εὐθυμοῦντες ἀθυμεῖν* VI 393. *ἐμπειρίᾳ ἄπειροι* II 47. *φανερῶν ἀφανεῖς* V 497. *θάνατον ἀθανασίας* I 59. *ἀναίτιοι αἴτιοι* V 104 ∾ V 355, IV 543. *κατ᾽ ἀλλοφύλων τοὺς πρὸς ὁμοφύλους* IV 16. *δι᾽ ἀδήλους προδήλων* I 612. *οἱ μὴ καθορώμενοι εἰς τοὺς καθορωμένους* III 286. *στρατηγούμενοι πρὸς ἀστρατηγήτους* III 477.

2. in diversis membris.

a) sine paronomasia.

ἀλλόφυλος-οἰκεῖος II 472 ∾ V 643, V 15, V 18, II 85, VII 369. *φανερῶς-λαθραῖος* I 350 ∾ IV 331, III 1, I 589, I 572, I 287, I 263, II 351, III 474, IV 538, I 569, I 209,

III 370. IV 139 *οὐ νυκτὸς ἢ λαθραίως ἢ ἐπὶ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ φανερῶς καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ τῶν ἐπισημοτάτων καταρχόμενοι.* *θέλοντες-δυνάμενοι* VI 89. *ἐν χερσὶν-εἰς τὰ μέλλοντα* I 483 ∾ VI 127, VI 190. *πανταχοῦ-οὐδαμοῦ* I 165. *τὸ πλεῖστον-ἐν ὀλίγῳ* VI 144 ∾ V 128. *κρείττων-ἡττᾶσθαι* I 57 ∾ I 382 (cf. descriptiones pugnarum p. 34), V 305. *στάσις-ὁμόνοια* V 444. *κολακεύειν-μισεῖν* I 542. *εὔνοια-ἔχθος* III 410. *οἱ ταπεινότεροι-οἱ ἐν ἀξιώματι* V 439. *ἐπιστήμη-τόλμα* V 280. *νέοι-γηραιοί* IV 128. *ἐλπὶς νίκης-ἀπόγνωσις σωτηρίας* VI 4. *θερμότεροι-ἀσφαλέστεροι* V 491 ∾ IV 292. *κατὰ μὲν εἰρήνην-ἐν δὲ πολέμῳ* III 69. *προφάσει-τὸ δ' ἀληθές* I 254 ∾ I 276, II 15, IV 412, II 26, VII 256, I 288, VI 128, I 9, V 593, I 282, I 13, I 233, II 299, IV 154. *εὔποροι-πένητες* IV 379. *ἔνδον-ἔξωθεν* III 79 ∾ I 420, V 338. *κατὰ χεῖρα-πόρρωθεν* I 332. *πέρας-ἀρχή* VII 157. *δρᾶν-πάσχειν* II 472 ∾ III 152, III 525, 207, 106, V 256, 316, VII 273, 396 etc. *χειρί-γνώμῃ* II 258. *χειρί-λόγῳ* I 494. *ἀγαθός-κακός* VI 364. *δαιμόνιος-ἀνθρώπινος* I 373. *σκυθρωπός-δίκαιος* V 257. *κατ' ἄνδρα-ὅλας πόλεις* II 278. *ὄμμα-ἀκοή* V 487. *ἔρημος-πλήρης* II 504. *ὄνομα-δύναμις* IV 637. *τὸ σχῆμα ἰδιώτης-τὸ φρόνημα βασιλεύς* I 387 ∾ I 517, I 478, I 561, I 242. *ἑκόντες-ἐξ ἐπιτάγματος* I 473 ∾ IV 421.

b) *κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν: κτῆμα ἀρετῆς οὐ δῶρον τύχης* III 72. *οὐχ ὑπεσταλμένον ἀλλὰ* II 6. *οὐ πράγματα ἀλλ' ὀνόματα* II 28. *οὐ βασιλέα ἀλλὰ τύραννον* II 84 ∾ II 208. *οὐ παρατυχόντες ἀλλ' ἀκοῇ συλλέγοντες* I 1. *οὐκ ἐπ' εὐνοίᾳ ἀλλὰ κατὰ δέος* I 196. *οὐκ ἔλεος ἀλλ' ὀργή* IV 540 ∾ V 433. *οὐ πιθανοῖς οὖσιν ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐσχεδιασμένοις* I 497.

c) cum paronomasia.

ἀπέβη-προέβη VII 213. *ἀφαιρήσεσθαι-προαιρεῖσθαι* II 264. *ἔξωθεν-ἔνδοθεν* I 338 ∾ VII 281, III 248. *ἀχάριστος-εὐχαριστεῖν* I 214. *ἐμφανίζω-ἀφανίζω* VI 47/8. *ἄνοπλοι-μετὰ ὅπλων* I 75. *ἔξοδος-εἴσοδος* V 423 ∾ IV 236. *εὐγενής-δι' ἀγένειαν* I 522. *ἐνεργούς-ἤργουν* II 392. *ἐνέργεια-ἔργα* IV 582. *μὴ δὲ δουλείαν-μετὰ*

δουλείας VII 324. *δίκαιος-ἄδικος* V 407. *ἀπόνοια-πρόνοια* V 121 ∾ V 316. *ἑκών-ἄκων* III 359. *ἀράμενοι-εὑράμενοι* VII 369. *εὑρόντες-μὴ εὑρόντες* V 425. *προσιών-μὴ προσιών* IV 364. *ἀθυμία-εὐθυμία* V 520. *ἀπουσία-παρόντος* I 612. *αἴτιοι-οὐκ αἴτιοι* I 591. *τύχῃ δεξιᾷ-ἀτυχέστατος* I 665. *ἄδηλος-πρόδηλος* II 396.

χιασμός

πολεμήσας τὰ πρῶτα καὶ τοῖς ὑστέροις παρατυχών I 3. *φρουρὰ ἤρκεσε τῶν οὕτως δυσμάχων, καὶ τοσούτων ἀπῳκισμένων ἓν τάγμα* II 375 ∾ III 477, VII 260, VII 324, VI 107, I 517, III 371, III 249, I 589, I 35, I 57, I 503, V 440.

ἀντιμεταβολή

δειλὸς ὁμοίως ὁ μὴ βουλόμενος ὅταν δέῃ καὶ ὁ βουλόμενος ὅταν μὴ δέῃ III 365.

Restat ut

σχήματα διανοίας

tractem, quorum aliae non extant nisi in insertis orationibus, aliae in reliquis quoque partibus inveniuntur.

Illuc vero pertinent figura extemporalis velut

IV 180 *οὐκ ἀποκρύψομαι ὃ μεταξὺ τῶν λόγων ἐμπεσόν*

IV 245 *ταῦτα γὰρ ὑμῶν τινες ἐθορύβουν ἀρτίως.*

VI 108 *τί μοι κέκραγας*

et *ἀποσιώπησις*

IV 169 *ἐῶ λέγειν πόσους καὶ ποδαπούς.*

IV 177 *ἐῶ διελέγχειν πότερον . . ἢ τοὐναντίον;*

huc autem exclamationes apud declamantes sophistas pertritae velut

VI 106 *καλὸν ὑπόδειγμα.*

I 633 *ὦ τάλας ἐγὼ τῆς πικρᾶς ἀποδημίας.*

V 19 *τί τηλικοῦτον ὦ τλημονεστάτη πόλις, πέπονθας* et quaestiones rhetoricae, quas vocabula *ποῖος τίς ποῦ πῶς οὐ* introducunt.

II 361/2 *ποίᾳ-ποίοις; ποῦ μὲν-ποῦ δὲ; πρὸς ἄρα; οὐ . . οὐ . . οὐ* ∾ II 364, II 376, II 368/70, II 388, II 394/5, III 107, V 376/7, V 380/5, V 388, V 395/6, V 402, V 404/5, V 413/4.

Magis autem artificiosam speciem prae se fert figura *διαλογισμοῦ καὶ ὑποφορᾶς*, quam exornandi causa in oratione iudiciali et deliberativa adhibet:

I 631 *τί δέ με καὶ παρώξυνεν κατά σοῦ; βασιλείας ἐλπίς; ἀλλ' ἐβασίλευον. ὑπόνοια μίσους; οὐ γὰρ ἐστεργόμην; φόβος ἐκ σοῦ τις ἄλλος; ἀλλὰ μὴν σὲ τηρῶν ἑτέροις φοβερὸς ἤμην. ἔνδεια χρημάτων; καὶ τίνι μᾶλλον ἐξῆν ἀναλίσκειν* I 631. *χαλεπὸν τὸ δουλεύειν, ἐρεῖ τις* II 364 ∾ III 367, III 368.

VI 330/2 *ἆρά γε πλήθει πεποιθότες;*
καὶ μὴν ἀντήρκεσεν . . .,
πίστει τοιγαροῦν συμμάχων;
καὶ τί . . . Ῥωμαίων;
ἀλλ' ἀλκῇ σωμάτων;
καὶ μὴν ἴστε . . .
ὀχυρότητι δὲ τειχῶν;
καὶ τί μεῖζον . . . ;
καρτερίᾳ ψυχῆς καὶ πανουργίᾳ στρατηγῶν;
ἀλλὰ μὴν ᾔδειτε . . . .

Index.

Aeschines p. 21, 81.
Alexanderroman p. 37.
Ammian. Marcell. p. 21.
Anthol. Pal. epigr. sep. p. 22, 20.
Antiph. p. 27.
Appian p. 73.
Ael. Aristid. p. 35, 82, 12, 13.
Aristot. p. 22.
Cassius Dio p. 14.
Calpurnius p. 18.
Cicero p. 37, 33, 40.
Curt. Ruf. p. 37, 8.
Demosthenes p. 79, 80, 8, 9, 70, 72, 74.
Dionys. Perig. p. 16.
[Dionys.] *τέχνη* p. 22, 37.
Dio Chrs. p. 12.
Ecl. Max. et Ant. p. 70.
Emporius p. 11, 18, 19.
epigramm. sepulcr. Gr. K. p. 23.
Eusebius p. 2.
Eustath. p. 1/2.
Florus p. 41.
Georgios Mon. p. 1.
Gorgias p. 12.
Heraclit. Briefe p. 35.
Herodian. p. 34, 35.
Himerius p. 37.

Homerismus p. 9.
Hyginus p. 18.
Isocrat. p. 8, 12.
Julian. p. 24, 40.
Lesbonax p. 26, 8.
Livius p. 27, 34, 35, 36, 26, 8, 27, 39.
Lucan. p. 35.
Lucian. p. 24, 5, 9, 12, 37.
Lucret. p. 23, 19.
Nilus p. 70.
Philo p. 20, 23, 24, 82, 14, 78, 73, 81, 88.
Philostrat. p. 43.
Photius p. 2.
Plato p. 20, 23, 19 [Axiochos], 20, 23.
Plutarch. p. 5, 14, 20, 40, 80.
Polybius p. 21, 40, 41, 68.
Quintilianus p. 7, 9, 10, 18, 31, 36, 58.
Ps. Quintil. decl. p. 18, 39.
Rhet. Graeci p. 5, 6, 8, 9, 10, 15, 17, 29, 36, 38, 39, 42, 58, 60, 72, 80.
Schol. Hermogen. p. 31.
Seneca p. p. 25, 6, 41.
Seneca f. p. 21, 41.
Servius p. 38.
Stobaeus p. 69.
Suidas p. 37.
Tacitus p. 40, 42.
Thucydides p. 27, 5.
Ulpian p. 8.
Velleius Paterc. p. 14, 15, 65.
Vergilius p. 15, 18.
Xenophon. p. 23.

Vita.

Natus sum Alfredus Wolff die XXVIII. mensis Januarii anni 1885 Thorunii, patre Raphael, matre Jenny e gente Hausmann, quibus adhuc viventibus valde gaudeo. Fidei addictus sum veteris testamenti.

Primis litterarum elementis imbutus anno 1893 in gymnasium receptus sum, quod tum Hayduckio directore florebat. Maturitatis testimonio instructus vere II h. s. Vratislaviam me contuli, philologiae studiis operam daturus, autumno III Monachium, vere IV Berolinum, autumno VI Halas Saxonum. Docuerunt me viri illustrissimi doctissimi Blass, Cichorius, Cohn, Crusius, Diels, Ebbinghaus, Förster, Furtwängler, Güttler, Hoffmann, Kampers, Kaufmann, Kern, Lotz, J. v. Müller, E. Meyer, Niese, Norden, Paulsen, Pöhlmann, Skutsch, Stern, Sternfeld, Stumpf, Traube, Vahlen, Weymann, v. Wilamowitz, Wissowa, von Wölfflin, Zacher, quibus omnibus, imprimis Kernio, Niesio gratias ago quam maximas semperque habebo.